ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJA SLOVENIJE

STRATEGIJA ZAPOSLOVANJA MLADIH V DRUŽBI ZNANJA

1. knjiga
Analiza stanja

KAJPAMI.SI

NASLOV: Strategija zaposlovanja mladih v družbi znanja
Podnaslov: 1. knjiga: analiza stanja
Podatki o avtorju: Goran Lukič
Lektura: Andrej Čibej
Oblikovanje: Viljem Pregelj
Tisk: Megagraf d.o.o., Ljubljana

Izdal in založil:
© Študentska organizacija Slovenije, 2008

Kraj izdaje: Ljubljana

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

331.5-053.6

LUKIČ, Goran
Strategija zaposlovanja mladih v družbi znanja.
Knj. 1,
Analiza stanja / pripravil Goran Lukič. - Ljubljana :
Študentska
organizacija Slovenije, 2008

ISBN 978-961-92376-0-1

238052096

ANALIZO STANJA JE PRIPRAVIL STROKOVNI SODELAVEC

GORAN LUKIČ

UVOD PRED UVODOM

Sploh ne vem, kako naj začnem. Ja, zgodba je moja... Podobna ostalim. Stara 29 let in že dve leti iščem službo po diplomi.

Pogled se ozira na prihodnost, pa vem, da sploh ne smem razmišljati o njej, ker me drugače še bolj zamori. Vsi ti govorijo "saj bo" in veš, da ti hočejo pomagati... Pa rečejo: "Samo obupati ne smeš." Zakaj že? Ali imam kakšno podlago, da ne? Ali je več argumentov, da lahko? Pojma nimam, vem samo, da mi zmanjkuje idej, kam in kako naprej. Vse so le besede, ki danes ne pomenijo nič več... So premalo.

Sem 23-letna punca, s srednjo šolo in poklicem, za katerega sploh ni zanimanja, kaj šele službe, z ogromno znanja, brez zvez in posledično tudi brez službe.

Da bi si ustvarila družino, niti ne upam pomisliti, saj si tudi s službo ne moreš privoščiti najemniškega stanovanja, ker so cene astronomske, nakup pa tako ali tako ostaja samo za tiste, ki dobijo službo za nedoločen čas in se lahko do smrti zadolžijo pri banki, samo zato, da bodo imeli svoj majhen domek.[1]

Slovenija je v času pisanja teh besed v gospodarskem zagonu. V njena jadra piha veter gospodarske rasti z močjo 6,3 %[2]. Večina gospodarskih kazalcev, med njimi tudi brez-poselnost, so obrnjeni proti pozitivni strani.
Spoštovani bralec, če si pomislil, da so zgornje besede napisane s ciničnim podtonom, imaš prav. A da ne ostanemo zgolj pri tem, bomo ta cinizem uporabili za pogled na zloščeno gospodarsko podobo Slovenije. Kako si namreč v družbi vseh teh že prav dolgočasno pozitivnih trendov razlagati zgornje besede mladih? Besede, ki se uklanjajo pod težo vsakodnevnega boja z brezposelnostjo. Besede, ki sramežljivo in precej neuspešno skrivajo strah, vdanost in da, celo obupanost?
Mladi smo se nenadejano znašli na družbeni čistini. Ali res? Nekoč zelo konvencionalen in splošno sprejet družben vzorec **rojstvo – mladost – delo – poroka – družina – upokojitev – smrt** se je v vsaki izmed teh kategorij razbil na vrsto različnih situacij, odvisnih od socialnega zaledja posameznika. Starost se tako kot spol razbija na dva principa: **biološko** starost, opredeljeno s tvojo matično številko in **družbeno** starost, ki je definirana s skupkom družbenih determinant, vezanih na tvojo starost. Ti dve koordinati se medsebojno vse bolj oddaljujeta: če je nekoč starost 18 let predstavljala logičen prehod v odraslost in s tem samostojnost, to danes ni več tako. Povprečna starost matere ob rojstvu prvorojenca se zelo hitro približuje starostni meji tridesetih let.[3] Prehod iz mladosti v delo, označen z odselitvijo od doma, se je prav tako raztegnil do tridesetega leta. Po raziskavah Študentske organizacije Univerze v Ljubljani (2004) kar 75 % oseb med 25. in 29. letom živi v skupnem

[1] Vir: http://www.kajpami.si/forum/index.php
[2] V tretjem četrtletju 2007 je bila gospodarska rast 6,3% (SURS). Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1317
[3] Povedano drugače: vse več žensk se odloči za rojstvo otroka po tridesetem letu. Leta 1985 se je v Sloveniji rodilo 3301 živorojenih otrok mater v starostni skupini med 30 in 34 let. Leta 2005 je bilo število živorojenih otrok mater iz te starostne skupine 5588.
Vir: SURS, dosegljivo na: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp

gospodinjstvu s starši. S stališča družbene starosti bi lahko te osebe označili za polodrasle, zaznamovane z zmanjšano avtonomijo lastnega življenja.[4]
Kdor z vso resnostjo govori o konceptu polne zaposlenosti, nekoč temeljne označbe socialne države, tvega salve pomilujočega posmeha. Pogodba za nedoločen čas? Ena zaposlitev do upokojitve? V času, ko je okoli tri četrtine novih potreb po zaposlitvah ponujenih prek pogodbe za določen čas? V času, ko smo mladi tista »priviligirana« generacija, na kateri se preizkuša novo družbeno gorivo – fleksibilizacija vsega in vsakogar. Saj ne misliš resno.
Še več. Časovna formula 8 (ur dela) – 8 (ur prostega časa) – 8 (ur počitka) se je razletela v skrajnosti podzaposlenosti in prezaposlenosti. Tradicionalne družbene ločnice med javnim in zasebnim, delom in prostim časom, formalnim in neformalnim se izgubljajo v popolni fleksibilizaciji časa. Čas sam je postal generator družbene neenakosti.
Ne mislimo si, da smo samo mladi tisti, ki čutimo pritisk fleksibilizacije ne samo trga dela, temveč samih sistemskih vzorcev. Ta trend nič kaj prijetno ne vpliva niti na starejše. Če se mladi soočajo s stereotipi o njihovi pasivnosti in nemotiviranosti, velja za starejše družbena etiketa zmanjšane produktivnosti. S tem pa trčimo ob svojevrsten paradoks, na katerega je povsem upravičeno opozorila Jana S. Javornik, glavna urednica Socialnih razgledov 2006 (2007):[5]

> *Po eni strani ni dovolj prostih delovnih mest za mlade, stare vse bolj izrinjamo s trga dela, po drugi pa nenehno sporočamo, da je podaljševanje delovne aktivnosti starejših rešitev mnogih družbenih skrbi.*

Trendu razbijanja tradicionalnih družbenih vzorcev sledi vse manjše število porok[6] in vse večje število razvez.[7] A da ne bo pomote – tukaj ne gre za posredno promocijo recimo temu tradicionalnih družbenih vrednot. Ne. Tukaj gre zgolj za kritičen presek zelo nestabilnega okolja, v katerem so se dolgotrajne varnostne mreže skrčile na vzorec individualizacije. Kjer je posameznik menedžer svojega življenja. Želje, usmeritve, cilji, vse to se nam ponuja na pladnju neomejene življenjske kombinatorike.
A ta tako promovirana razpršitev življenjskih možnosti deluje le na načelni ravni. Na terenu vsakdanjega življenja namreč kaj hitro trčimo ob tisoč in eno omejitev. Govorimo o mestih, kjer se družbene krize prefiltrirajo v individualne krize z dolgoročnimi psihološkimi posledicami.
Nekdo vpraša 28-letno punco, zakaj nima otrok. Ta mu odgovori: »Poglej v Salomonov oglasnik. Ali veš, kolikšna je cena enosobnega, kaj šele dvosobnega stanovanja?« A izpraševalec se ne da: »Saj lahko najameš kredit.« »Hmm, ne ravno, saj imam pogodbo o zaposlitvi za določen čas, kar pa ni ravno priljubljen dokument pri slovenskih bančnikih.« Izpraševalec izstreli poslednje orožje: »No, saj si lahko urediš stanovanje pri starših, dokler je takšna situacija.« Polodraslost kot način življenja, kot pragmatična izbira.

---

[4] Zdi se, da se končuje izpostavljena vloga mladine in mladosti, saj se mladi vračajo nazaj v zavetje podaljšanega socialnega otroštva, iz katerega so izšli (Ule (2002) v Boškić, 2005)
[5] Dosegljivo na: http://www.mladina.si/tednik/200709/clanek/slo--zaposlovanje-vanja_pirc/
[6] Leta 1954 je bilo v Sloveniji sklenjenih 14126 zakonskih zvez, leta 2005 pa 5769. Vir: SURS, dosegljivo na: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0554601S&ti=Osnovni+podatki+o+sklenitvah+zakonskih+zvez%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/03_05155_nar_gib/03_05546_poroke/&lang=2
[7] Leta 1954 je bilo v Sloveniji 52,9 razvez na 1000 prebivalcev. Leta 2005 jih je bilo 458,8. Vir: SURS, dosegljivo na: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0554701S&ti=Osnovni+podatki+in+kazalniki+o+razvezah+zakonskih+zvez%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/03_05155_nar_gib/04_05547_razveze/&lang=2

Spet nekdo drug vpraša 26-letnega fanta, zakaj je brezposeln. Ta mu odgovori: »Saj že nekaj časa iščem zaposlitev, ampak kot vidiš, neuspešno.« Izpraševalec je spet trden v svojih prepričanjih: »Le kako ne dobiš zaposlitve, če pa imaš v rokah diplomo?« »Hja, v tej situaciji mi to predstavlja bolj breme kot prednost. Tako sem iz svojega življenjepisa že vrgel diplomo, saj je dosti več povpraševanja po kadru z nižjo stopnjo izobrazbe.« Izpraševalec se ne da in označi fanta kot lenuha, ki je raje na socialni pomoči, kot pa da bi delal. »Razloži mi, kako lahko izkoriščam državo z 205 evri minus odbitek, ker živim pri starših? Kako se sploh lahko osamosvojim, če pa nimam osnovnih sredstev za to – niti dela niti stanovanja?«
In smo spet pri, tako je, polodraslosti.
Precej žalostno, če je to edina alternativa, se vam ne zdi? A kakor smo videli, precej pogosta. Bodimo že enkrat iskreni. Če malce bolj razmislimo, ni družbena individualizacija v svojih učinkih nič drugega kot družbena normalizacija. Dosti mladih skuša strahove, ki jih povzroča »nujnost« fleksibilizacije življenjskih vzorcev, refleksno razrešiti s poudarjanjem družbeno sprejemljivega vrednostnega aparata. Ule in Kuhar (2002) tako recimo ugotavljata, da med mladimi narašča pomen »družbeno korektnih vrednot«, kot so zdravje, red in stabilnost ter družinsko življenje.

> *64,8 % mladih meni, da naj bo dovoljena neformalna (strankarska ali državljanska) organizacija kontrole in skrbi za javni red in mir.*
>
> Miheljak et al., 2002

Tukaj se pojavi problem. Zelo velik problem, na katerega je opozorila že Ule (2002). Promocija družbeno neoporečnega vrednostnega paketa med mladimi namreč kaj hitro povzroči njihov razkol na **poražence**, torej tiste, ki nimajo, ter **zmagovalce**, torej tiste, ki imajo.

> *(Poraženci) socialne izključenosti ne razumejo toliko kot objektivnega stanja stvari, ampak bolj kot občutek pomanjkanja moči, da bi lahko spremenili lastno situacijo.*
>
> Ule (2002) v Boškić (2005)

Pri »poražencih« se vrednostni paket normalizacije še prehitro spremeni v program za samouničenje, kakor se je izrazila Andreja Pšeničny (2006). Dovolj je vprašati brezposelno osebo, v kolikšni meri se počuti samozavestno in suvereno pri svojih odločitvah. Prav gotovo ne zadosti, glede na to, da je eden izmed primarnih osebnostnih označevalcev mera produktivnosti. Vso bedo brezposelnosti kot indikatorja spodletele identifikacije z družbeno sprejemljivimi vrednotami nam prikaže raziskava v okviru Inštituta za razvoj človeških virov (2006). Po tej raziskavi je stopnja izgorelosti celo višja med brezposelnimi kot med zaposlenimi. Nič čudnega, saj se mlade brezposelne osebe prevečkrat znajdejo pred nerazrešljivo uganko Kavlja 22: po eni strani pridejo na trg dela z zahtevano izobrazbo, a s premalo (formalnih) delovnih izkušnenj (oziroma brez njih). Po drugi strani trg dela že v izhodišču zahteva od njih formalne delovne izkušnje, ki pa jih mlada brezposelna oseba ne more pridobiti, ker se je – tako je – izobraževala.

A če kdo pomisli, da te frustracije s prehodom iz brezposelnosti v zaposlitev kar izginejo, se pošteno moti. Ne. Kvečjemu podedujejo se, le da tokrat v drug simptom. To je strah pred izgubo dela. Produktivnost tako postane še močnejši moment identifikacije mladih, soočenih s

trgom dela, ki jim ne ponuja ravno glamurozne dobrodošlice. Produktivnost za vsako ceno. Produktivnost, ki dojema deloholizem kot pozitivno družbeno normo.

> *Po najnovejši raziskavi European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2007) smo Slovenci evropski rekorderji po intenzivnosti dela, kjer so indeks intenzivnosti dela izmerili na podlagi hitrosti dela in zaznavanja pritiskov časovnih rokov za izvedbo dela. Prednjačimo tudi pri ekstenzivnosti dela, saj smo tradicionalno pripravljeni delati nadure ali v dodatni »popoldanski« službi.*
>
> Jaklič (2007)

Kljub temu je to nikoli dokončana zgodba. Kajti več kot produciram, višja so merila in pričakovanja okolice, oziroma vsaj prepričam se tako. Končna postaja te dirke je spet izgorelost. Tako imamo na eni strani svet mladih, ki med iskanjem službe počasi izgorevajo, na drugi strani pa svet mladih, ki se v imenu strahu pred brezposelnostjo ali le željo po potrditvi okolice (na nek način sta to le dve strani istega kovanca[8]) prostovoljno podrejajo vse večjim delovnim zahtevam, dokler ne pridejo na prag izgorelosti. Tako popularna strokovna kratica HRM (»Human Resources Management«) ohrani svojo semantično podobo, a za njo se v realnosti skriva drugačno pojmovanje – Human Remains Management. Upravljanje »tistega, kar je še ostalo od zaposlenih« (Gruban, 2005).

Kaj nam mladim torej še ostane? Ali smo res ujeti v nujnost družbenega razvoja, kakršen koli že je, in kdor koli (beri: kateri koli centri moči) ga usmerja? Če je to tako, v kolikšni meri sploh lahko govorimo o procesih inidividualizacije, ki naj bi bili družbena hrbtenica fleksibilizacije? V kolikšni meri lahko govorimo, da je naša življenjska pot, s tem pa tudi možna brezposelnost, stvar izbire in s tem naše odgovornosti? V kolikšni meri lahko obsojamo mlade brezposelne osebe, ki so se znašle na Zavodu za zaposlovanje, če so recimo tudi te vpete v svetovanje, ki jih večidel izključuje iz procesov odločanja – o njihovem življenju? In kjer je moč brezposelne osebe neprimerno nižja od moči strokovnega svetovalca?

To so vprašanja, ki se jim današnja politika zaposlovanja raje izogne. Ampak dejstvo je, da ravno odsotnost odgovorov na ta vprašanja razkriva politiko zaposlovanja, ki se zateka v institucionalizacijo dostikrat samozadostnih »terapevtsko-svetovalnih« storitev »od-zgoraj-navzdol«. Po drugi strani pa lahko razumemo odsotnost teh odgovorov kot pragmatično odločitev, katere naloga je prikrivanje izredno šibkega upravljanja s človeškimi viri.

Besedilo pred vami se ne bo skušalo izogniti zgornjim slepim pegam. Ravno nasprotno: služile mu bodo ne samo kot izhodiščna točka analiziranja trenutnega stanja, temveč tudi kot podlaga strateških smernic v predlagani strategiji zaposlovanja mladih.

---

[8] Logika je naslednja: brezposelnost pusti na osebi avtosugestivni madež »nesposobnosti«, ki ga mora med zaposlitvijo sprati. To naredi tako, da vlaga vso svojo energijo v delo. V ozadju vsega tega je seveda strah pred zavrnitvijo oziroma želja po potrditvi okolice, strah, ki ga oseba pridobi med svojo socializacijo. Osebe, ki sledijo tej logiki, Andreja Pšeničny (2006) imenuje »prisilni altruistični perfekcionisti«. Gre za osebe, ki so s svojim delom zadovoljne le v primeru zunanje pohvale (Ibid.).

Kazalo

SEZNAM TABEL **3**
SEZNAM SLIK **3**
SEZNAM KRATIC **4**

UVOD: ANALIZA TEMELJNIH POJMOV **6**

1. ANALIZA STANJA – ZUNANJI POGLED **11**
2.1. DEMOGRAFSKI POGLED 11
2.2. POGLED S TRGA DELA 12
2.3. POGLED IZ IZOBRAŽEVALNE SFERE 16
2.4. POGLED IZ SOCIOEKONOMSKE PERSPEKTIVE 18

2. PRAVNOINSTITUCIONALNI ZUNANJI POGLED **21**

3. ANALIZA STANJA – NOTRANJI POGLED **30**

3.1. DEMOGRAFSKI POGLED 30
3.2. POGLED S TRGA DELA 30
3.3. POGLED IZ IZOBRAŽEVALNE SFERE 35
3.4. POGLED IZ SOCIOEKONOMSKE PERSPEKTIVE 38

4. PRAVNOINSTITUCIONALNI NOTRANJI POGLED **41**
4.1. VERTIKALNI STRATEŠKI PRISTOP 41
4.2. ANALIZA DOSEGANJA CILJEV 48

5. GLAVNA PROBLEMATIČNA PODROČJA **56**

6. LITERATURA **74**

SEZNAM TABEL

Tabela 1: izobrazba in zaposlenost mladih 14
Tabela 2: Izobrazba in zaposlenost mladih 32
Tabela 3: povprečna registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2007 po stopnjah izobrazbe 33
Tabela 4: Starostna struktura registrirano brezposelnih oseb..... 34
Tabela 5: Ukrepi APZ v letu 2007 in 2008 ter ciljne skupine..... 44
Tabela 6: Analiza kazalcev in ciljnih vrednosti v programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007 2013 48
Tabela 7: Projekcija delovno aktivnega prebivalstva do leta 2013 51
Tabela 8: Planirana proračunska sredstva MDDSZ za leto 2006 in 2007 51
Tabela 9: Načrtovani proračunski viri za delovanje ZRSZ v letu 2006..... 52
Tabela 10: Odhodki in drugi izdatki sprememb proračuna Republike Slovenije za leto 2008 – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ), ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT), Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ), Ministrstvo za 52
Tabela 11: Pregled programov zaposlovanja, ki se bodo v letu 2007 sofinancirali iz Evropskega socialnega sklada na podlagi javnih razpisov..... 54
Tabela 12: : Poškodbe pri delu glede na starost in tip delovne pogodbe 57
Tabela 13: Prosta delovna mesta po velikosti 2001 2006 59
Tabela 14: Populacijski delež terciarno izobraženih oseb od 25 do 64 let v razmerju do stopenj brezposelnosti (mladih) 62

SEZNAM SLIK

Slika 1: Prijavljena prosta delovna mesta po tipu sklenjene pogodbe, oktober 2006 – oktober 2007 31
Slika 2: Starost brezposelnih mladih diplomantov v letih 1998 in 2006 (stanje konec decembra) 35
Slika 3: Delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti, starimi do 30 let, 1998 2006.. 58
Slika 4: Brezposelni mladi diplomanti po področjih izobraževanja (ICSED-97), prijavljeni na Zavodu konec leta 2006 61
Slika 5: Miti o mladih..... 68
Slika 6: Starost brezposelnih mladih diplomantov, starih do 30 let..... 69

SEZNAM KRATIC

ADS – Anketa o delovni sili
APZ – Aktivni program zaposlovanja
BDP – Bruto družbeni proizvod
BEPA – Bureau of European policy Advisers (*slo. Biro svetovalcev evropskih politik*)
BIRR – Bruto domači izdatki za raziskovanje in razvoj
CIPS – Center za informiranje in poklicno svetovanje
DRP – Državni razvojni program
DSP – Denarna socialna pomoč
ECOSOC – Ekonomski in socialni svet
EES – European Employment Strategy (*slo. Evropska strategija zaposlovanja*)
EMF – Evropski mladinski forum
EQLS – First European Quality of Life Survey (*slo. Prva evropska raziskava o kvaliteti življenja*)
ES – Evropske skupnosti
ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS – Evropski socialni sklad
EU – Evropska unija
EUR – Evro
EUROFOUND – European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (*slo. Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer*)
EUROSTAT – The Statistical Office for the European Communities (*slo. Statistični urad evropskih skupnosti*)
EYP – European Youth Policy – (*slo. Evropska mladinska politika*)
GEA – Global Employment Agenda
GSPA – Group of Societal Policy Analysis (slo. *Skupina za preučevanje socialnih politik*)
HRM – Human Resources Management – (*slo. upravljanje s človeškimi viri*)
ILO – International Labour Organization (*slo. Mednarodna organizacija dela*)
ISCED – International Standard Classification of Education (*slo. Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja*)
LFS – Labour Force Survey (*slo. Anketa o delovni sili*)
LPZAP – Raziskava letnih potreb po zaposlovanju
LS – Lizbonska strategija
MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MG – Ministrstvo za gospodarstvo
MOD – Mednarodna organizacija dela
MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport
MVZT – Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
NCIPS – Nacionalni center za informiranje in poklicno svetovanje
NEET – Not in employment, education, or training (*slo. niso v zaposlitvi, v šolanju ali pripravništvu*)
NMS – New Member States – (slo. *nove države članice*)
NRSO – Nacionalni strateški referenčni okvir
NUTS – Nomenclature of Territorial Units for Statistics (*slo. Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski Uniji*)
OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (*slo. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj*)
OP – operativni program
OR – Okvir reform
OZN – Organizacija združenih narodov

PISA – Programme for International Student Assessment (*slo. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev*)
RRD – Raziskovalna razvojna dejavnost
RS – Republika Slovenija
SJM – Slovensko javno mnenje
SRDAP – Statistični register delovno aktivnega prebivalstva
SRS – Strategija razvoja Slovenije
SURS – Statistični urad Republike Slovenije
SVIZ – Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije
ŠOS – Študentska organizacija Slovenije
UL – Univerza v Ljubljani
UL RS – Uradni list Republike Slovenije
UMAR – Urad Vlade Republike Slovenije za makroekonoske analize in razvoj
UPB – Uradno prečiščeno besedilo
YIA – Youth in Action (*slo. Mladi v akciji*)
ZDA – Združene države Amerike
ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZZZPB – Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti

UVOD: ANALIZA TEMELJNIH POJMOV

MLADI: Klasifikacija mladih se v naši strategiji veže na klasifikacijo starostne strukture brezposelnosti, pri čemer pa ugotovimo, da privzete standardne klasifikacije populacije mladih ni. Tako Mednarodna organizacija dela uporablja kot okvir fokusne skupine mladih osebe, stare od 15 do 24 let. Medtem Zavod RS za zaposlovanje mestoma uporablja klasifikacijo za mlade, ki je raztegnjena do 26. leta. Hkrati obstajajo raziskave (Verša, Spruk 2004), ki to klasifikacijo premaknejo še nekoliko višje na starostni lestvici, to je do 30. leta. Seveda neutrjenost te klasifikacije ni ravno nepomemben podatek, saj je od nje odvisen zajem podatkov, ki se prikažejo v statistični sliki preseka brezposelnosti posameznega dela celotne populacije. Kako pomembna je relativizacija tega pojma, nam navsezadnje dokazuje razprava GSPA[9] 3. aprila 2007, kjer so med drugim povedali, da javnopolitične strategije, vezane na mlade, ne smejo izhajati iz mladih kot homogene družbene skupine, temveč iz javno-političnega procesa, usmerjenega na mladost kot življenjsko obdobje vsakega posameznika. Razlog je seveda ravno relativizacija pojma »mladi«, ki že dolgo časa ni več zamejen s trdnimi družbenimi scenariji prehoda v odraslost.

BREZPOSELNE OSEBE: Definicija je odvisna od načina zajemanja podatkov.

Registrirano brezposelne osebe so osebe, ki so prijavljene v evidenco brezposelnih oseb na podlagi naslednjih kriterijev (ZRSZ):[10]

- starost nad 15 let, zmožnost za delo, pripravljenost aktivno iskati zaposlitev, oz. delo, poleg tega pa tudi:
- niso v delovnem razmerju,
- niso upokojenci,
- niso študentje, dijaki, vajenci ali udeleženci izobraževanja odraslih, mlajši od 26 let,
- niso nastopili zaporne kazni, daljše od 6 mesecev,
- so tuji državljani in imajo veljavno osebno delovno dovoljenje ter izpolnjujejo ostale zakonske pogoje.

V evidenco brezposelnih oseb na ZRSZ se lahko prijavijo tudi (Ibid.):

- samozaposlene osebe,
- lastnik ali solastniki gospodarskih služb,
- lastniki, zakupniki, najemniki ali drugi uporabniki kmetijskega ali gozdnega zemljišča,

če na podlagi dokazila izhaja, da njihov dobiček v preteklem letu ni presegal zakonsko določene višine.
V evidenco zavoda se lahko prijavijo tudi osebe na podlagi programa razreševanja presežnih delavcev, programa finančne reorganizacije ali na podlagi obvestila stečajnega upravitelja o nameravani odpovedi pogodb o zaposlitvi večjemu številu delavcev zaradi možnosti vključevanja v program ukrepov aktivne politike zaposlovanja.

Anketno brezposelne osebe so osebe, ki nujno izpolnjujejo naslednje tri pogoje brezposelnosti (ILO definicija, Kajzer 2006: 86):

- v tednu pred anketiranjem niso opravili niti 1 ure dela za plačilo in niso zaposleni ali samozaposleni,

[9] Group of Societal Policy Analysis. Več o delu GSPA v nadaljevanju.
[10] Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/KakoSePrijavim.pdf

– so v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem aktivno iskali zaposlitev,
– so pripravljeni sprejeti delo takoj ali v roku dveh tednov od dneva anketiranja.

Med brezposelne osebe štejemo tudi osebe, ki so že našle delo, vendar ga bodo začele opravljati šele po anketiranju.

(Anketno) brezposelne osebe po EUROSTATOVI metodologiji, uporabljeni v Labour Force Survey (LFS), so osebe v starosti 15–74 let, ki so bile brez dela v referenčnem tednu, so trenutno na razpolago za delo, so v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem aktivno iskale zaposlitve ali so že našle zaposlitev, ki jo bodo pričele opravljati v naslednjih treh mesecih (EUROSTAT).[11]

Za Slovenijo je značilno relativno veliko nesorazmerje med registrirano in anketno brezposelnostjo. Primerjava števila brezposelnih oseb med registrskimi in anketnimi podatki na podlagi Ankete o delovni sili (ADS) za tretje četrtletje (14. 5. 2007) nam pokaže, da je po klasifikaciji anketne stopnje brezposelnosti v Sloveniji v tem obdobju ***56000*** *oseb, medtem ko v istem obdobju Slovenija premore* ***79000*** *oseb. (Statistične informacije št. 30/ 2007)*
Vzroki za sorazmerno veliko razliko med registrirano in anketno brezposelnostjo v Sloveniji so poleg samih razlik v definiciji predvsem naslednji: ***(1)*** *velika »neaktivnost« dela registrirano brezposelnih, ki ne iščejo aktivno dela. To je v veliki meri povezano z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih, ki postanejo pasivni in menijo, da zaposlitve ne morejo dobiti (t. i. obupanci),* ***(2)*** *delovna aktivnost registrirano brezposelnih, ki se lahko odvija tudi v sivi ekonomiji (ocene obsega le-te so po različnih virih relativno visoke) ali pa v obliki aktivnosti, ki jo opravljajo pomagajoči družinski člani v družinski pridobitni dejavnosti (obrt, podjetje, kmetija). Slovenija ima namreč v primerjavi z državami EU relativno visok delež pomagajočih družinskih članov v delovno aktivnem prebivalstvu. K veliki omenjeni razliki zagotovo prispevata naslednji dejstvi: (i) vezava nekaterih pravic v sistemih socialnega zavarovanja na status brezposelne osebe, ki jo posameznik dobi s prijavo v register brezposelnih, kar povečuje interes brezposelnih za prijavo v register, in (ii) slabo razmerje med številom svetovalcev zaposlitev na brezposelno osebo, kar zmanjšuje možnosti tako za intenzivnejše spremljanje in zaposlitveno svetovanje na eni ter za nadzor nad aktivnostjo brezposelne osebe na drugi strani.* (Kajzer 2006: 97)

DOLGOTRAJNO BREZPOSELNE OSEBE: osebe, ki so brezposelne eno leto ali več. (ILO definicija)

DELOVNO SPOSOBNO PREBIVALSTVO (SURS): osebe, stare 15 let ali več. EUROSTATOVA metodologija delovno sposobnega prebivalstva je v primeru izračuna stopnje delovne aktivnosti prebivalstva drugačna, saj zajema starostno skupino od 15 do 64 let.

[11] LFS series, Concepts, Definitions and Classifications, dosegljivo na: http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/lfsi/lfs_series_sm.htm#concepts

DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO (PO ANKETI O DELOVNI SILI[12]): osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali za družinsko blaginjo. Med delovno aktivno prebivalstvo sodijo tudi vse tiste zaposlene ali samozaposlene osebe, ki jih v zadnjem tednu ni bilo na delo. Kot delovno aktivne obravnavamo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki, in sicer do prenehanja delovnega razmerja, osebe na porodniškem ter pomagajoče družinske člane.[13]

AKTIVNO PREBIVALSTVO: delovno aktivni prebivalci in brezposelne osebe skupaj.

NEAKTIVNO PREBIVALSTVO: Osebe, stare 15 let in več, ki niso razvrščene med delovno aktivno prebivalstvo ali brezposelne osebe.

STOPNJA AKTIVNOSTI: odstotni delež aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu.

STOPNJA DELOVNE AKTIVNOSTI: odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu. Pri tem moramo upoštevati metodološko razliko med Statističnim uradom RS in EUROSTATOM v smislu starostnega zajetja delovno aktivnega oziroma sposobnega prebivalstva (glej definicijo na prejšnji strani).[14]

STOPNJA BREZPOSELNOSTI: odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu.

STOPNJA DOLGOTRAJNE BREZPOSELNOSTI:[15] razmerje med številom dolgotrajno brezposelnih (osebe, brezposelne več kot eno leto) in številom aktivnih prebivalcev.

AKTIVNA IN PASIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA: ločnica med »aktivno« in »pasivno« politiko zaposlovanja je mestoma zelo nejasna. Po besedah Kopačeve (2004) se ta odnos razlikuje glede na sistemski in individualni vidik. S sistemskega vidika so ukrepi in

---

[12] Anketa o delovni sili se izvaja skladno z navodili Mednarodne organizacije za delo (ILO) – ta so bila sprejeta na 13. konferenci statistikov dela – in skladno z zahtevami Statističnega urada Evropske unije (EUROSTATA), ki se nanašajo na usklajeno anketo delovni sili Evropske unije. Anketni podatki o delovno aktivnem prebivalstvu se metodološko razlikujejo od registrskih podatkov. Medtem ko prvi temeljijo na Anketi o delovni sili, drugi izhajajo iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), ki zajema le zaposlene osebe s pogodbami o zaposlitvi. (Statistične informacije, trg dela, 23. 7. 2007)

[13] Od 1. januarja 1999 štejemo med delovno aktivno prebivalstvo tudi udeležence javnih del, in sicer jih štejemo med zaposlene osebe; pred tem datumom so imele te osebe status registrirano brezposelne osebe. Javna dela so lokalni ali državni zaposlitveni programi, ki so namenjeni vzpodbujanju razvoja novih delovnih mest in ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti brezposelne osebe in se organizirajo zaradi izvajanja socialnovarstvenih, izobraževalnih, kulturnih, naravovarstvenih, komunalnih, kmetijskih in drugih programov. Javnih del ne smejo organizirati delodajalci ali druge organizacije za tiste dejavnosti, katerih cilj je pridobivanje dobička, ali kadar bi z javnimi deli povzročili na trgu nelojalno konkurenco …
… Program javnih del in število vanj vključenih oseb, ki se bodo financirale v tem programu, določi v okviru programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za proračunsko obdobje Vlada Republike Slovenije. Program javnih del lahko sprejme tudi občina, če v celoti zagotavlja sredstva za njegovo izvajanje (52. člen Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list RS št. 5/1991, 12/1992, 71/1993, 38/1994, 69/1998, 67/2002). Povzeto po: Statistične informacije, trg dela, št. 16 (29. 6. 2007). Vir: Statistične informacije, trg dela, 29. 6. 2007, dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-009-0708.pdf

[14] Poglej EUROSTATOVO definicijo stopnje delovne aktivnosti, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em011

[15] Definicija je prevzeta iz Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013. Dosegljivo na: http://www.mra.si/admin/upload/dat/OP-ESS-final%2020.11.2006.doc

programi »aktivne« politike zaposlovanja neposredno naravnani k odpravljanju oziroma zmanjševanju brezposelnosti. Gre za programe in ukrepe, ki so namenjeni ohranjanju in ustvarjanju novih delovnih mest ter izobraževanju in usposabljanju brezposelnih oseb. Ukrepi »pasivne« politike zaposlovanja pa so usmerjeni predvsem k ščitenju socialnega položaja posameznikov (brezposelnih in zaposlenih) ter k zakonskemu urejanju nekaterih vidikov zaposlitvenih razmerij. Ukrepi »pasivne« politike zaposlovanja neposredno ne vodijo k zaposlovanju oziroma ga neposredno ne spodbujajo. Na individualni ravni pa med »aktivno« politiko zaposlovanja štejemo predvsem tiste ukrepe, ki posameznika aktivirajo in ga ne pustijo pri miru, medtem ko »pasivni« ukrepi puščajo posameznikom svobodo in v večji meri ščitijo njihov (pridobljeni) družbeni položaj. (Kopač 2002)

ČLOVEŠKI VIRI: definicija človeških virov se v našem dokumentu navezuje na definicijo, ki je podana v dokumentu *Pristopna strategija Republike Slovenije na področju razvoja človeških virov*:

Pojem človeških virov v pričujočem besedilu uporabljamo v navezavi na opredelitev človeškega kapitala, ki obsega »znanje, spretnosti, kompetence in druge lastnosti, ki jih posedujejo posameznice in posamezniki ter so pomembne za ekonomsko dejavnost« (OECD 1998: 9). Hkrati skušamo o konceptu človeških virov razmišljati širše. Ta koncept obsega znanje, spretnosti in kompetence, ki jih v sebi nosi posameznik in so pomembne tako za ekonomsko kot tudi za socialno dejavnost. Zanima nas torej tudi pripravljenost posameznic in posameznikov za kreacijo socialnega kapitala.[16]

KOEFICIENT STAROSTNE ODVISNOSTI:[17] razmerje med številom prebivalstva, mlajšega od 15 let ali starejšega od 64 let, glede na število prebivalstva, starega od 15 do 64 let.

STOPNJA TVEGANJA REVŠČINE: odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z ustreznim razpoložljivim dohodkom pod pragom tveganja revščine. Ta znaša 60 % mediane ustreznega razpoložljivega dohodka v državi.

PARITETA KUPNE MOČI (PKM):[18] tisti pretvorniki valut, ki odpravijo razlike v ravni cen med državami. Pretvorba s PKM pomeni, da je BDP na prebivalca v vseh državah izražen z istim nizom cen, tako da primerjava med državami odraža le razlike v količini proizvedenih izdelkov in storitev.

BRUTO PLAČA:[19] izplačila zaposlenih oseb za delo s polnim delovnim časom in z delovnim časom, krajšim ali daljšim od polnega. V znesku bruto plače so zajeta tudi vsa druga izplačila, ki se izplačujejo na tej osnovi: nadomestila za letni dopust, za plačani dopust do 7 dni, za državne praznike, za bolniške odsotnosti do 30 dni, za strokovno izobraževanje, za zastoje pri delu brez krivde zaposlenih oseb, za plačane odsotnosti ipd.; pa tudi zaostala

[16] Dosegljivo na: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/strategy_on_human_resources-slo-svn-t02.pdf
[17] Definicija koeficienta starostne odvisnosti je prevzeta iz publikacije »Statistični portret Slovenije v EU 2007«. Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/pub/00-RP-909-0703.pdf. Iz iste publikacije je prav tako prevzeta definicija stopnje tveganja revščine.
[18] Definicija je prevzeta iz Statističnega portreta Slovenije v letu 2007. Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/pub/00-RP-909-0703.pdf
[19] Definicija bruto plače je prevzeta iz Statističnih informacij, trg dela (št. 19; 11. 7. 2007), dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-115-0701.pdf

izplačila plač in nadomestila plač za predhodne mesece, prejemki za minulo delo, stimulativni dodatki, nagrade, premije ter prejemki po periodičnem obračunu in zaključnem računu. V znesku bruto plače se ne upoštevajo nadomestila, ki ne bremenijo pravne osebe (refundacije): nadomestila za porodniško odsotnost, za bolniške odsotnosti, daljše od 30 dni, dodatki za nego, invalidnine, zneski za nadomestila dela plač težje zaposljivim osebam (skladno z veljavnim programom aktivne politike zaposlovanja, ki ga izvaja Zavod RS za zaposlovanje), nadomestila za opravljanje državljanskih dolžnosti (vaje civilne zaščite, itd.); prav tako se ne upoštevajo izplačila, ki bremenijo materialne stroške, kot so na primer povračila stroškov poti na delo in z njega, nadomestila za prehrano, za službena potovanja, za terenske dodatke, dnevnice in nočnine, za izplačila po avtorski pogodbi, pogodbi o delu itd., izplačila iz sklada skupne porabe (regres, jubilejne nagrade, odpravnine) in plače, ki so bile izplačane zaposlenim osebam kot lastninski deleži. V znesku bruto plače tudi niso upoštevane premije, ki jih za zaposlene osebe vplačuje delodajalec za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ne upoštevajo se tudi tisti prejemki iz dela in od povračil stroškov v zvezi z delom, ki presegajo s predpisom vlade določen znesek teh prejemkov, od katerih je treba na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prispevkih za socialno varnost (UL RS št. 3/98) plačevati prispevke za socialno varnost. Prav tako se ne upoštevajo plače delavcev, ki so vključeni v javna dela in jim določen del plače povrne Zavod RS za zaposlovanje.

MINIMALNA PLAČA:[20] po določilih Zakona o določitvi minimalne plače (Uradni list RS, št. 114/2006) je to najmanjši izplačan bruto znesek, ki naj bi zagotavljal materialno in socialno varnost zaposlene osebe, ki dela s polnim delovnim časom, za delo, opravljeno od 1. avgusta 2006 do 31. julija 2007. Trenutna višina minimalne plače je 538,53 EUR.[21]

Minimalna plača se **1. avgusta** vsako leto poveča za pričakovano rast cen življenjskih potrebščin v letu, ki jo kot podlago za pripravo državnega proračuna sprejme Vlada Republike Slovenije. (MDDSZ)[22]

Znesek minimalne plače na podlagi navedene ocene in po posvetovanju s socialnimi partnerji ugotovi minister oziroma ministrica, pristojna za delo, in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. (Ibid.)

ZAJAMČENA PLAČA: zajamčena plača, ki se uporablja kot osnova za odmero pravic na podlagi posebnih zakonov, pa od 1. avgusta 2006 znaša 237,73 evrov (56.970,00 tolarjev). (Ibid.)

[20] Definicija minimalne plače je prevzeta iz Statističnih informacij, trg dela (št. 19, 11. 7. 2007). Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-115-0701.pdf
[21] Vir: http://www.durs.gov.si/si/aktualno/minimalna_in_zajamcena_placa/
[22] Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/socialno_partnerstvo/minimalna_in_zajamcena_placa/

1. ANALIZA STANJA – ZUNANJI POGLED

NAMEN: analiza zunanjega okolja v tistih pogledih družbenega življenja, ki najbolj zaznamujejo življenje mladih.

2.1. DEMOGRAFSKI POGLED

Delež prebivalstva v EU25, starejšega od 65 let, naj bi se po predvidevanjih povečal s 15,7 % leta 2000 na 22,5 % v letu 2025 ter 29.9 % v letu 2050. Delež starejših od 80 let naj bi se do leta 2050 potrojil in znašal 11,4 % ...
... Pričakovana življenjska doba se je enakomerno podaljševala za 8 let od leta 1960 ...
... Stopnje rodnosti so se od 60. let prejšnjega stoletja znižale za 45 %. Leta 1960 je stopnja rodnosti v EU15 znašala 2,69. Do leta 1980 je padla na 1,82. V letu 2000 je bila 1,53. Leta 2003 je stopnja rodnosti v EU25 znašala 1,48. (**Evropska družbena realnost; posvetovalni dokument Urada svetovalcev za evropsko politiko, 2006**)

(1) Evropa se sooča z močnimi demografskimi izzivi; »**baby boom**« generacija se je pričela upokojevati, pričakovana življenjska doba se je podaljšala, stopnje rodnosti so se znižale. Leta 1960 je bila stopnja rodnosti v EU15 2,59 (Evropska komisija, 2006). Leta 2004 je bila stopnja rodnosti 1,50. Najvišjo stopnjo rodnosti je zabeležila Irska (1,99), na drugi strani najnižjo Češka (1,22). Povprečna starost žensk ob rojstvu prvega otroka se je v obdobju med 1994 in 2005 zvišala za 17 mesecev, z 26,8 let na 28,2 let. V povprečju so prve mamice najmlajše v Estoniji (24,6 let) in najstarejše v Združenem Kraljestvu (29,2 let). (EUROSTAT)[23].

Ti demografski trendi posledično povečujejo odvisnostno razmerje med aktivnim in upokojenim prebivalstvom. **Mladi** do 24 leta starosti medtem predstavljajo 28,6 % celotne EU27 populacije v letu **2006**, kar znese okoli 140 milijonov oseb v tej starostni skupini. Ta številka je seveda posledica zgornjih demografskih gibanj. Leta 1950 je bilo tako 40 % prebivalstva v EU25 mlajšega od 25 let. Do leta 2000 je ta številka padla na 30 %.

Povečuje se odvisnostno razmerje med aktivnim in upokojenim prebivalstvom.

V letu 2006 je bil populacijski delež starostne skupine 15-24 let v EU27 12,7 %. S 16,2-odstotnim deležem te starostne skupine v celotni populaciji je Poljska na prvem mestu, sledijo ji Slovaška (15,9 %), ter Ciper (15,8 %). Na drugi strani se z najnižjim deležem te starostne skupine v celotni populaciji ponašajo Italija (10,5 %, 2005), Danska (11,2 %) ter Luksemburg (11,6 %) Projekcija za leto **2050** nakazuje zmanjšanje relativnega deleža te populacije na 9,7 % (EUROSTAT).[24]

[23] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006_MONTH_05/3-12052006-EN-AP.PDF
[24] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_03/3-23032007-EN-AP.PDF

2.2. POGLED S TRGA DELA

Stopnja zaposlenosti med mladimi je nižja kot v celotni populaciji.

(2) ***Stopnja zaposlenosti med mladimi*** je po navadi nižja kot v celotni populaciji, predvsem zaradi vpetosti v izobraževalni sistem. Stopnja zaposlenosti med mladimi (15–24 let) je padla s 36,8 % v letih **2004** in **2005** na 36,0 % v drugem četrtletju **2006**, kar je skorajda za polovico manj v primerjavi s 64,3 % stopnje zaposlenosti populacije v starostnem obdobju med 15 in 64 let. Najmočnejše kazalnike zaposlenosti mladih imajo Nizozemska (66,2 %), Danska (63,7 %), Avstrija (52,3 %) in Velika Britanija (52,2 %). Po drugi strani imajo najnižjo stopnjo zaposlenosti mladih na Madžarskem (21,2 %), Bolgariji (23,0 %), na Poljskem (23,5 %), in Latviji (23,9 %) (EUROSTAT).[25] V globalni sliki je stopnja zaposlenosti mladih kot delež celotne populacije mladih padla z 51,6 % leta **1995** na 47,3 % leta **2005** (ILO). V absolutnem smislu je med leti **1995** in **2005** število aktivnih mladih, to je zaposlenih in brezposelnih mladih, naraslo s 602 milijonov na 633 milijonov. Do leta **2015** naj bi ta populacija zrasla še za nadaljnjih 24 milijonov. [26]

Mladi od 15 do 24 let prednjačijo tako v deležu delnih (»part-time«) kot začasnih zaposlitev v lastni starostni kategoriji.

(3) ***Zaposlitvene negotovosti*** so kot del segmentacijskih silnic na trgu dela EU tudi oziroma predvsem po starosti. Mladi od 15 do 24 let prednjačijo tako v deležu *delnih* (»part-time«) kot *začasnih* zaposlitev v lastni starostni kategoriji. Glede na podatke iz drugega četrtletja **2007** si v segmentu delnih zaposlitev mladi delijo večinski delež s starejšimi (nad 55 let) in sicer v razmerju 25,9 % proti 26,0 %. V segmentu začasnih zaposlitev pa njihov 40,7-odstotni delež med mladimi predstavlja skorajda štirikrat večjo številko kot 11,6-odstotni delež začasnih zaposlitev v starostni kategoriji od 25 do 54 let.(EUROSTAT)[27]

Naslednja segmentacijska silnica trga dela je zagotovo spolna. *Zaposlovanje za krajši delovni čas* zajema 18,8 % vseh delovnih mest, pri čemer jih v veliko večji meri kot moški opravljajo ženske. 35,5 % žensk namreč opravlja delo s krajšim delovnim časom, kar je več kot štirikrat več od 7,6-odstotnega deleža moških s skrajšanim delovnim časom (**2006**) (EUROSTAT).[28] Stopnja zaposlitev za skrajšan delovni čas je zaradi stereotipizacije družbenih vlog vezana tudi na kakovost oziroma razširjenost javnega in zasebnega varstva otrok. Na to se navezuje tudi prostovoljnost pri izbiri takšne vrste zaposlitve.[29]

---

[25] Young Europeans Through Statistics, 23. 3. 2007. Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_03/3-23032007-EN-AP.PDF

[26] Global Trends on Youth Unemployment, dosegljivo na: http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/gety06en.pdf

[27] Labour Market Latest Trends, 2nd Quarter 2007, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-07-021/EN/KS-QA-07-021-EN.PDF

[28] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-07-021/EN/KS-QA-07-021-EN.PDF

[29] Raven pritožb zaradi neprostovoljne odločitve o zaposlitvi za skrajšan delovni čas je višja v Franciji, kjer je na voljo boljše varstvo otrok.

Stopnja brezposelnosti med mladimi med 15-24 letom v območju EU 27 je še vedno dvakrat višja kot splošna stopnja brezposelnosti.

(4) Čeprav je ***stopnja brezposelnosti*** med mladimi med 15. in 24. letom v območju EU 27 v zadnjih nekaj letih upadla (z 19,2 % januarja 2004 na 16,8 % januarja 2007 ter 14,7 % oktobra 2007), je še vedno dvakrat višja kot splošna stopnja brezposelnosti (7,0 %). Ponekod, recimo v Romuniji, je to razmerje skorajda trikratno (20,7 % proti 7,3 %) Z manj kot dvakratnim količnikom se lahko recimo pohvalijo na Nizozemskem (5,2 % proti 3,1 %) (EUROSTAT).[30] Najnižje stopnje brezposelnosti mladih pod 25. letom so v oktobru 2007 zabeležile Nizozemska (5,2 %), Danska (6,2 %) ter Avstrija (8,3 %), medtem ko so najvišje stopnje zabeležile Grčija (22,9 %), Romunija (20,7 %) ter Francija (19,3 %) (EUROSTAT).[31]

V raziskavah mednarodne organizacije dela (ILO) je (globalni) količnik med zaposlitvenimi možnostmi mladih v primerjavi s starejšimi 3,0 leta **2005,** kar pomeni dvig v primerjavi z letom **1995** (2.8).[32]

Stopnje brezposelnosti med mladimi so zelo zaznamovane z regijskimi razlikami.

(5) Skupna stopnja brezposelnosti mladih med 15 in 24 letom starosti v območju EU27 je med leti 2005 in 2006 padla iz 18,8 % na 17,5 %. Stopnje brezposelnosti med mladimi so zelo zaznamovane z **regijskimi razlikami**. V letu 2006 sta bili regiji z najnižjo stopnjo brezposelnosti med mladimi v EU27 Noord-Brabant (5,0 %) in Gelderland (5,2 %), obe na Nizozemskem. Najvišje stopnje brezposelnosti so medtem pokazale Guadeloupe (59.9 %), Martinique (56.1 %) in Réunion (50.4 %).[33]

23 izmed 268 regij EU27[34] se je ponašalo s stopnjo brezposelnosti, manjšo od 8,7 %, torej polovice povprečja EU27; devet izmed teh regij je na Nizozemskem, štiri v Nemčiji in Avstriji ter po ena na Češkem, Irskem, Italiji, Slovaškem, v Združenem Kraljestvu ter na Danskem.[35] Po drugi strani je bila v enajstih regijah stopnja brezposelnosti mladih nad 35 % oziroma dvakrat višja od povprečja EU27; po tri regije so v Franciji in Italiji, po dve v Belgiji in na Poljskem ter ena na Slovaškem. V 70 % regij EU27 območja je bila stopnja brezposelnosti mladih vsaj dvakrat višja od povprečne stopnje brezposelnosti. Od vseh regij v območju EU27 ima samo regija

[30] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/3-03122007-EN-AP.PDF

[31] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/3-03122007-EN-AP1.PDF

[32] Glej tudi opombo 33, 34, 35, 36, 37.

[33] Regije, ki sodijo v čezmorske departmaje Francije.

[34] Uporablja se regijska klasifikacija NUTS 2, ki zajema regije z najmanj 800.000 prebivalci in največ 3 milijoni prebivalcev. Več na: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html

[35] Danska je po regijski klasifikaciji NUTS 2 ena regija, kar z drugimi besedami pomeni, da je na območju celotne Danske stopnja brezposelnosti več kot za polovico nižja od povprečja EU27. Več: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/1-11122007-EN-BP.PDF

Dessau v Nemčiji nižjo stopnjo brezposelnosti med mladimi od povprečne stopnje brezposelnosti.[36]

Zanimiv je vpogled v trende stopenj brezposelnosti mladih v novih državah članicah EU (**NMS**). Medtem ko je med leti 2005 in 2006 območje EU15 zaznalo zgolj 0,4-odstoten padec stopnje brezposelnosti med mladimi, so NMS zaznale 1,9-odstoten padec. Sedem držav članic EU je v zadnjih petih letih zmanjšalo stopnje brezposelnosti mladih za več kot 5 %. Pet izmed teh držav so NMS: Bolgarija, Estonija, Latvija, Litva, Poljska in Slovaška. Trend pospešenega padanja stopenj brezposelnosti med mladimi v NMS je še posebej očiten med mladimi moškimi. Medtem ko je območje EU15 zaznalo naraščajoč trend brezposelnosti med mladimi moškimi (14,8 % – 15,9%), pa so NMS pokazale ravno obraten trend. Leta 2002 je bila brezposelnosti med mladimi moškimi do 24 leta starosti v NMS 30,8 %. Leta 2006 je ta stopnja padla na 22,8 %. Po eni strani je torej res, da trenutno še vedno obstaja 7-odstoten razmik med stopnjami brezposelnosti mladih v območjih NMS in EU15. A po drugi strani je tudi res, da se je v zadnjih petih letih ta razmak zmanjšal za 9 odstotkov. (EUROSTAT)[37]

Tabela 1: izobrazba in zaposlenost mladih

	Pridobljena izobrazba**		Stopnja brezposelnosti, januar 2007***		Stopnje zaposlenosti v drugem četrtletju 2006	
	20–24 let	25–64 let	Mladi (15–24 let)	Skupno	Mladi (15–24 let)	Skupno (15–64 let)
EU 27	77.4	69.3	16.8	7.5	36.0	64.3
EU 25	77.5	69.1	16.5	7.5	36.9	64.6
Belgija	81.8	66.1	18.8	7.8	26.2	60.4
Bolgarija	76.5	72.5	17.8	8.5	23.0	59.1
Češka	91.2	89.9	15.2	6.6	27.1	65.3
Danska	77.1	81.0	6.5	3.3	63.7	76.9
Nemčija	71.5	83.1	14.9	7.7	42.6	67.0
Estonija	82.6	89.1	10.0	4.7	31.9	68.8
Irska	85.8[p]	65.2[p]	9.4	4.4	48.0	68.1
Grčija	84.1	60.0	24.7	8.7	24.5	61.0
Španija	61.8	48.5	17.8	8.6	39.4	64.7
Francija	82.6	66.4	21.3	8.4	28.8	63.0
Italija	73.6	50.4	20.1	6.7	25.8	58.9
Ciper	80.4	66.6	9.5	4.5	36.3	69.5
Latvija	79.9	84.5	11.7	6.0	32.7	65.5
Litva	87.8	87.6	12.4	6.3	23.9	63.7
Luksemburg*	71.1	65.9	14.6	5.0	24.9	63.6
Madžarska	83.4	76.4	20.0	7.8	21.2	57.3

[36] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/1-11122007-EN-BP.PDF

[37] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-124/EN/KS-SF-07-124-EN.PDF

Malta	53.7	25.3	15.1	6.8	42.7	54.3
Nizozemska	75.6	71.8	6.9	3.6	66.2	74.2
Avstrija	85.9	80.6	8.8	4.5	52.3	70.0
Poljska	91.1	84.8	26.2	12.6	23.5	53.9
Portugalska	49.0	26.5	17.0	7.6	36.1	68.1
Romunija	76.0	73.1	23.4	7.5	24.9	59.6
Slovenija	90.5	80.3	10.2	5.0	35.3	67.1
Slovaška	91.8	87.9	23.4	11.2	25.7	59.3
Finska	83.4	78.8	17.6	7.0	45.0	69.9
Švedska	87.5	83.6			40.7	73.1
Združeno kraljestvo	78.2	71.7	13.9	5.4	52.2	71.3

Vir: EUROSTAT

* Stopnje zaposlenosti se vežejo na drugo četrtletje 2005
** Delež populacije z določenim starostnim okvirjem, ki so dokončali vsaj višjo srednjo šolo (»upper secondary school«)
*** Združeno kraljestvo: december 2006, Grčija in Italija: tretje četrtletje 2006
p: približno

Nikakor ne smemo zapasti v razmišljanje, da bodo negativni demografski trendi pozitivno vplivali na trende brezposelnosti mladih.

(6) V tem trenutku izjemno zanimivo vprašanje je zagotovo, kako bodo realni **negativni demografski trendi** vplivali na **stopnje brezposelnosti** mladih. Po nekaterih klasifikacijah[38] razvoj države po navadi poteka skozi tri demografske prehode. V *prvi* fazi populacijski delež mladih narašča. V *drugi* fazi populacijski delež mladih upada, medtem ko delež starejše neaktivne populacije postopoma narašča, hkrati pa delež starejših delavcev zelo hitro narašča. V zadnji, *tretji* fazi, delež starejših delavcev upada, hkrati pa narašča delež starejše neaktivne populacije. Do leta 2000 so se industrializirane države že približale tretji fazi demografskega prehoda. Delež mladih v delovno aktivni populaciji (nad 15 let) je padel pod petino. Tudi na osnovi krepitve družbe znanja, ki terja podaljšano izobraževanje, s tem pa (po navadi!) kasnejši vstop na trg dela, projekcije predvidevajo 3-odstoten upad mladih v (potencialno) delovno aktivni populaciji med leti 2003 in 2015. V tej točki se postavlja resno vprašanje vpliva zmanjšanja deleža mladih v (potencialni) delovni armadi na stopnje brezposelnosti mladih. Primer Velike Britanije, kjer se je v času zmanjševanja deleža mladih v potencialni delovni armadi brezposelnost le-teh celo povečala, nam dokazuje, da nikakor ne smemo zapasti v razmišljanje, da bodo negativni demografski trendi pozitivno vplivali na trende brezposelnosti mladih. (Ibid.)

V perspektivi segmentacije trga dela je brezposelnost le vrh ledene gore.

(7) *V perspektivi* ***segmentacije trga dela*** je *brezposelnost* le vrh ledene gore (ILO), pod katero se skrivata še dve skupini mladih, ki sta vsaj psihološko v podobnem položaju kot mladi brezposelni. To so *mladi v nizko*

[38] Povzeto po dokumentu ILO »Global Employment Trends For Youth«, dosegljivo na: http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/getyen.pdf

plačanih nestabilnih zaposlitvah (»working poor«), *obupani* mladi (»discouraged youth«), ter *podzaposleni* (»down-skilled jobs«, »declassement«). V letu 2005 je bilo po ocenah ILO v globalni perspektivi slabih 125 milijonov mladih, ki so delali za manj kot 1 dolar dnevno, kar predstavlja 22,7-odstoten delež vseh delovno aktivnih mladih. Če premaknemo dnevno *working poor* mejo na 2 dolarja, pridemo po istih ocenah do dobrih 308 milijonov zaposlenih mladih, ki delajo pod to mejo, kar znese 56,3 % celotne populacije delovno aktivnih mladih. Med državami OECD ima najvišji delež »obupancev« med mladimi (2004) Švedska s 5,7 %, ki ji sledi Italija z 2,0 % (ILO). Klasifikacija NEET, v katero sodijo mladi, ki se ne izobražujejo ter tudi niso zaposleni, za države OECD ugotavlja, da je 57 % mladih, ki sodijo v to klasifikacijo, neaktivnih neštudentov, medtem ko so preostanek (43 %) brezposelni neštudentje (Ibid.). Quintini in Martin (2006) sta medtem v segmentu pojava preizobraženosti ugotovila njegovo porast v Evropi. V letu 2005 je bilo preizobraženih 20 % mladih zaposlenih, kar je za 1,5 % več kot leta 1995. (Evropska komisija 2007[39])

2.3. POGLED IZ IZOBRAŽEVALNE SFERE

Prehod v družbo znanja je v Evropi nepovraten proces.

(8) ***Prehod v družbo znanja*** je v Evropi nepovraten proces. V letu **2004** je območje EU25 premoglo dobrih 17 milijonov študentov, kar je tri milijone več kot leta **1998** (EUROSTAT).[40] Delež prebivalstva v starosti 25–64 let s končano »upper secondary school« (višjo srednjo šolo) je v EU27 območju 70,0 % (**2006**) (EUROSTAT).[41] Delež osipnikov[42] je s 17,7 % leta **2000** padel na 15,2 % leta **2005**, kar pa je še vedno več od cilja 10 % deleža osipnikov v EU do leta 2010. Delež javnih izdatkov za izobraževanje za formalnostopenjsko izobraževanje v EU v BDP je med letoma **2000** in **2003** naraščal po 0,5-odstotni letni stopnji, najbolj na sekundarni in terciarni ravni (0,15 % in 0,1 %) (UMAR, Poročilo o razvoju 2007). V tem segmentu vodijo severnoevropske države, kot so Švedska, Danska in Norveška z več kot 7-odstotnim deležem BDP. Zasebni izdatki za izobraževanje so v letu **2003** znašali 0,6 % BDP. Mejo 1 % BDP so prestopili Ciper (1,4 %), Malta (1,4 % BDP) ter Združeno kraljestvo (1,0 % BDP) (EUROSTAT). Transferji gospodinjstvom in neprofitnim inštitucijam so v letu **2003** predstavljali 5,8 % celotnih javnih izdatkov za izobraževanje. Na terciarni ravni je ta delež 16,1 %. (EUROSTAT).

Izdatki za ***raziskovalno razvojno dejavnost (RRD)*** v območju EU27 so v letu 2005 v povprečju znašali 1,87 % BDP, kar je isti delež kot leto poprej in veliko manj od barcelonskega cilja 3 % BDP za RRD do leta 2010. Najvišji BDP delež za RRD je v

[39] Investing in Youth: an empowerment strategy; Bureau of European policy Advisers (BEPA), dosegljivo na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/Investing_in_Youth_25_April_fin.pdf

[40] Key Data on Higher Education in Europe 2007, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46587259&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_product_code=978-92-79-05691-8

[41] Eurostat, Queen detail, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&product=_YEARLIES&root=theme0/yearlies/c/cc/cca/cca23312&zone=detail

[42] Osipniki so po klasifikaciji EUROSTAT mladi med 18. in 24. letom, ki imajo po ISCED stopnjo izobrazbe 0, 1, 2 ali 3c, v zadnjih štirih tednih pred anketo pa niso bili vključeni v noben izobraževalni program.

letu **2005** zabeležila Švedska. Na drugi strani je najnižji delež zabeležila Romunija z 0,39 % BDP (**2004**) med državami EU27. Največji delež med viri financiranja predstavljajo finančni viri iz podjetij (55 % v letu **2004),** tem pa sledijo državni viri (35 %) in viri iz tujine (8 %). Največji delež finančnih virov podjetij v RRD je zabeležil Luksemburg (80 % v **2004**). Najnižji, 19-odstotni gospodarski delež v RRD si delita Malta in Ciper (EUROSTAT).[43]

Izdatki za raziskovalno razvojno dejavnost (RRD) v območju EU27 v letu 2005 ne dosegajo barcelonskega cilja 3 % BDP za RRD do leta 2010.

V primerjavi z Japonsko in ZDA je EU27 v letu 2003 namenila relativno najvišji delež aplikativnim (35,2 %) in bazičnim (23,1 %) raziskavam. Po drugi strani je na Japonskem delež RRD namenjen eksperimentalnim raziskavam 61,1 %, kar je več kot v ZDA (55,4 %) in veliko več kot v EU27 (41,4 %). (EUROSTAT)[44]

***V primerjavi z Japonsko in ZDA je EU27 v letu 2003 namenila relativno najvišji delež aplikativnim in bazičnim raziskavam. (*EUROSTAT)**

Izobrazba je v razmerju do trga dela spremenljivka; ki se izmika: po eni strani zagotavlja boljše zaposlitve možnosti, po drugi strani pa se soočamo z vse večjim problemom preizobraževanja.

(9) ***Izobrazba*** je v razmerju do trga dela spremenljivka, ki se izmika, kar je deloma protislovno ob splošnem trendu gravitiranja proti družbi znanja. V letu 2005 je več kot tri četrtine mladih med 20. in 24. letom zaključilo vsaj višjo srednješolsko izobrazbo, v primerjavi z – na primer – nekaj manj kot 70-odstotno skupno uspešnostjo generacij med 25. in 64. letom. To pa je še vedno manj od cilja 85-odstotnega deleža srednješolske izobrazbe (ISCED 3) med 22-letniki (Commission of The European Communities).[45] Leto poprej (2004) je stopnja brezposelnosti pri ljudeh, starih od 25 do 64 let s končano visoko izobrazbo znašala le 4,7 % v primerjavi z 8,3 % pri ljudeh, ki so formalno izobrazbo končali na višji srednješolski ravni in 11,2 % pri ljudeh, ki so dosegli le nižjo srednješolsko izobrazbo. To naj bi pomenilo, da višja izobrazba zagotovi boljše zaposlitvene možnosti. Tako je recimo stopnja zaposlenosti žensk, starih med 25. in 64. letom s terciarno izobrazbo 80,4 % (EU, 2005), medtem ko je stopnja zaposlenosti žensk v isti starostni skupini z dokončano osnovno šolo zgolj 43,8 % (EUROSTAT).[46] To se ne ujema s podatki o več kot dvakrat višji stopnji brezposelnosti mladih (15-24 let) glede na celotno populacijo (15–64 let). V dokaj veliki meri lahko to razložimo z dejstvom, da se izobraževalni in delovni segment družbe prekrivata, torej da nista (zadosti) komplementarna. Končni učinek je protisloven, saj mladi v pomanjkanju formalnih izkušenj iščejo svoje zaposlitvene možnosti na zunanjem, fleksibilnem robu trga dela. Omenili smo že podatek, da je v

[43] Eurostat News Release, 12. 1. 2007, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_01/9-12012007-EN-AP2.PDF

[44] R&D Activities and Costs, 30. 10. 2007; dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-120/EN/KS-SF-07-120-EN.PDF

[45] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf

[46] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-130/EN/KS-SF-07-130-EN.PDF

območju EU25 41,5 % mladih med 15. in 24. letom zaposlenih prek pogodb za določen čas, splošni delež v populaciji med 15. in 64. letom pa je15,1 %.

Segmentacijskim pritiskom se ne more upreti niti izobraževalna sfera, kar se navzven najbolje kaže recimo v kazalcih družbene mobilnosti in spolne segmentacije.

(10) ***Segmentacijskim*** pritiskom se ne more upreti niti ***izobraževalna sfera***, kar se navzven najbolje kaže recimo v kazalcih družbene mobilnosti. Če primerjamo deleže študentov, ki izhajajo iz izobraženih družin, in študentov, ki izhajajo iz družin brez pridobljene izobrazbe, se opazi ogromna vrzel, ki je ne moremo razložiti zgolj s koeficientom inteligence. V Franciji sta v obdobju 1994–2005 ta deleža znašala 66 % proti 20 %, v Italiji 60 % proti 15 %, in na Švedskem 55 % proti 15 % (Urad svetovalcev za evropsko politiko). Drugi vidik segmentacije izobraževalne sfere je viden v perspektivi spolov. Prehod v družbo znanja je namreč bolj zaznamoval ženski kot pa moški del populacije. 30 % žensk v območju EU25 med 30. in 34. letom starosti je imelo v letu 2005 terciarno izobrazbo v primerjavi s 27 % moškega dela populacije. V starostni skupini od 50 do 54 let starosti je situacija obrnjena – 19 % žensk s terciarno izobrazbo nasproti 22 % moških (EUROSTAT). Ob tem so ženske še vedno sprva dokaj šibko vpete v naravoslovno tehnični segment izobraževalne sfere,[47] kasneje pa zelo prisotne v storitvenem sektorju, izobraževanju in zdravstvu.[48] Ženske se prav tako spopadajo z višjo stopnjo brezposelnosti kot enako izobraženi moški del populacije. Deloma si lahko to razložimo prav s stereotipnim usmerjanjem žensk v družboslovne študije, in zaposlitvene profile, ki so trenutno pod udarom brezposelnosti. Ob tem ne smemo zanemariti podatka, da je največja, 9-odstotna razlika v stopnjah zaposlitve med moškimi in ženskami s terciarno izobrazbo v starostni skupini od 25 do 39 let, kar zagotovo odraža odnos družbe do žensk kot nosilk družinskega življenja (EUROSTAT).

2.4. POGLED IZ SOCIOEKONOMSKE PERSPEKTIVE

***Mladi nosijo največje breme relativnega povečanja (dohodkovne) neenakosti.* (G. Esping Andersen)**

(11) ***Stopnja tveganja revščine med mladimi*** je višja od povprečja EU25. Stopnja tveganja po socialnih transferjih v EU25 območju med starimi do 16 let ter starimi med 16 do 24 let znaša 19 %. Medtem je stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih med starimi od 25 do 49 let 14 % in med starimi od 50 do 64 let 13% (EUROSTAT).[49]

(12) Po ***dohodkovni statistiki*** je zelo veliko revščine prisotne med *samskimi mladimi osebami*, mlajšimi od 30 let. To je značilno za Severno Evropo – med mlajšimi od 30 let jih šteje za revne na primer 37 % v Združenem kraljestvu, 42 % v Nemčiji in 49 % na Nizozemskem. Pri tem gre za podatek, ki nam ne razkrije celotne dinamike revščine

[47] 43,8 % moških in le 13,6 % žensk starih med 25 in 39 let z dokončano terciarno izobrazbo je zaključilo študij s področja matematike, znanosti in inženirstva. Po drugi strani je študij umetnosti, družboslovja in jezikov zaključilo 28 % žensk in le 12,7 % moških v tej starostni skupini (EU25). (Ibid.)
[48] 39,7 % žensk med 25 in 39 letom starosti ter 15 % moških v EU25 je zaposlenih v zdravstvu in izobraževanju.
[49] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=sdi_ps&root=sdi_ps/sdi_ps/sdi_ps_mon/sdi_ps1112

(Evropska komisija, 2006). V skladu s temi podatki gre razmišljanje Goste Esping Andersena, ki meni, da mladi nosijo največje breme relativnega povečanja (dohodkovne) neenakosti, »*saj se srečujejo z zmanjševanjem relativnih plač na vseh ravneh usposobljenosti, poleg tega pa je njihov delež med brezposelnimi in tistimi s priložnostnimi zaposlitvami za določen čas mnogo prevelik.*« (Ibid.) Podatki OECD kažejo na 7-odstotno upadanje relativnega razpoložljivega dohodka mladih odraslih, od katerih jih 60 % prejema nizke dohodke na Nizozemskem,v Združenem Kraljestvu, 40 % pa v Franciji in Nemčiji. (Ibid.)

Tradicionalna institucionalizirana oblika družine kot zakonske zveze z otroci je vse bolj krizni pojem.

(13) Družbenim spremembam sledijo tudi ***spremembe družinskih vzorcev***. Moškocentrični *breadwinner* model se vse bolj spreminja v dualni model, ki pa je še vedno pod močnim pritiskom trikotnika družina – poklic - materinstvo, v katerem se pogosto znajdejo ženske.[50] Tradicionalna institucionalizirana oblika družine kot zakonske zveze z otroci je vse bolj krizen pojem, kar dokazuje kar nekaj procesov na EU ravni. Med leti 1960 in 2002 se je število otrok, rojenih izven zakonske skupnosti, povečalo s 5,2 rojstev na 1000 prebivalcev leta 1960 na 28,8 rojstev na 1000 prebivalcev leta 2002. Leta 2004 je bila izven zakonske skupnosti rojena tretjina vseh novorojenčkov. Največji, 58-odstotni delež je zaznala Estonija, medtem ko je na drugi strani najnižji delež zabeležil Ciper s 3 % (2003) (Ibid.). V treh desetletjih med 1972 in 2002 je *število porok* v EU25 upadlo s 3.3 milijona na 2.2 milijona letno. Vzporedno s tem upadom sta se krepila trenda *zviševanja starosti ob poroki* (za ženske na območju EU25 s 23 na 27 let) ter *števila zakonskih razvez* (z 0.6 razveze na 1000 prebivalcev leta 1960 na 2.1 razveze na 1000 prebivalcev leta 2004) (EUROSTAT, Population statistics, 2004).[51]

***Med razlogi za manj otrok, kot so si jih osebe želele, ko so bile stare 20 let, je najmočnejši izbor ekonomskih dejavnikov.* (EUROBAROMETER 2002)**

(14) ***Sprememba družinskih vzorcev*** je v tesni navezavi z *ekonomskimi družbenimi spremenljivkami*. Raziskava Eurobarometra 2002, omenjena v dokumentu »Fertility and family issues in enlarged Europe« (2004),[52] kaže, da je med razlogi za manj otrok, kot so si jih osebe želele, ko so bile stare 20 let, najmočnejši izbor ekonomskih dejavnikov, od katerih predstavljajo finančni problemi 15,3 %, *težave z nastanitvijo 11,6 %* in prevelik strošek vzgoje otrok 9,4 % odgovorov. Skupaj to znese več kot tretjino vseh odgovorov.[53]

[50] T.i. »domača dela« so še vedno v domeni žensk. Italijanske ženske v povprečju porabijo 5 ur in 20 minut za gospodinjska opravila, medtem o moški le 1 uro in 35 minut. Na Švedskem so ženske z gospodinjskimi deli obremenjene v povprečju 3 ure in 42 minut dnevno, medtem ko moški 2 uri in 29 minut. Vir: EUROSTAT, dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006_MONTH_03/3-06032006-EN-BP1.PDF

[51] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BP-04-001/EN/KS-BP-04-001-EN.PDF

[52] Izdano s strani Evropske fundacije za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev. Dosegljivo na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2003/115/en/1/ef03115en.pdf

[53] Respondenti so prihajali iz desetih držav, ki so se pridružile EU maja 2004, ter treh držav, ki so se pridružile EU januarja 2007.

(15) ***Stanovanjsko vprašanje*** je eno izmed eksistencionalno najbolj pomembnih vprašanj za mlade, ki zelo močno vpliva na kvaliteto življenja. Je pa seveda tudi ekonomsko pogojeno vprašanje. Statistični podatki nam razkrivajo opazno razliko med razpoložljivim stanovanjskim prostorom pri mladih in starih. Povprečna razlika med stanovanjskim prostorom mladih od 25 do 34 let ter starih nad 65 let je 0.95 sobe v korist starejših. Posledično je največji, četrtinski delež oseb, ki niso zadovoljne z velikostjo stanovanjskega prostora, v starostni kohorti 25-34 let (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006).[54] To očitno kaže na napredujočo urbanizacijo, s tem pa hkrati širitev in zgostitev življenjskega prostora. Temu pritrjujejo tudi številke, po katerih naj bi se odstotek Evropejcev, živečih v urbanih prostorih, povečal z zdajšnjih 75 % na 80 % do leta 2020.[55] Krčenje individualnega življenjskega prostora sovpada z zgoraj omenjenimi spremembami družinskih vzorcev. 67 % gospodinjstev v EU25 je bilo namreč v letu 2005 brez otrok, od tega 29 % gospodinjstev z eno osebo, 24 % gospodinjstev s pari brez otrok in 14 % ostalih gospodinjstev s samimi odraslimi (»all-adults«) (EUROSTAT).

Krčenje življenjskega prostora sovpada s ekonomsko pogojenimi spremembami družinskih vzorcev.

Podaljšano bivanje pri starših postopoma krepi sindrom pol-odraslosti.

(16) V ***skupnem gospodinjstvu s starši*** živi 36 % mladih moških in 27 % mladih žensk med 18. in 34. letom. Ta podatek velja za območje EU15 (2003). Ta delež je krepko večji v NMS, in sicer se ustavi na 52 % pri moških in 39 % pri ženskah (First European Quality of Life Survey).[56] Če pogledamo na vzročno stran teh številk, pridemo do podatka, da 44 % mladih meni, da si preprosto ne morejo privoščiti izselitve, in dodatnih 28 %, da je premalo finančno dosegljivih nastanitev (EUROBAROMETER).[57] Stranski učinek takšne prisilne stanovanjske rešitve je vse močnejše brisanje jasne meje med mladostjo in odraslostjo – t. i. sindrom polodraslosti.

[54] First European Quality of Life Research: Social Dimensions of Housing. Dosegljivo na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2005/94/en/1/ef0594en.pdf

[55] To trditev moramo vzeti z določeno rezervo, saj se z napredujočo infrastrukturo povečuje možnost bivanja na robu oziroma izven mest. Je pa tudi res, da so »predmestja« praviloma rezervirana za ekonomsko bolj situiran sloj prebivalstva.

[56] EQLS: Families, work and social networks, dosegljivo na: http://www.beruf-und-familie.de/files/dldata/fb8e5aa0af68fef94808b5f9f89270c9/quality_of_life_family_work.pdf

[57] Young Europeans, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_en.pdf

2. PRAVNOINSTITUCIONALNI ZUNANJI POGLED[58]

Ta del se bo osredotočil na obdobje zadnjih dveh desetletij, ki je z vidika EU zaznamovano s podpisom Maastrichtske pogodbe, z vidika Slovenije pa z osamosvojitvijo.

> *Unija si bo zastavila naslednje cilje: spodbujanje ekonomskega in socialnega napredka ter visoko stopnjo zaposlenosti ter doseganje usklajenega in trajnega napredka, še posebej z ustvarjanjem območja brez notranjih meja, s krepitvijo ekonomskih in socialnih vezi ter z ustanovitvijo ekonomskem in monetarne skupnosti, ki bo uvedla enotno valuto v skladu z določili te pogodbe.*
> (Pogodba o Evropski uniji, 1992:)

(1) 7. februarja **1992** so države članice Evropske skupnosti podpisale **Pogodbo o Evropski uniji – Maastrichtsko pogodbo**, ki je neposredno ustoličila pojem **EVROPSKA UNIJA** (Novak, 2006: 8). Samo področje zaposlovanja je v Maastrichtski pogodbi omenjeno že na začetku, in sicer v **2. členu**.

(2) Delorsova Bela listina (1993) o rasti, konkurenčnosti in zaposlovanju je pozivala k ustvarjanju enotne Evrope, k opuščanju meja in carin, hkrati pa izpostavila problem ekonomskega stanja Evrope, predvsem v smislu pomanjkanja delovnih mest (European Commission, 1993). Iz območja razprav okoli Bele listine je nastala ideja o Evropski strategiji zaposlovanja (EES) (Novak 2006: 10).

(3) Essenska strategija (1994), ki jo je izdal Svet Evrope na podlagi Delorsove Bele listine, je določila naslednjih pet najpomembnejših ciljev držav članic:
- razvoj človeških virov s poklicnim izobraževanjem;
- spodbujanje investicij s pomočjo spodbudne plačne politike;
- izboljšanje učinkovitosti institucij trga delovne sile;
- iskanje novih virov delovnih mest prek lokalnih iniciativ;
- spodbujanje vključevanja na trg delovne sile za specifične ciljne skupine, kot so mladi, ženske ter dolgotrajno brezposelni (Council of Europe 1997a, v: Ibid: 10)

(4) Amsterdamska pogodba (1997), podpisana 17. julija 1997, je nadgradila Maastrichtsko pogodbo. Njen glavni namen je bil oblikovati bolj demokratično Evropo s poudarkom na spoštovanju človekovih pravic in demokratičnih načel v državah članicah. (Mousiss 1999)[59]

[58] Pravni pogled je povzet po dokumentu Global Employment Trends for Youth, ki ga je leta 2006 izdala Mednarodna organizacija dela (ILO).
Dosegljivo na: http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/gety06en.pdf
[59] Dosegljivo na: http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/436-103/

Amsterdamska pogodba je zelo pomembna tudi zaradi dodatnega poglavja, v katerem so vodje držav prvič razglasili zaposlovanje za skupno nalogo Evrope (European Commission, v: Novak, 2006: 9). Uvedla se je skupna strategija zaposlovanja in s tem inštrumenti, kot so Letno skupno poročilo o zaposlovanju, smernice za zaposlovanje, nacionalni akcijski programi za zaposlovanje ter priporočila Sveta Evrope (Council of Europe, 1997 v: Ibid: 11)

Naloga Skupnosti (EU) bo spodbujati harmoničen, usklajen in stalen napredek gospodarskih aktivnosti, visoko stopnjo zaposlenosti in socialne varnosti, enakost med spoloma, stalno neinflacijsko rast, visoko stopnjo tekmovalnosti[1] in konvergence gospodarske aktivnosti, visoko stopnjo zaščite in izboljšanje kvalitete okolja, zviševanje življenjskega standarda in kvalitete življenja in ekonomsko ter socialno kohezijo in solidarnost med državami članicami
Amsterdamska pogodba, 2. člen (European Commission 2005)

(5) **Luksemburške smernice evropske komisije,** sprejete leta **1997**, uvajajo t. i. **Evropsko politiko zaposlovanja** (European Employment Strategy - EES), ki temelji na štirih t. i. »stebrih« (Gaber et al. 2000: 25):

- pospeševanje podjetništva in podjetniške miselnosti,
- povečevanje zaposljivosti prebivalstva,
- pospeševanje in spodbujanje posameznikov oziroma podjetij,
- izenačevanje možnosti zaposlovanja.

Luksemburške smernice Evropske komisije, sprejete leta 1997, uvajajo t. i. Evropsko zaposlovalno politiko (European Employment Strategy - EES)

Začetna želja Luksemburških smernic oziroma EES je bila, da bi se v petih letih pokazali konkretni rezultati. Ekstenzivna evalvacija tega obdobja je medtem identificirala glavne izzive in tematska področja nadaljnjega izvajanja EES, na podlagi katerih je EES upoštevala postavljene smernice Lizbonske strategije in posledično na podlagi takšnega integrativnega delovanja v letu **2003** poenostavila svoje smernice.

Nadaljnja revizija EES je prav tako vzporedna evoluciji Lizbonske strategije (več o tem v nadaljevanju), ki se je pričela z letom **2005**.

(6) **Lizbonska strategija**, sprejeta na srečanju **Evropskega sveta** v Lizboni 23. in 24. marca **2000**, je v trideseti točki postavila naslednje empirične razvojne cilje:

- dvig stopnje zaposlenosti na 70 % do leta **2010**,
- dvig stopnje zaposlenosti žensk na 60 % do leta **2010**,
- dvig stopnje zaposlenosti starejših na 50 % do leta **2010.**

Na srečanju Evropskega Sveta v Lizboni 23-ega in 24-ega marca 2000 je bila sprejeta Lizbonska strategija.

(7) Javnopolitičnemu področju zaposlovanja mladih se ne izognejo niti **Milenijski cilji (2000)**.[60]. 45. indikator,[61] stacioniran v osmem cilju,[62] je tako usmerjen neposredno na mlado populacijo.

Stopnja brezposelnosti mladih od 15–24 let, moški, ženski spol, skupno (ILO).

(8) V letu 2001 je generalni sekretar ZN združil 12 strokovnjakov, ki se ukvarjajo z zaposlovanjem mladih in s pomočjo vodilnih držav sprožil iniciativo imenovano **Mreža zaposlovanja mladih**[63] **(Youth Employment Network)**. Naloga strokovnjakov je bila, da svetujejo vodstvu ZN, Svetovni banki in ILO pri politiki zaposlovanja mladih in da mobilizirajo mnenja in akcije v korist zaposlovanja mladih po vsem svetu, še posebno pa v državah v razvoju.

(9) 21. 11. **2001** je Evropska komisija predložila **Belo knjigo o mladih** – »**A new impetus for European Youth**«. Dokument je popolnoma usklajen z Belo knjigo o vladanju (»governance«), ki je bila izdana julija **2001**. Glavni cilj Bele knjige o mladih je podati EU nov okvir za sodelovanje na področju mladih. Ta okvir naj bi bil tako *ambiciozen*, s čimer bi zadovoljil želje mladih, kot tudi *realističen*, s postavljanjem prioritet iz širokega nabora tem, spoznanih s predhodnim procesom posvetovanj. Na koncu koncev naj bi tudi upošteval različne stopnje odgovornosti akterjev.

Glavni cilj Bele knjige o mladih je podati EU nov okvir za sodelovanje na področju mladih.

Tako postavljen nov javnopolitični okvir naj bi vseboval dva glavna vidika (Evropska komisija):[64]

- izpeljava odprte metode koordinacije na bolj specifičnih področjih mladih,
- mlade bolj upoštevati v ostalih javnopolitičnih segmentih družbe.

Sam predhodni proces posvetovanj je izluščil pet glavnih področij, na katere so mladi najbolj opozarjali:

- participacija,
- izobrazba,
- zaposlovanje, usposabljanje, socialno vključevanje,
- standard, individualna avtonomija, kultura,
- evropske vrednote, mobilnost, odnos do preostalega sveta. (Ibid.)

---

[60] *Milenijski cilji* (Millenium Development Goals) je proces, začet 18. septembra 2000 s strani 189 držav članic Organizacije Združenih narodov (OZN), ki vključuje 8 ciljev: zbrisati skrajno lakoto in revščino; doseči univerzalno primarno izobrazbo; promovirati enakost med spoloma in opolnomočenje žensk; zmanjšati smrtnost žensk; izboljšati zdravje mater; boj proti HIVU, AIDSU, malariji in ostalim boleznim; zagotoviti stabilnost okolja; razviti globalno partnerstvo za razvoj.

[61] *Osnovnih osem Milenijskih ciljev oziroma usmeritev in 18 ciljev je bilo naknadno dopolnjeno z 48 tehničnimi indikatorji, ki merijo napredek izpolnjevanja Milenijskih ciljev.*
(http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm,)

[62] Vzpostaviti globalno razvojno partnerstvo (Develop a Global Partnership for Development)

[63] Youth Employment Network, dosegljivo na:
http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/yen/challenge/index.htm

[64] Bela knjiga o mladih, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/youth/whitepaper/download/whitepaper_en.pdf

(10) V pismu z dne 29. oktobra **2004** so voditelji Francije, Nemčije, Španije in Švedske dali v obravnavo predlog za **Evropski pakt za mlade**, ki se osredotoča na zmanjševanje brezposelnosti mladih in lažji vstop na trg dela. Dokument je dobil široko podporo. Evropski mladinski forum (EMF) je na srečanju 18. in 19. februarja **2005** podprl dotični predlog. V pozitivnem odzivu EMF na predlog so med drugim zapisani tudi cilji in časovni okvirji za njihovo dosego[65];

- Predčasna zaključitev šolanja v država članicah naj se v obdobju 2006 – 2010 zmanjša za 50%,
- vsaka izmed držav članic EU naj do leta 2010 vloži 2 % letnih sredstev za izobraževanje v segment neformalnega izobraževanja,
- stopnja brezposelnosti mladih v državah članicah naj v obdobju med 2006 in 2001 pade z 18 % na 9 %,
- prehod med izobraževanjem oziroma usposabljanjem ter pridobitvijo zaposlitve naj se skrajša za 50%,
- število mladih, ki živijo v revščini, naj se med leti 2006 in 2010 prepolovi.

21. februarja **2005** so ministri za mladino držav članic EU sprejeli sklep za ustanovitev Evropskega mladinskega pakta. Sklep nagovarja vodje držav in vlad, da na srečanju Evropskega sveta 22. in 23. marca 2005 podprejo te pobude za mlade v okviru Lizbonske strategije, kar se je tudi zgodilo. Dokument se opira na tri področja (EYP):[66]

21. februarja 2005 so ministri za mladino držav članic EU sprejeli sklep za ustanovitev Evropskega mladinskega pakta.

- zaposlovanje in socialna integracija,
- izobraževanje, usposabljanje in mobilnost,
- usklajevanje poklicnega in družinskega življenja.

30. maja **2005** je Evropska komisija sprejela skupen dokument o evropskih javnih politikah, ki se dotikajo mladih. To besedilo je nadgradnja Evropskega pakta za mlade, ki ga je sprejel Evropski svet za mlade marca 2005.

(11) Februarja **2005** je **Evropska komisija** objavila sporočilo spomladanskemu Evropskemu svetu z naslovom »**Skupna prizadevanja za gospodarsko rast in nova delovna mesta**. **Nov začetek za Lizbonsko strategijo**«, ki po besedah avtorjev opravlja vlogo »*političnega priporočila za vmesni pregled Lizbonske strategije*«, v bistvu pa je namenjena prevetritvi seme originalne Lizbonske strategije.[67]

»Prenovljena« Lizbonska strategija, imenovana tudi »**Partnerstvo za rast in delovna mesta**« se usmerja predvsem v izpolnitev dveh poglavitnih nalog: ustvarjanje novih in boljših delovnih mest (šest milijonov novih delovnih mest do leta 2010 oziroma 70-odstotna zaposlenost na ravni EU) ter vzpostavitev

»Prenovljena« Lizbonska strategija, imenovana tudi »Partnerstvo za rast in delovna mesta« se usmerja predvsem v izpolnitev dveh poglavitnih nalog: ustvarjanje novih in boljših delovnih mest ter vzpostavitev močnejše in trajnejše gospodarske rasti.

[65] For Youth Pact with Impact, European Youth Forum response to the proposal for a European pact for Youth, dosegljivo na: http://www.cgjl.lu/IMG/doc/0157-05_For_a_Youth_pact_with_impact.doc
[66] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/youth/policies/youthpact_en.html
[67] Dokument je dosegljiv na naslednji spletni strani: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_sl.pdf

močnejše in trajnejše gospodarske rasti (povprečna letna rast naj bi do leta 2010 znašala tri odstotke) (Ibid.[68]).

V domeni cilja »ustvarjanja novih in boljših delovnih mest« so tako neposredno kot posredno omenjeni mladi, h katerim morajo biti reforme Unije in držav članic »usmerjene na takšen način, da dobijo mladi svojo prvo priložnost v življenju in za življenje potrebne spretnosti in znanja« (Ibid.). Ta del ima postavljene tudi konkretne časovne okvirje, ki se vežejo na pridobitev prve zaposlitve, dodatnega izobraževanja ali usposabljanja najkasneje v 6 mesecih po zaključenem šolanju do leta 2007 in v 100 dneh do leta 2010.

Sedaj že obstaja splošno mnenje, da je Evropa daleč od doseganja možnosti za spremembe, ki jih ponuja Lizbonska strategija. Tako diagnozi kot zdravljenju ne gre oporekati, dejstvo pa je, da nismo dosegli nekega napredka. (Ibid.:7)

(12) (Tudi) ob upoštevanju predloga Komisije je 12. julija **2005** Svet EU sprejel ***Integrirane smernice EES 2005 -2008***[69]

Smernice za politike zaposlovanja držav članic so zastavljene v smeri izpolnjevanja naslednjih ciljev (2005/600/ES):

Polna zaposlenost*: doseganje polne zaposlenosti ter zmanjševanje brezposelnosti in neaktivnosti s povečanjem povpraševanja in ponudbe po delovni sili je bistvenega pomena za vzdrževanje gospodarske rasti in krepitev socialne kohezije.*

Izboljšanje kakovosti delovnih mest in produktivnosti dela*: napori za zmanjšanje stopnje brezposelnosti gredo v korak z izboljšanjem privlačnosti delovnih mest, kakovosti dela in rasti produktivnosti dela ter zmanjšanjem deleža zaposlenih, ki živijo pod pragom revščine. V celoti bi bilo treba izkoristiti sinergije med kakovostjo pri delu, produktivnostjo in zaposlovanjem.*

Krepitev socialne in teritorialne kohezije*: potrebno je odločno ukrepanje za okrepitev socialne vključenosti, preprečitev izključenosti iz trga dela in za podporo integraciji zaposlovanja depriviligiranih (prikrajšanih) oseb ter za zmanjšanje regionalnih razlik v smislu zaposlenosti, brezposelnosti in produktivnosti dela, zlasti v regijah, ki zaostajajo v razvoju.*

Če se usmerimo globlje v smernice za politike zaposlovanja držav članic, ugotovimo, da se poseben poudarek daje medgeneracijskemu pristopu, po katerem se mora posebna pozornost posvetiti položaju mladih, izvajanju Evropskega pakta za mlade in spodbujanju dostopa do zaposlitve v celotnem aktivnem obdobju (Ibid.: 3).

Nadalje, v delu »Spodbuditi več ljudi, da se zaposlijo in ohranijo zaposlitev, povečati ponudbo delovne sile in posodobiti sistem socialne zaščite« spet naletimo na poseben poudarek na mlado populacijo: (Ibid.: 4)

Lotiti se je treba reševanja brezposelnosti mladih, ki je v povprečju dvakrat višja od skupne stopnje brezposelnosti.

[68] Dodatno gradivo je dosegljivo na spletni strani EU v Sloveniji: http://ec.europa.eu/slovenija/dossier/growth_and_employment/prenovljeno_partnerstvo_sl.htm

[69] Sklep Sveta 2005/600/ES.
Dosegljivo na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2005/l_205/l_20520050806sl00210027.pdf

Smernica 17 se v postavljanju prednostnih nalog pri izpolnjevanju svojega cilja posredno in neposredno navezuje na zgornji stavek (Ibid. 4).

Smernica št. 17: Izvajanje politike zaposlovanja, usmerjene v doseganje polne zaposlenosti, izboljšanje kakovosti in produktivnosti dela ter krepitev socialne in teritorialne kohezije.
Politike morajo do leta 2010 prispevati k uresničitvi 70 % skupne povprečne stopnje zaposlenosti v Evropskim uniji, od tega za ženske najmanj 60 % ter za starejše delavce (55 do 64 let) 50 % ter k zmanjšanju brezposelnosti in neaktivnosti. Države članice morajo razmisliti o določitvi nacionalnih ciljnih stopenj zaposlenosti.

Prednostne naloge pri doseganju teh ciljev so naslednje (Ibid: 4):
- spodbuditi čim več ljudi, da se zaposlijo in ohranijo zaposlitev, povečati ponudbo delovne sile in posodobiti sisteme socialne zaščite,
- izboljšati prilagodljivost delavcev in podjetij,
- povečati naložbe v človeški kapital z boljšim izobraževanjem in strokovnim usposabljanjem.

Zadnja alineja se še kako dotika mladih, saj je prav izobrazba tisti del človeškega kapitala, ki igra skorajda odločujočo vlogo pri njihovem vstopu na trg dela.[70]
Smernica 18 se še bolj neposredno nanaša na populacijo mladih iskalcev (prve) zaposlitve (Ibid.: 4):

Smernica št. 18: Spodbujanje pristopa k zaposlitvi po življenjskih obdobjih s pomočjo obnovljenega prizadevanja za izgradnjo poti zaposlovanja za mlade in zmanjševanja brezposelnosti mladih, na kar poziva Evropski pakt za mlade.

Smernico 21 lahko medtem razumemo kot še en biser v ogrlici današnje nikoli dovolj »fleksibilizirane« realnosti (Ibid.: 3):

Spodbujanje fleksibilnosti v povezavi z varnostjo zaposlitve in zmanjševanje segmentacije trgov dela, ob upoštevanju vloge socialnih partnerjev.

Zgornje besede seveda izhajajo iz koncepta»flexicurity«, za katerega pa ni jasno, ali ga slovenski trg dela sprejema enako, kot je mišljen v svojem idealnem modelu.[71]

[70] Zadnje čase vse več avtorjev opozarja na premik selekcijskih mehanizmov trga dela zgolj iz izobrazbe tudi in predvsem na ustrezno količino t.i. sociokulturnemu kapitalu;
V razmerah velike ponudbe sorazmerno dobro usposobljene delovne sile delodajalci prav sociokulturnemu kapitalu pripisujejo vedno večji pomen, še posebej pri zaposlovanju na področju storitvenega sektorja (v katerem je polovica novih delovnih mest). (Trbanc in Verša 2000: 343)
[71] Slovenska politika zaposlovanja se ob konceptu »flexicurity« hote ali nehote spotakne ob prevajalsko nedoslednost, saj dojema ta koncept kot »fleksibilno varnost«, in ne kot »varno fleksibilnost«, ki zagotavlja fleksibilni trg dela ob vzdržnem in stabilnem sistemu socialne varnosti in zavarovanja. Tipičen primer (ne)namerne prevajalske nedoslednosti je Strategija razvoja Slovenije, sprejeta na 30. redni seji Vlade RS dne

(13) Ko govorimo o širšem pravnoinstitucionalnem okvirju na področju zaposlovanja mladih, moramo vsekakor omeniti prizadevanja **Mednarodne organizacije dela (MOD)** na tem področju. Eden izmed njenih temeljnih dokumentov na tem področju je GEA – Global Employment Agenda, ki je bil sprejet 11. 2. 2003. GEA je sestavljena iz sedmih osnovnih stebrov:

- Dostojno delo kot produkcijski element.
- Makroekonomski ovir, aktivno usmerjen v zaposljivost.
- Podjetništvo in zasebno investicije.
- Izboljšanje produktivnosti in priložnosti populacije »working poor«.
- Konec diskriminacije na trgu dela.
- Okoljsko in socialno vzdržen razvoj.
- Zaposljivost in prilagodljivost.[72]

Junija **2005** je **Mednarodna organizacija dela (ILO)** sprejela Resolucijo o zaposlovanju mladih[73], kjer lahko najdemo tudi »akcijski načrt za promocijo poti za dostojno delo za mlade« (str. 8). **Točka 42** tega dokumenta postavlja v sledenju tega cilja tri stebre: **izgradnja znanja; svetovanje; tehnična podpora.**

Junija 2005 je Mednarodna organizacija dela (ILO) sprejela Resolucijo o zaposlovanju mladih.

(14) Iskanju rešitev na področju zaposlovanja mladih se je tudi na podlagi *Milenijskih* ciljev med drugim zavezal tudi **Ekonomski in socialni svet** (ECOSOC), kar je razvidno iz Deklaracije E/**2006**/L.8 z dne 5. julija **2006**, kjer lahko v 11. točki zasledimo naslednje besede[74]:

> *Potrjujemo našo obvezo po razvoju in implementaciji strategij, ki dajejo mladim vsepovsod resnične in enake možnosti, da poiščejo polno in produktivno zaposlitev in primerno delo. Z ozirom na dejstvo, da je na svetu med brezposelnimi osebami skorajda polovica mladih, smo odločeni, da vpeljemo in utrdimo zaposlovanje mladih v nacionalne razvojne strategije in cilje; da razvijamo javne politike in programe, ki bodo zvišali zaposljivost mladih, vključno preko izobrazbe, prakse in vseživljenjskega učenja, ki zadovoljijo zahteve trga dela; ter da promoviramo prehod v delo preko integriranih javnopolitičnih smernic, ki bodo omogočile ustvarjanje novih in kvalitetnih delovnih mest.*

(15) Politiko zaposlovanja v območju EU je nujno potrebno gledati tudi z zelo povezane perspektive *kohezijske* politike. Formalni vsebinski okvir EU, ki umešča kohezijsko politiko v izvajanje prenovljene lizbonske strategije, je vsebovan v dokumentu

---

23. 6. 2007. Na strani 37, pod četrto razvojno prioriteto (moderna socialna država in večja zaposlenost) lahko preberemo naslednji stavek:
- *povezava socialne zaščite s spodbujanjem aktivnosti in družbene kohezije (poudarek na »fleksibilni varnosti«)* (Ibid.)

[72] Dosegljivo na: http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb286/pdf/esp-1.pdf

[73] Resolucija, sprejeta na 93. Srečanju Generalne konference Mednarodne organizacije dela, izhaja iz naslednjih dokumentov: http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc93/pdf/resolutions.pdf

[74] Dokument je dosegljiv na naslednji spletni strani: http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/LTD/G06/625/46/PDF/G0662546.pdf?OpenElement

Kohezijska politika za podporo rasti in novi delovnim mestom: Strateške smernice skupnosti 2007–2013 (5. 7. **2005**, COM (2005) 0299). Pri vključevanju prenovljene lizbonske strategije v nove programe, ki jih podpira kohezijska politika iz naslova obeh strukturnih skladov, ESRR[75] in ESS[76] ter Kohezijskega sklada, je posebna pozornost namenjena naslednjim načelom (Svet EU);[77]

- Kohezijska politika se mora močneje osredotočiti na znanje, raziskave in inovacije ter človeški kapital,
- države članice in regije morajo slediti cilju trajnostnega razvoja ter povečevati sinergije med gospodarsko, socialno in okoljsko razsežnostjo,
- države članice in regije morajo slediti cilju enakosti med moškimi in ženskami na vseh stopnjah priprave programov in projektov,
- države članice morajo sprejeti ustrezne ukrepe za preprečevanje kakršne koli diskriminacije na podlagi spola, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na različnih stopnjah izvajanja skladov.

Ključni vidiki vsakega izmed teh štirih načel so zbrani okoli treh okvirnih smernic:

- **prva** smernica: spremenimo Evropo in njene regije v privlačnejši kraj za naložbe in delo,
- **druga** smernica: izboljšanje znanja in inovativnosti za rast,
- **tretja** smernica: več delovnih mest in boljša delovna mesta. V sklopu te okvirne smernice je pod točko 1.3.1 (»privabiti več ljudi v zaposlitev in jih obdržati v zaposlitvi ter posodobiti sisteme socialne zaščite«) posebna pozornost namenjena tudi izvajanju Evropskega mladinskega pakta, tako da se mladim omogoči lažji dostop do zaposlitve, lažji prehod od izobraževanja k delu, vključno s kariernim svetovanjem, pomočjo do zaključevanja šolanja, dostopom do ustreznega usposabljanja in pripravništva (Ibid.).

(16) 8. septembra **2006** je imela Delovna skupina za analizo socialne politike (GSPA – Group of Societal policy Analysis), ki deluje v okviru Urada svetovalcev za evropsko politiko (BEPA - Bureau of European policy advisers), posvet na temo »Investiranje v mlade«. Na posvetu so identificirali pet najpomembnejših elementov za izboljšanje človeškega kapitala (»human capital«) mladih; **(1)** *revščina mladih*, **(2)** *zdravstvena oskrba*, **(3)** *zaposlovanje*, **(4)** *politična participacija* in **(5)** *kulturna participacija*. Glavni zaključki posveta so bili:[78]

- Mladi v Evropi so vse bolj soočeni z negativnimi platmi dinamike družbe znanja.
- Družba znanja povzroča neenakost v plačilih zaradi polariziranja trga dela na segment bolj in manj opremljenih (»skills«) posameznikov, kar posledično vpliva na neenakomerno razporeditev možnosti manj usposobljenih posameznikov na trgu dela.
- Mladi so zelo izpostavljeni brezposelnosti, nizki stopnji zaposlenosti ter nizkim dohodkom (»low income«). To onemogoča investiranje v lastno družino, kar povzroča medgeneracijsko dedovanje revščine.
- Osipniki so še posebej izpostavljeni temu medgeneracijskemu prenosu revščine.

---

[75] »Evropski sklad za regionalni razvoj«.
[76] »Evropski socialni sklad«.
[77] Sklep Sveta EU o strateških smernicah Skupnosti o koheziji, (2006/702/ES), dosegljiv na: http://www.koh-s.mop.gov.si/uploads/media/Sklep_o_strateskih_smernicah_skupnosti_o_koheziji_01.pdf
[78] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/experts_groups/docs/summary_of_proceedings_8sept_2_en.pdf

Na naslednjem srečanju GSPA 7. 12. **2006** je bila tema pogovorov tudi osnutek delovnega gradiva BEPA o človeškem kapitalu, ukrepih na področji zdravstva, izobraževanja, zaposlovanja in aktivnega državljanstva ter koordinaciji med njimi. Za ta osnutek so predlagali povečanje osredotočanja ukrepov neposredno v območje EU. Predlog šolnin je naletel na precej zadržan odziv, predvsem v smislu enakosti.[79]
3. aprila **2007** je sledila skupna razprava o javnopolitičnih strategijah, usmerjenih v mlade. Na mizah sta bila dva dokumenta: »Evropska družbena realnost« ter »Investiranje v mlade«. Zaključki, vezani na debato, so bili naslednji:

- Poudarjena je iniciativa po konsistentni evropski javnopolitični strategiji, ki bi se soočila s tveganji segmenta mladih,
- glavne usmeritve te strategije bodo zajele prehod iz sfere izobraževanja v sfero trga dela, aktivnega državljanstva, socialnega vključevanja, antidiskriminacijske politike in ravnotežja med delom in družino.
- Da bi investiranju v mlade zagotovili dodaten zagon, so predlagali, naj Evropska komisija na to temo izda objavo za javnost[80].

Sama strategija opolnomočanja mladih se je medtem poleg investiranja v človeški kapital mladih, ki je strateško jedro dokumenta, naslanja na štiri kritična področja, ki izhajajo tudi iz izhodiščnih priporočil GSPA: (1) standard otrok, (2) zdravje, (3) izobrazba, (4) zaposlovanje in integracija, (5) državljanstvo in participacija. (BEPA)[81]

(17) Trden del javne politike EU, namenjene izboljšanju položaja mladih, so programi zanje. Med leti **2000** in **2006** se je tako izvajal program **YOUTH** za mobilnost in neformalno izobraževanje, ki cilja na mlade med 15. in 25. letom starosti. Program je odprt za 31 držav. V okviru Nacionalnih agencij YOUTH je Evropska komisija ustvarila osem centrov SALTO – YOUTH, ki so namenjeni podpori izvajanju projektov YOUTH[82].
Naslednik programa YOUTH **2000–2006** je program **YOUTH IN ACTION** (YIA), ki bo potekal med 1. 1. **2007** in 31. 12. **2013.** YIA je bil sprejet s sklepom št. 1719/ 2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta dne 15. novembra **2006**. Skupni proračun YIA je 885 milijonov EUR. Starostni razpon ciljne populacije programa YIA je glede na prejšnji program YOUTH širši, saj obsega populacijo med 13. in 30. letom. (Evropska komisija)[83] Da bi dosegel svoje cilje, je program YIA opremljen s petimi prednostnimi akcijami: (1) mladi za Evropo, (2) Evropska prostovoljna služba, (3) mladi v svetu, (4) sistemi podpore za mlade in (5) podpora evropskemu sodelovanju na mladinskem področju. (Evropska komisija)[84]

---

[79] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/experts_groups/docs/Minutes_7-12-06_final.pdf
[80] 30. maja 2007 se je to tudi zgodilo. Dokument je dosegljiv na: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/631&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en
[81] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/Investing_in_Youth_25_April_fin.pdf
[82] Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/youth/program/index_en.html
[83] Youth in Action programme, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/youth/yia/index_en.html
[84] Mladi v akciji 2007–2013, vodnik po programu, dosegljivo na: http://www.mva.si/fileadmin/user_upload/doc/1_MLADI_V_AKCIJI/0_Info_o_programu/yia_programme_guide_sl.pdf

3. ANALIZA STANJA – NOTRANJI POGLED

NAMEN: empirična in pravnoinstitucionalna analiza slovenskega okvirja zaposlovanja mladih.[85]

3.1. DEMOGRAFSKI POGLED

(1) ***Demografskim pritiskom*** se Slovenija zagotovo ne bo mogla izogniti. Povprečna starost prebivalstva se je konec leta **2006** povzpela na 40,8 leta. Indeks staranja se je v preteklem letu znova povečal, in sicer za 3,2 indeksne točke in tako dosegel vrednost 113,7, kar pomeni, da je konec leta **2006** na 100 prebivalcev, starih manj kot 15 let, živelo skoraj 114 prebivalcev, starih več kot 65 let (SURS).[86] Po projekciji do leta **2050** se bo populacijski delež starih do 14 let v letih od **2004** do **2050** zmanjšal iz 14,6 % na 12,8 %. Populacijski delež starejših od 65 let se bo v tem času za več kot dvakrat povečal, in sicer s 15 % na 31,2 %. Takšni demografski trendi bodo pripeljali do izjemnega dviga skupnega koeficienta starostne odvisnosti, z 42,1 % leta **2004** na 78,5 % leta **2050** (EUROSTAT).[87] To pomeni, da bodo leta **2050** na pet oseb, starih med 15 in 64 let, prišle štiri neaktivne osebe, v primerjavi s stanjem **2004**, ko je na dve osebi, stari med 15 in 64 let, prišla ena neaktivna oseba. Do istega leta (**2050**) bo Slovenija doživela 33-odstoten upad aktivnega prebivalstva, kar jo uvršča prav v vrh lestvice EU (European Observatory on the Social Situation).

Do leta 2050 bo Slovenija doživela 33-odstoten upad aktivnega prebivalstva, kar jo uvršča prav v vrh EU lestvice (European Observatory on the Social Situation).

Mladi med 15. in 24. letom predstavljajo 13,7 % celotne populacije Slovenije v letu **2006**. Projekcija za leto **2050** nakazuje zmanjšanje tega deleža na 9,1 %. (EUROSTAT)[88]

3.2. POGLED S TRGA DELA

(2) ***Stopnja zaposlenosti med mladimi*** je spet zaradi vpetosti v izobraževalni sistem nižja kot v celotni populaciji. Stopnja delovne aktivnosti med mladimi (15–24 let) je bila v letu **2006** 35 %, kar je (spet glede na EU) veliko manj v primerjavi s 55,8-odstotno stopnjo delovne aktivnosti populacije med 15 in 64 let. Med moškimi v tej starostni skupini je stopnja zaposlenosti 37,1 % (**2006**), medtem ko je med ženskami ta stopnja le 29,5 %. (SURS)[89]

Stopnja zaposlenosti med mladimi v Sloveniji sledi vzorcem EU in je nižja kot v celotni populaciji.

[85] Problemski okvir bo povzet iz makropogleda.
[86] Statistične informacije, prebivalstvo, 15. 6. 2007, dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/05-si-007-0701.pdf
[87] Eurostat news release, 8. 4. 2007, dosegljivo na: http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2005/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2005_MONTH_04/3-08042005-EN-AP.PDF
[88] Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_03/3-23032007-EN-AP.PDF
[89] Statistične informacije, trg dela, 23. 7. 2007.

Po uporabi začasnih zaposlitev med mladimi je Slovenija z 63,8-odstotnim deležem v EU merilu samo za Španijo in Poljsko, pri čemer je stopnja razširjenosti med mladimi ženskami še višja – 73,3 %. (UMAR, Poročilo o razvoju)

(3) ***Zaposlitvene negotovosti,*** izražene v negotovih zaposlitvenih vzorcih, zelo zaznamujejo mlade v Sloveniji. Delež mladih od 15 do 24 let, ki so v drugem četrtletju 2006 delali v *delnih* zaposlitvah, je bil 31,5 % (UMAR). Po uporabi začasnih zaposlitev med mladimi je Slovenija z 63,8-odstotnim deležem v EU merilu samo za Španijo in Poljsko, pri čemer je stopnja razširjenosti med mladimi ženskami še višja – 73,3 % (UMAR, Poročilo o razvoju). Trenutno stanje 24384 prijavljenih prostih delovnih mest na Zavodu RS za zaposlovanje v oktobru **2007** (ZRSZ) nam ponuja še en vpogled v starostno (spolno) segmentacijo trga dela:

Slika 1: Prijavljena prosta delovna mesta po tipu sklenjene pogodbe, oktober 2006 – oktober 2007

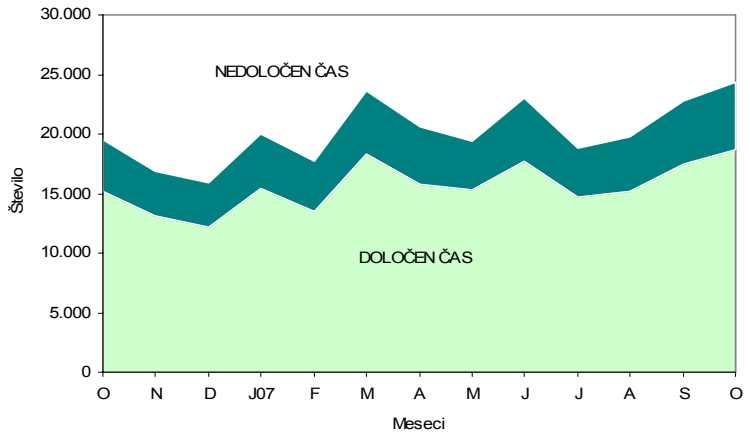

Vir: ZRSZ[90]

(4) ***Stopnja (anketne) brezposelnosti*** med mladimi med 15. in 24. letom je v Sloveniji v letu **2006** padla z 18 % v prvem četrtletju na 12,3 % v četrtem četrtletju **2006**, v zadnjih nekaj letih (z 19,2 % januarja **2004** na 16,8 % januarja **2007** ter 15,5 % junija **2007**) pa je na evropski ravni še vedno dvakrat višja kot splošna stopnja anketne brezposelnosti, ki je leta 2006 znašala 6,0 %. (SURS)

(5) Mladi imajo praviloma velike težave pri zaposlovanju na tistih lokalnih in regionalnih trgih, kjer je stopnja brezposelnosti nadpovprečna in struktura zaposlitvenih priložnosti omejena (Trbanc, 2007: 51). Slovenija se v oziru indikatorjev brezposelnosti sooča z dokaj velikimi regijskimi neskladji. Septembrska stopnja registrirane brezposelnosti se tako giblje med 4,5 % v Goriški statistični regiji ter 12,1 % v Pomurski statistični regiji (SURS).[91] Trend povezave brezposelnosti mladih s splošno stopnjo brezposelnosti v

[90] Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/MesecneInformacije.htm
[91] Slovenija ima po SKTE3 klasifikaciji 12 statističnih regij. Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-009-0714.pdf

regijski perspektivi se nakazuje prek regijskega deleža prebivalcev, starih med 25 in 64 let, po stopnji izobrazbe. Ob upoštevanju predpostavke, da se z višanjem izobrazbe stopnja brezposelnosti niža, bi namreč morala biti splošna stopnja brezposelnosti najnižja v tistih regijah, ki premorejo najvišji delež prebivalstva s terciarno izobrazbo.

Tabela 2: Izobrazba in zaposlenost mladih

Statistična regija	Delež prebivalstva med 25 in 64 let s terciarno izobrazbo (%) 2005	Stopnja registrirane brezposelnosti (%) 2005
Pomurska	**11,4**	**17,1**
Podravska	18,3	13,5
Koroška	16,5	10,6
Savinjska	16,1	12,7
Zasavska	13,8	13,8
Spodnjeposavska	9,6	11,5
Jugovzhodna Slovenija	17,5	8,8
Osrednjeslovenska	**28,2**	**7,6**
Gorenjska	19,8	7,3
Notranjsko-Kraška	25,2	7,9
Goriška	20,6	6,5
Obalno-Kraška	21,4	7,5

Vir: SURS[92]

Kakor je razvidno iz zgornje tabele, imajo statistične regije z več kot petinskim deležem prebivalstva v starosti od 25 do 64 let s terciarno izobrazbo opazno nižje stopnje brezposelnosti kot ostale statistične regije.

(6) *V perspektivi* ***segmentacije trga*** *dela* moramo upoštevati dikcijo ILO, po kateri je brezposelnost le vrh ledene gore, pod katero se skrivajo tako *podzaposleni* kot *obupani* (ne več) iskalci zaposlitve. V perspektivi *podzaposlenosti* lahko analiziramo javna dela, ki so stroškovno zelo privlačna za delodajalce (kritje stroškov izvedbe programa, dela izhodiščne plače v skladu s pravilnikom javnih del, prevoza, prehrane ter usposabljanja udeležencev programa s strani zavoda RS za zaposlovanje), a hkrati dostikrat pomenijo le posebno vrsto podzaposlenosti v obliki neustrezne zaposlitve (Svetlik 1985:42). Leta 1998 je bilo med udeleženci programa javnih del 9,0 % oseb s VI.–VII. stopnjo izobrazbe. Leta 2006 je bilo takšnih oseb 21,6 % (ZRSZ)[93]. O številu tako imenovanih »*obupancev*« (»discouraged workers«) v Sloveniji lahko le približno ugibamo. Neposredno jih lahko poiščemo med približno 8 tisoč neaktivnimi prebivalci, ki ne iščejo dela, ker menijo, da dela ni na voljo (SURS, 8. 10. 2007). Posredno jih medtem lahko poiščemo med

O številu tako imenovanih »obupancev« (»discouraged workers«) v Sloveniji lahko le približno ugibamo.

[92] Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2007-koncna.pdf
[93] Letno poročilo ZRSZ 2006, struktura udeležencev javnih del v letih od 1993 do 2006, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/letnaporocila/lp06/Slovenija/slo/TabelarnaPriloga/PR25-06.xls

Po zadnjih podatkih lahko prav tako opazimo relativno naraščanje brezposelnosti med osebami s terciarno izobrazbo.

42.183 osebami, ki so bile v letu 2006 odjavljene iz evidenc ZRSZ iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitve. (ZRSZ)[94]

Po zadnjih podatkih lahko prav tako opazimo relativno naraščanje brezposelnosti med osebami s terciarno izobrazbo. Leta **2005** jih je bilo med registriranimi brezposelnimi v povprečju 7.027, leta **2006** 7.561 in julija **2007** nekaj manj, 7.315. V relativnem deležu od skupnega povprečnega števila registrirano brezposelnih te številke ne padajo: od 7,7 % (**2005**), 8,2 % (**2006**), do 8 % (julij **2007**).

Tabela 3: povprečna registrirana brezposelnost od leta 2000 do leta 2007 po stopnjah izobrazbe

		Skupaj	Stopnja izobrazbe						
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.+VIII.
2000	št.	106.601	43.454	6.903	1.705	27.328	22.421	2.592	2.199
	%	100,0	40,8	6,5	1,6	25,6	21,0	2,4	2,1
2001	št.	101.857	41.286	6.637	1.536	25.742	21.947	2.238	2.471
	%	100,0	40,5	6,5	1,5	25,3	21,5	2,2	2,4
2002	št.	102.635	41.542	6.679	1.482	25.533	22.424	2.118	2.858
	%	100,0	40,5	6,5	1,4	24,9	21,8	2,1	2,8
2003	št.	97.674	37.245	5.917	1.301	23.659	23.627	2.086	3.839
	%	100,0	38,1	6,1	1,3	24,2	24,2	2,1	3,9
2004	št.	92.826	33.493	5.127	1.076	21.817	24.598	2.134	4.582
	%	100,0	36,1	5,5	1,2	23,5	26,5	2,3	4,9
2005	št.	91.889	32.485	4.968	1.033	21.561	24.816	2.178	4.849
	%	100,0	35,4	5,4	1,1	23,5	27,0	2,4	5,3
2006	št.	85.836	29.375	4.337	888	19.932	23.743	2.278	5.283
	%	100,0	32,0	4,7	1,0	21,7	25,8	**2,5**	**5,7**
2007 januar-julij	št.	73.508	25,231	3.554	729	16.413	20.266	2.176	5.139
	%	100,0	27,5	3,9	0,8	17,9	22,1	**2,4**	**5,6**

Vir: ZRSZ

Analiza starostne strukture brezposelnih oseb nam pokaže določene premike. V obdobju **2000** – maj **2007** se je stopnja brezposelnosti v starostni kohorti od 18 do 25 let zmanjšala z 21,2 % (**2000**) na 12,5 % (julij **2007**). V istem časovnem obdobju se je v starostni kohorti od 25 do 30 let stopnja registrirane brezposelnosti zvišala z 11,0 % celo na 16,8 % leta **2006** in 16,1 % julija **2007** (ZRSZ).[95] Če ostanemo pri isti starostni

[94] ZRSZ, letno poročilo, število novoprijavljenih, vključenih v zaposlitve, odjavljenih iz evidence in stanje brezposelnosti 31. 12. 2006 po območnih službah ZRSZ, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/letnaporocila/lp06/Slovenija/slo/TabelarnaPriloga/PR08-06.xls

[95] ZRSZ, starostna struktura registrirano brezposelnih oseb, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/StrukturneZnacilnostiRegBP.htm

kohorti: v letu **2006** je bilo več kot polovica diplomantov visokošolskega strokovnega in univerzitetnega študija starih med 25 in 29 let. Podatki Analitične službe ZRSZ potrjujejo starostno sorazmernost povprečne starosti (registrirano brezposelnih) diplomantov v Sloveniji, ter dviga brezposelnosti med mladimi od 25 do 30 let. Po istih podatkih se je med letoma **1998** in **2006** število brezposelnih diplomantov, starih do 30 let, zvišalo iz 826 na 2622. Število brezposelnih mladih diplomantov, starih od 25 let do 29 let se je dvignilo iz 717 leta **1998** na 1997 konec leta 2006.

Tabela 4: Starostna struktura registrirano brezposelnih oseb

Starostni razred	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Julij 2007	Indeks 2007/2000
do 18 let	505	523	359	285	270	274	180	116	23,0
nad 18 do 25 let	**22.193**	22.924	21.828	22.206	20.437	19.003	12.380	**8.749**	39,4
nad 25 do 30 let	**11.467**	12.588	13.471	14.524	14.754	15.750	13.174	**11.297**	98,5
nad 30 do 40 let	17.356	17.287	17.643	17.700	16.917	17.522	14.865	13.057	75,2
nad 40 do 50 let	24.453	24.249	23.455	21.326	19.408	19.097	16.319	14.716	60,2
nad 50 do 60 let	27.449	25.492	21.628	19.052	18.057	20.000	20.219	20.804	75,8
60 let in več	1.160	1.253	1.223	900	885	929	1.166	1.395	120,3
Skupaj	104.583	104.316	99.607	95.993	90.728	92.575	78.303	70.134	67,1
Struktura (v %)									
do 18 let	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	
nad 18 do 25 let	**21,2**	22,0	21,9	23,1	22,5	20,5	15,8	**12,5**	
nad 25 do 30 let	**11,0**	12,1	13,5	15,1	16,3	17,0	16,8	**16,1**	
nad 30 do 40 let	16,6	16,6	17,7	18,4	18,6	18,9	19,0	18,6	
nad 40 do 50 let	23,4	23,2	23,5	22,2	21,4	20,6	20,8	21,0	
nad 50 do 60 let	26,2	24,4	21,7	19,8	19,9	21,6	25,8	29,7	
60 let in več	1,1	1,2	1,2	0,9	1,0	1,0	1,5	2,0	
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Vir: ZRSZ

Slika 2: Starost brezposelnih mladih diplomantov v letih 1998 in 2006 (stanje konec decembra)

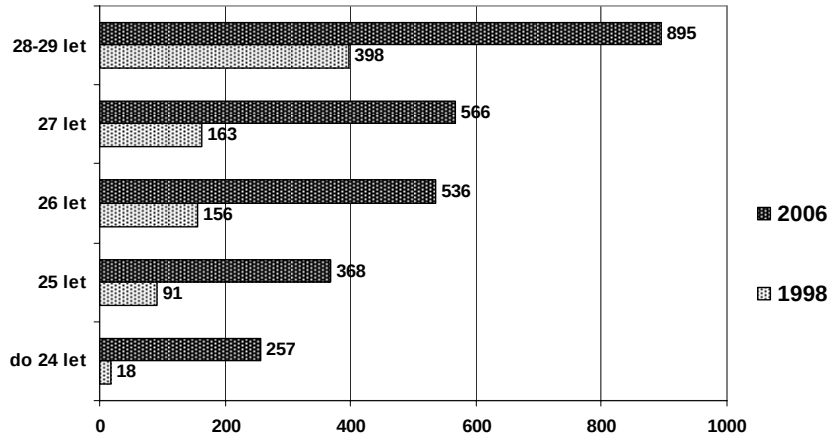

Vir: Analitična služba ZRSZ

3.3. POGLED IZ IZOBRAŽEVALNE SFERE

(7) Slovenija se po primerljivih kazalcih izobraževanja v numeričnem smislu hitro približuje tako imenovani ***družbi znanja.*** Delež prebivalstva v starosti 25 do 64 let s terciarno izobrazbo je po rezultatih ankete o delovni sili za drugo četrtletje **2006** dosegel 21,5 %, kar je 5,8 % odstotne točke več kot v drugem četrtletju 2006, 7,3 % več kot v drugem četrtletju 1995 ter 1,8 % manj kot povprečje držav EU25 v drugem četrtletju 2006. Še naprej se povečuje delež prebivalstva s končano popolno (splošno, srednjo ali tehnično) šolo, ki je leta 2005 dosegel 31,9 % delež prebivalstva v starosti od 25 do 64 let (UMAR, Poročilo o razvoju 2007). Število osipnikov[96] je z 4,3 % v Sloveniji veliko nižje od povprečja EU25 (15,2 %) (EUROSTAT)[97]. Število diplomantov se še naprej povečuje. V letu **2006** je na terciarni ravni diplomiralo 17145 študentov ali 8,6 % več kot v preteklem letu. Magisterij znanosti ali specializacijo je lani pridobilo kar 1504 študentov, kar je dobrih 31 % več kot leto poprej. V letu **2006** se je s 395 osebami za 7 % povečalo tudi število novih doktorjev znanosti[98] (SURS). S populacijskim širjenjem v višje stopnje izobrazbe se povečuje tudi povprečno število let šolanja. Po anketi o delovni sili je imelo prebivalstvo med 25 in 64 let 11,6 let zaključenega šolanja, kar uvršča Slovenijo nekoliko pod povprečje držav članic OECD z 11,9 leti (**2004**). Delež javnih izdatkov za formalnostopenjsko izobraževanje v BDP je v Sloveniji sicer relativno visok, a v zadnjem času malce stagnira oziroma se celo znižuje. Leta **2003** 6,02 % BDP ter leta **2004** (začasni podatki) 5,96 % BDP (SURS[99], UMAR). Povprečje držav EU25 je bilo v letu 2003 5,21 % BDP. Med leti **2000** in **2003** se je delež javnih izdatkov za izobraževanje v BDP sicer minimalno povečal (za 0,07 odstotne točke), predvsem na ravni predšolskega in

S populacijskim širjenjem v višje stopnje izobrazbe se povečuje tudi povprečno število let šolanja.

[96] Osipniki so po klasifikaciji EUROSTAT mladi med 18. in 24. letom ki imajo po ISCED-u stopnjo izobrazbe 0,1,2 in 3c, v zadnjih štirih tednih pred anketo pa niso bili vključeni v noben izobraževalni program.
[97] Eurostat Yearbook 2006/07, Education,
[98] Statistične informacije št. 42/2007, izobraževanje
[99] Prva statistična objava, 23. 12. 2004, dosegljivo na: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413

osnovnošolskega izobraževanja (za 0,08 odstotne točke), medtem ko se je javni izdatkovni delež BDP na terciarni ravni zvišal le za 0,03% BDP. Po delnih podatkih SURSA se je ta trend nadaljeval tudi v letu **2004**, kjer se je delež javnih izdatkov za izobraževanje dvignil le za 0,01 % BDP. Te številke so veliko nižje od povprečnega dviga javnih izdatkov držav EU25 za izobraževanje, ki znaša 0,5 % BDP med letoma **2000** in **2003** (na terciarni ravni za 0,12 % BDP) (UMAR).[100] Razmerje med javnimi in privatnimi finančnimi viri za izobraževanje je v Sloveniji 5,4 % BDP proti 0,9 % BDP (**2003),** kar je ugodnejše od skupnega razmerja med javnimi in privatnimi finančnimi viri za izobraževanje v EU25 (4,9 % BDP proti 0,6 % BDP) (EUROSTAT).[101]

V obdobju 2000–2004 se je ***delež transferjev in denarne pomoči študentom*** znižal s 26,6 % leta **2000** na 23,7 % v letu **2004**. Čeprav ta delež prav tako presega povprečje EU25 (16,1 % v letu **2003**) (UMAR), je pomenljiv natančnejši pogled na štipendije. Zgornja meja za upravičenost do republiške štipendije v višini 130 % celoletnega zajamčenega dohodka na družinskega člana v letu **2004** (799916 SIT) (ZRSZ) je bila enaka 41,5 % povprečne plače leta **1993** in le 26,3 % povprečne plače leta **2003** (Stropnik 2005: 90). Zgornja meja za republiške štipendije v študijskem letu **2007**/**08** v višini 3666,20 EUR oziroma 305,51 EUR mesečno pa predstavlja 25,2 % povprečne bruto mesečne plače leta **2006**, ki je znašala 1212,80 EUR. Povprečna višina republiške štipendije se v odnosu do povprečne plače v zadnjem času prav tako skorajda ni spremenila. Leta **2003** je povprečna višina republiške štipendije (31000 SIT) predstavljala 12,24 % povprečne plače za isto leto. Leta **2005** je bil ta delež 12,26 %, kar predstavlja absolutni dvig republiške štipendije v razmerju do povprečne plače za le 0,02 odstotne točke v obdobju **2003–2005**. Opazno je tudi izrazito upadanje kadrovskih štipendij. Leta **1991** je bilo v Sloveniji 20970 kadrovskih štipendij, leta **2005** pa le še 4929. Padec kadrovskih štipendij je povzročil dvig republiških štipendij, a le za kratek čas, nato pa je pričelo postopoma upadati tudi število slednjih. Republiških štipendij je bilo tako leta **1993** 47754 in leta **2005** 38922.[102]

Delež transferjev in denarne pomoči študentom se je med leti 2000 in 2004 znižal.

Bruto domači izdatki za ***raziskovalno razvojno dejavnost (RRD)*** so v letu **2003** znašali 76,8 milijarde SIT ali 1,32 % BDP. V letu **2004 s**e je delež izdatkov za RRD v BDP nekoliko zvišal in je znašal 1,45 % ali 91,4 milijarde SIT. Prav tako se je ta delež zvišal v letu **2005**, in sicer na 1,49 % BDP ali 98,9 milijarde SIT. To pa je še vedno za 0,04 odstotne točke manj kot v letu **2002** oziroma za 0,36 odstotnih točk manj, kot je povprečje vlaganj v RRD v EU25. Največji delež med viri financiranja predstavljajo finančni viri iz podjetij (58,5 % v letu **2004** in 55,3 % v **2005)**. To je znašalo 0,83 %

[100] Študenstka organizacija Slovenije (ŠOS) v sporočilu za javnost 8. novembra 2007 ugotavlja, da finančna sredstva za študijsko dejavnost ob upoštevanju inflacije realno padajo, v letu 2007 za 1,7 %, v letošnjem letu pa po oceni glede na predlog proračuna za 0,5 %. ŠOS nadalje opozarja, da takšno zmanjševanje finančnih sredstev v času, ko Slovenija izvaja bolonjsko reformo, lahko še poslabša njeno implementacijo. Že v preteklosti je bilo financiranje visokega šolstva problematično. Na to kažejo številke v obdobju 1995–2002, ko so se sredstva za terciarno izobraževanje povečala za 15 %, vpis pa za 81 %. V izračunu to pomeni, da je bil upad financiranja na posameznega študenta kar 36 %. Sredstva za financiranje študijske dejavnosti so se tako v letu 2007 realno znižala za 1,7 %, po predlogu proračuna za leto 2008 pa naj bi se realno znižala še za najmanj 0,5 %. (Vir: http://www.studentska-org.si/?q=node/view/392)

[101] Europe in figures: Eurostat Yearbook 2006/07, dosegljivo na:

[102] Povzeto po: Statistične informacije, štipendije, 28. 8. 2006, dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-035-0601.pdf

BDP, kar znese le 41,5 % vrednosti barcelonskega cilja 2 % BDP za poslovni sektor do **2010**. Tem virom sledijo državni viri (30,0 % v letu **2004** in 36,8 % v **2005**). Viri iz tujine so v letu **2004** predstavljali 11,1 % celotnega BIRR, v letu **2005** pa se je to znižalo na 7,1 %. Najvišji delež za RRD so v letu **2005** obsegali skupni izdatki za naravoslovno-tehniške vede (91 % BIRR), medtem ko so izdatki za RRD družboslovno-humanističnih ved znašali 9 % BIRR.[103] Delež raziskovalcev med vsemi zaposlenimi se je v primerjavi z letom **2004** povečal za 1,6 odstotnih točk. Na tem področju v zadnjem času Slovenija nazaduje. Še leta 2000 je pri tem kazalniku dosegla 87 % povprečja za EU25, v letu **2004** pa samo še 67 %.[104] Razmerje med bruto plačo mladega raziskovalca od leta **2001** do leta **2006** glede na inflacijo po drugi strani kažejo, da je osnovna plača v visokem šolstvu in znanosti v zadnjih petih letih realno padla za sedem odstotkov. (Gams 2007)[105]

Delež raziskovalcev med vsemi zaposlenimi se je med leti 2000 in 2004 v primerjavi z EU25 poslabšal.

(8) Ko govorimo o trendih v ***izobrazbi*** v Sloveniji in o njihovi povezavi s trgom dela, ne moremo mimo procesa ***masivizacije*** terciarnega izobraževanja. Leta **1991** je bilo v Sloveniji vpisanih 38.151 študentov. Leta **2006** je ta številka poskočila na 115.944 študentov, kar znese 48,2 % prebivalstva v starosti od 19 do 23 let (SURS). Število študentov na 1000 prebivalcev je z letom **2006** doseglo številko 57,2, kar nas uvršča v zgornjo tretjino držav EU. Za Slovenijo je prav tako značilno, da je delež študentov, starih do 24 let, v skupnem številu študentov višji od povprečja EU, vendar lahko po podatkih iz leta **2005** ugotovimo padajoč trend v tej starostni skupini (65 %), po drugi strani pa naraščajoč trend vključevanja starejših v terciarno izobraževanje (2004: 68,1 %, EU25: 63,2 %) (UMAR, Poročilo o razvoju 2007). Izkoristek inflacije terciarnega izobraževanja na *trgu dela* je po drugi strani problematičen, kar lahko opazimo v trendih iz trga dela (glej str. 35, 36, 37)

Slovenija v času po osamosvojitvi doživlja proces masivizacije terciarnega izobraževanja.

(9) *izobraževalna sfera* je vseskozi v določenem razmerju s ***segmentacijskimi*** pritiski. Slovenija pri tem ni nikakršna izjema. Razmerje možnosti (»Odds Ratio«) vstopa v vrste študentov med obema skrajnima skupinama glede na izobrazbo očeta je pokazalo, da imajo v letu 2002 otroci očetov iz najbolj izobražene skupine v primerjavi z njihovimi vrstniki, katerih starši niso končali niti osnovne šole, v povprečju 3,9-krat večjo verjetnost, da postanejo študentje. Otroci delavskega in kmečkega prebivalstva imajo v primeru očetov v povprečju 3,6-krat (delavci) oz. 2,9 (kmetje) manjše teoretične možnosti vstopanja na terciarno raven študija. V primeru mater so razmerja možnosti nekoliko milejša (2,6 oz. 2,7), kar je nasprotno z ugotovitvami glede vpliva stopnje dosežene izobrazbe, kjer se kaže vpliv matere celo kot nekoliko pomembnejši (6,3 proti 6,0) (Flere, Lavrič 2005). Za temi številkami se sicer nakazujejo pozitivni dolgoročni premiki glede na preteklost (razmerje možnosti vstopa v vrste študentov med skrajnima skupinama glede izobraženosti očeta je bilo v letu 1991 recimo kar 1

Vrednost Ginijevega koeficienta za izobraževanje je med letoma 1961 in 2002 padla z 0,2723 na 0,1557, vendar stratifikacijske neenakosti v slovenski družbi še vedno vztrajajo.

[103] Povzeto po: Statistične informacije, raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija, 28. 6. 2007, dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/23-si-086-0701.pdf
[104] Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 (15).
[105] Finance, 20. 7. 2007, dosegljivo na: http://www.finance.si/187051

proti 15), kar potrjuje tudi drug indikator, to je *Ginijev* koeficient. Ta je med letoma 1961 in 2002 padel z 0,2723 na 0,1557, pri čemer 1,0 pomeni teoretičen primer, ko bi bila vsa skupna leta šolanja združena v eni osebi, vrednost 0,0 pa povsem enakomerno porazdelitev izobrazbe v celotni populaciji. Vendar je očitno, da so stratifikacijske neenakosti vztrajen del (slovenske) družbe.

3.4. POGLED IZ SOCIOEKONOMSKE PERSPEKTIVE

(10) *Stopnja tveganja revščine* v skupini mladih od 16 do 24 let po socialnih transferjih je 10 % (2003) (EUROSTAT). Stopnje tveganja revščine v isti starostni kohorti glede na Laekenske kazalnike socialne povezanosti je 13 % (dohodek brez dohodka v naravi), oziroma 10,6 % (dohodek z dohodkom v naravi). Če primerjamo te podatke s projekcijo demografskih tokov do leta 2050, pridemo do zaskrbljujočega zaključka. Večji del današnje starostne kohorte od 16 do 24 let se bo v letih po 2050 znašel v starostni kohorti nad 65 let. To pa je ne samo naraščajoči del populacije, temveč tudi del populacije s trenutno najvišjo, 18,5-odstotno stopnjo tveganja revščine. Ker se bo prebivalstvo dolgoročno staralo, to pa bo vplivalo tudi na porazdelitev stopnje tveganja revščine, moramo upoštevati projekcije o krčenju delovno aktivne populacije in s tem tudi BDP. (SURS, UMAR)

Večji del današnje starostne kohorte od 16 do 24 let se bo v letih po 2050 znašel v starostni kohorti nad 65 let. To pa je ne samo naraščajoči del populacije, temveč tudi del populacije s trenutno najvišjo, 18,5-odstotno stopnjo tveganja revščine.

(11) *Statistika dohodkovne neenakosti* je hkratni pokazatelj relativne stopnje revščine, kjer se dohodke gospodinjstev primerja z referenčnim pragom revščine. V neposredni povezavi s to definicijo so tudi socialni prejemki, ki imajo velik vpliv na zmanjševanje dohodkovne revščine. Ob predpostavki, da ne bi bilo socialnih prejemkov, bi bila stopnja tveganja revščine za 5,8 odstotne točke višja od stopnje tveganja revščine ob upoštevanju vseh dohodkov, leta 2002 pa kar za 6,9 odstotne točke oziroma za 58%. Za osebe v gospodinjstvih z otroki, starimi do 21 let, je vključek socialnih prejemkov še večji od povprečnega. Brez njih bi bila stopnja revščine gospodinjstev z otroki leta 1998 višja za 7,9 odstotne točke, leta 2002 pa za celih 10 odstotnih točk. (Stropnik, 2005: 75). Julija 2007 je denarno socialno pomoč prejemalo 13243 oseb do 27 leta, kar predstavlja 29,2 % vseh prejemnikov DSP. To je sicer manj kot 46-odstotni delež decembra leta 2006, a še vedno predstavlja precej zaskrbljujoč delež mladih v Sloveniji, *ki si zase in za svoje družinske člane sredstev v višini minimalnega dohodka* (205,57 EUR s 1. 1. 2007) *ne morejo zagotoviti iz razlogov, na katere niso mogle oziroma ne morejo vplivati,* kakor določa 21. člen Zakona o socialnem varstvu (UPB2, UL RS 3/2007). Minimalni dohodek s 1. 1. 2007 znaša 205, 57 EUR (MDDSZ)[106]

Za osebe v gospodinjstvih z otroki, starimi do 21 let, je vključek socialnih prejemkov še večji od povprečnega.

(12) ***Spremembe družinskih vzorcev*** so močno zaznamovale tudi Slovenijo. Stopnja rodnosti je v Sloveniji nizka. V letu 2005 je znašala 1,26. Podobno nizke vrednosti so v

[106] MDDSZ, dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/

2004 med članicami EU25 imele še vzhodnoevropske države Litva, Latvija, Poljska in Slovaška. Povprečna starost žensk ob rojstvu prvega otroka se ves čas zvišuje in je s 24,2 leta v 1992 skočila na 27,8 leta v 2005 (SURS). Povprečna starost mater ob rojstvu vseh otrok je 29,4 let, kar je posledica ne samo zniževanja rodnosti mladih žensk, temveč tudi povečevanja rodnosti starejših žensk. Delež otrok, rojenim materam, ki niso poročene, se še naprej povečuje. Še sredi sedemdesetih let je bilo v Sloveniji zunaj zakonske zveze rojenih 10 % otrok, leta 1987 več kot 20 %, leta 2002 že več kot 40 % in leta 2005 46,7 %. Število porok je s stopnjo 3,2 sklenjenih zakonskih zvez na 1000 prebivalcev (2006) nižja od povprečja EU25 (2002) 4,8 sklenjenih zakonskih porok na 1000 prebivalcev. Zvišuje se tudi povprečna starost ženina in neveste, ki sklepata prvo zakonsko zvezo. Leta 2006 je bil ženin, ki je prvič sklenil zakonsko zvezo, star povprečno 30,6 leta, nevesta pa 28,1 leta. Pred tremi desetletji sta bila oba precej mlajša, ženin povprečno za 4,9 leta, nevesta pa povprečno za 5,4 leta. Po podatkih EUROSTATA za leto 2005 je bila celotna stopnja prve poročenosti (to je povprečno število prvih sklenitev zakonskih zvez na žensko v starosti 15–49 let ob predpostavki, da se starostno specifične stopnje poročnosti ne bodo spreminjale) med državami EU27 najnižja prav v Sloveniji. Koeficient razvezanosti je z 1,3 razvezami na 1000 prebivalcev (2005) kljub dosedanjemu naraščanju eden izmed najnižjih v EU.

***Povprečna starost mater ob rojstvu vseh otrok je 29,4 let.*(SURS)**

(13) Kot je ugotovila že raziskava EUROBAROMETER 2002, je *sprememba družinskih vzorcev* v tesni navezavi z *ekonomskimi družbenimi spremenljivkami*. Ule in Kuhar nam v Slovenski perspektivi ponujata novo (vzročno) dimenzijo tega odnosa. Na podlagi javnomnenjskih raziskav lahko namreč pridemo do ugotovitve, da je prišlo do normativne utrditve starševske odgovornosti. Gre za to, da se par odloči, da bo imel otroka le tedaj, ko bo zares lahko dobro poskrbel zanje. S tem pridemo do naslednje trditve: *sedanja nizka stopnja rodnosti je torej institucionalnoteorijsko gledano posledica učinkovanja normativnega kompleksa odgovornega starševstva.* (Ule, Kuhar 2005: 229)

***Slovenija: prišlo je do normativne utrditve starševske odgovornosti.* (Ule, Kuhar 2005)**

(14) *Stanovanjsko vprašanje* je v Sloveniji zelo žgoč problem, še posebej, če vzamemo v obzir že omenjene podatke o več kot 80-odstotnem lastniškem deležu vseh stanovanj. Mladi v Sloveniji so v tem trenutku posledično soočeni z zelo močnim trgom profitnih stanovanj, katerih cene ves čas naraščajo. Po podatkih SLONEP je povprečna oglaševana cena dvosobnega stanovanja v Ljubljani v enem letu zrasla za 19 % in na Severnem Primorskem celo za 62 %. Povprečna oglaševana cena kvadratnega metra garsonjere v Ljubljani septembra 2007 je 3335 EUR, kar znese več kot štiri neto povprečne plače v septembru 2007 (820,47 EUR) (SLONEP),[107] (SURS).[108] Po drugi strani je ponudba cenejših neprofitnih stanovanj zelo skromna. Med leti 2001 in 2005 je bilo pridobljenih 2181 neprofitnih stanovanj.

***Povprečna oglaševana cena kvadratnega metra garsonjere v Ljubljani je v septembru 2007 je znesla 3335 EUR oziroma več kot štiri neto povprečne plače v istem mesecu.* (SLONEP, SURS)**

[107] Cene SLONEP, september 2007, dosegljivo na: http://www.slonep.net/subareas.html?lev0=1&lev1=3&lev2=45&view=novice&direct=9012&arhiv=2007
[108] Dosegljivo na: http://www.stat.si/indikatorji.asp?ID=29

Ena izmed posledic tega nesorazmerja je (nizka) kakovost bivanja med mladimi v Sloveniji. Statistični podatki nam razkrivajo opazno razliko glede razpoložljivega stanovanjskega prostora med mladimi in starimi. Mladi (25–34 let) v Sloveniji tako razpolagajo z manjšo stanovanjsko površino 1 sobe po osebi v primerjavi s povprečjem 1,2 sobe na osebo. V tej starostni kohorti je tudi največji delež pritožb nad pomanjkanjem stanovanjskega prostora (28 %), kar je skorajda dvakrat več od povprečja (15 %) (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006)[109]

(15) Ker je ponudba profitnih stanovanj neprimerno višja od ponudbe neprofitnih stanovanj, se mladi v Sloveniji pogostokrat odločajo za podaljšano bivanje pri starših. V *skupnem gospodinjstvu s starši* živi 53 % mladih moških (1834 let) in 43 % mladih žensk, kar je več od povprečja EU15 (36 %, 27 %).[110] Po podatkih EQLS (2003) le 11 % mladih med 18 in 24 letom v Sloveniji živi neodvisno (samih ali v paru). Na Finskem je ta delež neprimerno višji, kar 61,8 %.[111] Do visokih številk so prišle tudi druge raziskave. Raziskava ŠOU v Ljubljani (2004) je ugotovila, da 57 % mladih med 25. in 35. letom živi v skupnem gospodinjstvu s starši. Ta delež je precej višji v starostni skupini 25–29 let, saj predstavlja kar 75 %, in upade v starostni skupini 30–35 let na 43 %. (Filipović, 2005: 198). Malce starejša raziskava European Values Survey (1999) je pokazala, da okoli 90 % Slovencev med 17. in 25. letom in okoli 40 % Slovencev med 26. in 33. letom živi skupaj s starši. (Ule in Kuhar 2005: 219). Posledično je povprečna starost pri moških od odselitvi od doma 26,9 let, kar je primerljivo s Poljsko (25,6) in Španijo (26,1), medtem ko je drugod starost precej nižja (na primer Avstrija 22,7, Francija 22,2, Finska 21,5). Starost ob odselitvi je nižja za ženske, v Sloveniji je to 24,2 let, medtem ko je v drugih državah spet precej nižja (Poljska 22,6 let, Španija 22,9, Nizozemska 19,6) (Filipovič, 2005: 190). Ti trendi sovpadajo z rezultati raziskave EUROBAROMETER 202;[112] na vprašanje, kaj je glavni razlog, da mladi bivajo pri starših dlje, je 48 % respondentov odgovorilo »ne morem si privoščiti«. Drugi najpogostejši odgovor je bil v 26 % primerov »nezadostno število cenovno dostopnih stanovanj«.

11 % mladih med 18. in 24. letom v Sloveniji živi neodvisno (samih ali v paru). (EQLS (2003))

[109] First European Quality of Life Research: Social Dimensions of Housing. Dosegljivo na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2005/94/en/1/ef0594en.pdf
[110] EQLS, Families, work and social networks, dosegljivo na: http://www.beruf-und-familie.de/files/dldata/fb8e5aa0af68fef94808b5f9f89270c9/quality_of_life_family_work.pdf
[111] EQLS, Quality of life in Europe, dosegljivo na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2004/105/en/1/ef04105en.pdf
[112] Young Europeans, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_en.pdf

4. PRAVNOINSTITUCIONALNI NOTRANJI POGLED

Pri analizi pravnoinstitucionalnega pogleda na politiko zaposlovanja v Sloveniji moramo upoštevati njeno večrazsežnost, oziroma njeno vpetost tako v *sistemski* strateški okvir kot tudi *konkretno* delovno področje. Le tako postavljen večrazsežen pogled nam lahko ponudi celotno sliko javnopolitičnega procesa na primeru politike zaposlovanja.

4.1. VERTIKALNI STRATEŠKI PRISTOP

(1) Krovni strateški nacionalni razvojni dokument Vlade RS do leta 2013 predstavlja **Strategija razvoja Slovenije** (SRS), sprejeta na 30. redni seji Vlade RS 23. 6. 2005. Razvojni cilji SRS pomenijo prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje ob upoštevanju specifičnih razvojnih priložnosti in zaostankov Slovenije (SRS). SRS vsebuje pet razvojnih prioritet, od katerih se vsaka iz svoje perspektive posredno ali neposredno dotika tudi politike zaposlovanja v Sloveniji.

Krovni strateški nacionalni razvojni dokument Vlade RS do leta 2013 predstavlja Strategija razvoja Slovenije.

Prva razvojna prioriteta: Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast.

Druga razvojna prioriteta: Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta.

Tretja razvojna prioriteta: Učinkovita in cenejša država.

Četrta razvojna prioriteta: Moderna socialna država in večja zaposlenost.

Peta razvojna prioriteta: Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

(2) **Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji**, ki ga sprejela Vlada RS 28. 10. 2005, je dokument, ki je trdno vpet v celovit strateški razvojni okvir Vlade RS. Ta vpetost izhaja predvsem iz njegove konceptualne navezave na ustrezno izvedbo ciljev Lizbonske strategije, ki predstavlja zelo dobro vidno ideološko rdečo nit reformnega paketa RS. Ta dokument torej predstavlja kompas, ki kaže prekrivanje ciljev in učinkov SRS in s cilji (prenovljene) Lizbonske strategije. Temu sledijo temeljne ekonomske razvojne smernice, ki se dotikajo prestrukturiranja in nadaljevanja liberalizacije gospodarstva, konkurenčnosti gospodarstva, izboljšanja učinkovitosti države ter ukrepov za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti. (Ibid.)[113]

(3) 3. 11. 2005 je Vlada RS z namenom »učinkovitega uresničevanja SRS in LS«[114] sprejela ***Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji*** (OR). Z 67 ukrepi, vpetimi v štiri glavne razvojne prioritete, deluje OR načeloma kot operativni dokument. Načeloma zato, ker je stopnja operativnosti vsakega strateškega dokumenta med drugim odvisna tudi od širšega razvojnega konsenza. Ravno ta javno-politična spremenljivka je zelo pomembna ob kakršni koli analizi tega dokumenta. OR je namreč dokument, ki (tako kot SRS in LS) skuša pripeljati do razvojnega preskoka, saj prosto nakazuje željo po paradigmatskem premiku od socialne države (»welfare«)

[113] Dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/projekti/lizbona/2006/SI-porociloNRP2006-slo.pdf
[114] Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja 2006–2008 , dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/npsszsv_06_08_slo.pdf

k državi blaginje (»workfare«). Simptom tega premika je recimo *Ukrep 59* (*Ukrepi za povečanje možnosti za aktivnost in preprečevanje pasti brezposelnosti in neaktivnosti)*, ki med drugim določa rigidno povezavo med prejemnikom denarne socialne pomoči in njegovo – tudi prostovoljno – aktivnostjo. Končni »uporabniki« tega ukrepa so zlahka tudi mladi iskalci prve zaposlitve.

(4) Vlada RS je leta 2004 sprejela načrt priprave ***Državnega razvojnega programa 2007–2013 (DRP)***. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko je v letu 2006 za javno razpravo pripravila drug osnutek DRP 2007–2013. Najširši vsebinski okvir za DRP predstavlja SRS. Po besedah dokumenta je DRP za razliko od konceptualne SRS precej bolj izvedbene narave, ki naj natančneje opredeli tiste razvojno-investicijske prioritete, ki so potrebne za uspešno izvedbo SRS. (Ibid.)

(5) DRP je tudi podlaga za pogajanja o vsebini strukturne pomoči EU Sloveniji v obdobju 2007–2013, kar pomeni, da vključuje vsebine, ki jih je potrebno predložiti Evropski komisiji kot tako imenovani "***Nacionalni strateški referenčni okvir***" (NSRO). NSRO je usmerjen v »izboljšanje blaginje prebivalcev RS s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanjem delovnih mest in krepitvijo človeškega kapitala ter zagotavljanjem uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami«. Konkretni cilji, ki jim bo Slovenija sledila s sredstvi kohezijske politike preko NSRO, so naslednji: (1) spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj, (2) izboljšati kvaliteto sistema izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti, (3) izboljšati fleksibilnost trga dela ob zagotavljanju varnosti zaposlitve, še posebej z ustvarjanjem delovnih mest ter spodbujanjem socialne vključenosti, (4) zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanja kakovosti okolja in ustrezne infrastrukture, ter (5) skladen razvoj regij (Ibid.: 65). V razmerju do DRP predstavlja NSRO poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU in opredeljuje generalno strategijo države članice za doseganje hitrejše konvergence. Močna notranja povezanost DRP in NSRO se opazi tudi na identični analizi položaja mladih na trgu dela oziroma izven njega, saj med glavnimi problemi na področju zaposlovanja in brezposelnosti v obeh primerih poleg visokega deleža dolgotrajno brezposelnih, slabe izobrazbene strukture brezposelnih ter izredno nizke stopnje zaposlenosti starejših (55–64 let) izpostavlja tudi sorazmerno visoko stopnjo brezposelnosti mladih (15–24 let) ter naraščajoče število brezposelnosti s terciarno izobrazbo.[115]

(6) Skladno z Uredbo Sveta EU o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu predstavlja NSRO države članice prvo raven programskih dokumentov. Drugo raven medtem predstavljajo konkretni operativni programi, med katerimi je tudi ***Operativni program razvoja človeških virov 2007–2013 (OP)***. Cilj OP je po lastnih besedah »vlagati v ljudi, katerih človeški kapital bo zagotavljal večjo stopnjo inovativnosti, zaposljivosti in gospodarske rasti«. OP razpolaga s šestimi horizontalnimi razvojnimi prioritetami: (1) spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti, (2) spodbujanje iskalcev dela in neaktivnih, (3) razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, (4) enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti, (5) institucionalna in administrativna usposobljenost ter (6) tehnična pomoč. (Ibid.)

[115] Glej: DRP, str. 20, NSRO, str. 24

(7) Tako strateške smernice slovenske politike zaposlovanja kot njihova neposredna zakonska implementacija so močno vpete v odnos med *pasivno* in *aktivno* politiko zaposlovanja. OECD, ki je pojem »aktivna politika zaposlovanja« sprejel že leta 1964, je v ta namen oblikoval standardno klasifikacijo »aktivnih« in »pasivnih« izdatkov politike zaposlovanja.[116] Na sistemski ravni so ukrepi »aktivne« politike zaposlovanja neposredno naravnani k odpravljanju in zmanjševanju brezposelnosti, medtem ko so ukrepi »pasivne« politike zaposlovanja namenjeni zaščiti socialnega položaja posameznikov ter zakonskemu urejanju nekaterih vidikov zaposlitvenih razmerij. (Kopač 2004: 78)

(8) ***Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti* (ZZZPB UPB1),** potrjen s strani Državnega zbora RS dne 29. 9. **2006**, je tako z vidika *aktivne* kot *pasivne* politike zaposlovanja izjemno pomemben.

APZ zavzema celotno četrto poglavje ZZZPB. 50. in 51. člen ZZZPB UPB1 določata, da Vlada RS po posvetovanju s socialnimi partnerji sprejme program ukrepov aktivne politike zaposlovanja (APZ) za proračunsko ali plansko obdobje**,** ter da Zavod RS za zaposlovanje na podlagi sprejetega programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja pripravi katalog, s katerim se podrobneje opredelijo posamezni programi. **Vlada RS je 23. 11. 2006 sprejela** program ukrepov aktivne politike zaposlovanja (APZ) za obdobje **2007–2013** ter načrt izvedbe programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leti **2007** in **2008**. Program APZ je v tesni navezavi s predhodno naštetimi strateškimi dokumenti (operativni program razvoja človeških virov), kar se navsezadnje kaže tudi v njegovi časovnici, ki je usklajena z obdobjem programskih dokumentov, ti pa so podlaga za izrabo sredstev ESS v prihodnji finančni perspektivi **2007–2013.** Povezava je po besedah dokumenta »nujna, saj bodo za uspešno izvajanje posameznih ukrepov potrebni tudi znatni viri iz evropskih strukturnih skladov« (Ibid.).[117]

30 dni po sprejetju Programa APZ, izvedbenega načrta programa APZ in pravilnika o izvajanju programa APZ se pripravi Katalog ukrepov APZ, v katerem se za vsako aktivnost določijo predvsem ciljne skupine, ki se bodo vključevale v izvajanje, postopek izvedbe, merila upravičenosti in stroški, upravičeni do izbora, obdobje upravičenosti, način izplačil, način poročanja in ovrednotenja ter opredelitev, ali aktivnost predstavlja državno pomoč (Ibid.). Katalog ukrepov APZ 2007/2008[118] predvideva aktivnosti, kot so določene v tabeli na naslednji strani:

[116] Več o tem v: Kopač 2004:78
[117] Program ukrepov APZ 2007–2013 , dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/dejavnost/programi/apz_2007_2013.pdf
[118] Katalog ukrepov APZ 2007–2008, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/KatalogUkrepovAPZ2007-2008.pdf

Tabela 5: Ukrepi APZ v letu 2007 in 2008 ter ciljne skupine

Ukrep št. 1: Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve
Predvidene aktivnosti
Poklicno in zaposlitveno informiranje, svetovanje in motiviranje.
Pomoč pri iskanju zaposlitve.
Razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev.
Ciljne skupine
Vse brezposelne osebe in tiste, ki iščejo zaposlitev ali informacije o poklicih in potrebah na trgu dela. Ciljnim skupinam, ki potrebujejo poglobljeno obravnavo pri svetovanju in iskanju zaposlitve, bo dana individualna strokovna pomoč.
Ukrep št.2: Usposabljanje in izobraževanje
Predvidene aktivnosti
Programi institucionalnega usposabljanja in nacionalne poklicne kvalifikacije
Programi praktičnega usposabljanja
Programi izobraževanja
Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih
Preventivni in inovativni projekti na trgu dela
Ciljne skupine
Brezposelni brez poklicne izobrazbe ali s suficitarnimi poklici
Brezposelni mladi do dopolnjenega 25 leta
Mladi brez delovnih izkušenj
Prejemniki denarne socialne pomoči in prejemniki denarnega nadomestila
Druge teže zaposljive brezposelne osebe, predvsem Romi ter invalidi in osebe z ugotovljeno zaposlitveno oviranostjo
Ukrep št. 3: spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja
Predvidene aktivnosti
Spodbujanje samozaposlovanja
Subvencije za zaposlitev teže zaposljivih skupin brezposelnih oseb
Povračilo stroškov dela
Spodbujanje prilagodljivosti delovne sile in podjetij
Ohranitev delovnih mest
Ciljne skupine[119]

[119] Zavod RS za zaposlovanje je konec novembra 2007 z zagotovitvijo dodatnih sredstev za izvedbo aktivnosti 3.2.1. Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarne socialne pomoči za leto 2007 Zavod RS za zaposlovanje povabil delodajalce k novemu zaposlovanju približno 200 brezposelnih oseb. Povabilo je namenjeno delodajalcem, ki so pripravljeni zaposliti osebe, ki so dolgotrajno brezposelne oziroma ki so v zadnjih 16 mesecih prejemale denarno socialno pomoč najmanj 12 mesecev za nedoločen ali določen čas. Ponudbe se zbirajo na pristojnih Območnih službah Zavoda do konca leta 2007. Delodajalci bodo za vsako novo zaposlitev prejeli subvencijo plače v znesku 6.700,00 € ob zaposlitvi za nedoločen čas oz. 3.350,00 € ob zaposlitvi za določen čas najmanj enega leta. (povzeto po: http://www.ess.gov.si/slo/Aktualno/Aktualno.asp#29-11-07)

Dolgotrajno brezposelni
Prejemniki denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči
Brezposelni, starejši od 50 let
Mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela
Invalidi, Romi in druge brezposelne osebe z ugotovljenimi zaposlitvenimi ovirami
Delavci v postopku izgubljanja zaposlitve
Ciljne skupine, opredeljene v 48.a členu ZZZPB

Ukrep št. 4: Programi za povečevanje socialne vključenosti
Predvidene aktivnosti
Spodbujanje socialnega vključevanja in delovne aktivnosti
Spodbujanje zaposlitvenih zmogljivosti
Inovativni programi za pospeševanje socialnega vključevanja in boja proti zapostavljanju na trg dela
Ciljne skupine
Dolgotrajno brezposelni
Prejemniki denarne socialne pomoči
Brezposelni, starejši od 50 let
Mladi do dopolnjenega 25. leta in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela
Invalidi, Romi in druge brezposelne osebe z ugotovljenimi zaposlitvenimi ovirami

V okviru Ukrepa 3 se izvaja na podlagi člena 48.a ZZZPB aktivnost 3.3.1. *Povračila prispevkov delodajalcev.* Cilj tega ukrepa je *spodbujanje novega zaposlovanja, predvsem težje zaposljivih brezposelnih oseb.* (ZRSZ)
Delodajalcem, ki zaposlijo:

- brezposelno osebo, mlajšo od 26 let, ki je iskalec prve zaposlitve in je več kot 6 mesecev prijavljena pri Zavodu ter ima suficitarni poklic,
- brezposelno osebo, mlajšo od 28 let, ki je 24 mesecev prijavljena pri Zavodu,
- brezposelno osebo, prijavljeno pri Zavodu, namesto delavca na porodniškem dopustu in na dopustu za nego in varstvo otroka,
- brezposelno osebo, ki je starejša od 55 let in je več kot 12 mesecev prijavljena pri Zavodu,
- brezposelno osebo, prijavljeno na Zavodu, ki je starejša od 55 let in ima suficitarni poklic

Zavod povrne prispevke delodajalca, in sicer za osebe iz prve, druge, četrte in pete alineje odstavka a 48. člena ZZZPB za eno leto in za osebe iz tretje alineje za celotno obdobje nadomeščanja delavca na porodniškem dopustu in na dopustu za nego in varstvo otroka, vendar ne več kot 15 mesecev.[120]

Ukrepi *pasivne* politike zaposlovanja, ki se vežejo na pravico do socialne varnosti kot temeljno socialno pravico, se v **ZZZPB UPB1** zrcalijo preko tretjega poglavja »Zavarovanje za primer brezposelnosti«, ki predstavlja tisti steber sistema socialne

[120] Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/DeficitarniPoklici/PovraciloPrispevkovDel.htm

varnosti[121], ki je preko izplačil denarnih nadomestil namenjen ohranjanju relativnega družbenega položaja zavarovane osebe. Ob tem se v segmentu pasivne politike zaposlovanja kažejo njeni očitni premiki k aktivni politiki zaposlovanja. Tako s spremembami in dopolnitvami Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS št 79/**2006**) upravičenci ne morejo več uveljavljati pravice do denarne pomoči pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. To dejanje izhaja iz bojazni po podvajanju socialnih transferjev, ki bi brezposelno osebo lahko ujele v past zanke brezposelnosti. Poleg tega čas prejemanja denarnega nadomestila ni odvisnen samo od časa zavarovanja za primer brezposelnosti, temveč tudi od izpolnjevanja obveznosti, ki se vežejo predvsem na vključenost v programe **APZ**. Člen 32a **ZZZPB UPB1** tako določa, da se denarno nadomestilo za dva meseca zniža za 50 %, če zavarovanec odkloni:

- primerno delo po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela,
- primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo, opredeljeno v drugem odstavku 6. člena tega zakona. (Ibid.)

V zvezi z **ZZZPB UPB1** je potrebno omeniti še dve določili, ki neposredno vplivata na študente:

- **Drugi odstavek člena 6b** določa, da lahko pooblaščena organizacija oziroma delodajalec, ki na podlagi koncesijske pogodbe posreduje začasna in občasna dela za dijake in študente, ta dela opravlja le za dijake, ki so že dopolnili 15 let, študente in za udeležence izobraževanja odraslih, ki so mlajši od 26 let in se izobražujejo po javno veljavnih programih osnovnega, poklicnega, srednjega in višjega strokovnega izobraževanja. Za šutdente pavzerje, torej študente brez študentskega statusa, je to pomenilo, da 1. 1. 2007 niso več imeli pravice do opravljanja študentskega dela.
- **Tretji odstavek člena 6b** določa prekinitev obračuna koncesijske dajatve na podlagi napotnice ter dolžnost delodajalca, da pokojninsko in invalidsko zavaruje dijaka ali študenta po določbah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v primeru, da ta preseže posebno osebno olajšavo (določeno v Zakonu o dohodnini) za rezidenta, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta[122]. Implementacija te določbe je naletela na velike ovire zaradi nezmožnosti nadzora in neusklajenosti z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ).
- **Četrta alineja 16. člena** določa, da se za brezposelno osebo po tem zakonu (med drugim) šteje oseba, ki **ni** upokojenec, študent, dijak, vajenec, udeleženec izobraževanja odraslih, mlajši od 26 let ali udeleženec izobraževanja v skladu s členom 53.b tega zakona ali udeleženec programa usposabljanja na delovnem mestu na podlagi programov ukrepov aktivne politike zaposlovanja iz 50. člena tega zakona. Z drugimi besedami to pomeni, da se v evidence registrirano brezposelnih Zavoda RS za zaposlovanje z zadnjo novelo ZZZPB (UL RS 107/206) ne morejo vpisati niti redni niti izredni študentje.

(9) Zakon o socialnem varstvu (ZSV–UPB2, UL RS 23/2007) je prav tako zelo pomemben za mlade iskalce prve zaposlitve. To še posebej velja za **člen 36.b**, ki

[121] Drug steber, sistem socialnih pomoči, je opredeljen v Nacionalnem programu socialnega varstva in Zakonu o socialnem varstvu. O tem več v nadaljevanju.
[122] Višina posebne osebne olajšave je 2800 evrov.

določa, da je upravičenec do denarne socialne pomoči, ki je brezposelna oseba, v času prejemanja denarne socialne pomoči dolžan sprejeti **vsako** zaposlitev, delo po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, po **treh** mesecih prejemanja denarne socialne pomoči pa tudi primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo, ki mu jo ponudi oziroma na katero ga napoti Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje skladno s predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. **Prvi odstavek** člena **36.č** istega zakona nadalje določa, da oseba iz člena 36.b tega zakona, ki odkloni ali prekine ponujeno zaposlitev, primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo iz člena **36.b** tega zakona, delo na podlagi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, izgubi pravico do denarne socialne pomoči. **Zadnji odstavek istega člena** na podlagi razveljavitve odločbe o prejemanju denarne socialne pomoči s strani centra za socialno delo predvideva izgubo pravice do prejemanja denarne socialne pomoči za nadaljnjih **šest mesecev.**

(10) S šolskim oziroma študijskim letom 2008/09 bo stopil v veljavo nov **Zakon o štipendiranju**, ki bo nekoliko spremenil sedanji sistem štipendiranja, predvsem v smislu večjega števila državnih (sedaj republiških) štipendistov, nekoliko spremenjenega sistema Zoisovih štipendij, možnostjo sofinanciranja regijskih štipendijskih shem in višjih štipendij.

Nov zakon opredeljuje naslednje štipendije:
- državne,
- kadrovske,
- Zoisove,
- štipendije za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu,
- štipendije za državljane držav, s katerimi ima Republika Slovenija sklenjene dvostranske ali večstranske sporazume o sodelovanju na področju izobraževanja oziroma podeljuje štipendije na podlagi vzajemnosti in
- dopušča možnosti drugih štipendij (npr. štipendije fundacij itd)

Glede državnih štipendij je treba posebej opozoriti, da se je sistem upoštevanih prejemkov za ugotavljanje cenzusa spremenil. V sedanjem načinu izračuna dohodka na družinskega člana se upoštevajo vsi bruto dohodki, v predlaganih spremembah pa se bodo upoštevali neto dohodki na družinskega člana. Navedena sprememba po ocenah omogoča 10.000 novih prejemnikov državnih štipendij.

O državni štipendiji bodo na prvi stopnji odločali centri za socialno delo, medtem ko bo o Zoisovi štipendiji odločal Javni Sklad RS za razvoj kadrov in štipendije

Zakon na novo uvaja tudi nagrado za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe, ki znaša od 500 do 5000 EUR dijaku ali študentu, ki bo z izjemnimi dosežki prispeval k trajnostnemu razvoju družbe na gospodarskem, družbenem in okoljevarstvenem področju, bo sklad izplačal enkratno nagrado, ne glede na to ali je štipendist ali ni.
Zakon omogoča sofinanciranje kadrovskih štipendij, ki jih podeljujejo delodajalci, nosilci regijskih štipendijskih shem in lokalne skupnosti (občine). Sofinanciranje te vrste kadrovskih štipendij se bo zagotavljalo v višini 50 % posamezne štipendije, vendar največ v višini 30 % minimalne plače (156,55 EUR)

4.2. ANALIZA DOSEGANJA CILJEV

Tabela 6: Analiza kazalcev in ciljnih vrednosti v programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007 2013

Cilji APZ 2007 - 2013	Kazalci	Stanje oz. izhodiščna vrednost (2006)	Planirana dosežena vrednost v letu 2013	Zadnja dosežena vrednost
Povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti (SURS) [123]	Povečanje stopnje delovne aktivnosti; po starostnih skupinah in sicer:			
	15 – 64 let 15-24 let 55-64 let	**67,1%** **35,3%** **33,5%**	**70,4%** **38,0%** **43,5%**	**68,3%** **37,2%** **34,9%**
	Znižanje stopnje registrirane brezposelnosti	**9,1%**	**4,3%**	**7,7%**
	Znižanje stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili	**5,9%**	**3,3%**	**4,6%**
Preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost (ZRSZ)	Znižanje deleža dolgotrajno brezposelnih med brezposelnimi	**49,7%**	**37,0%**	**50,9%** [124]
	Znižanje povprečne dobe brezposelnosti na brezposelno osebo	**25,1 meseca**	**13 mesecev**	**27, 25 mesecev** [125]
Zmanjšati strukturno brezposelnost: povečevanje zaposljivosti z dvigom izobrazbenega nivoja, usposobljenosti in veščin (ZRSZ)	Znižanje deleža brezposelnih brez izobrazbe oz. z nizko stopnjo izobrazbe	**38,9%**	**29%**	**39,1%** [126]

[123] Primerjava stanja oz. izhodiščna vrednosti ter zadnje razpoložljive vrednosti je vezana na primerjavo rezultatov ankete o delovni sili v drugem četrtletju 2006 in 2007.
[124] Primerjava glede na stanje avgust 2006 - november 2007. Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/2007/1107.htm
[125] Primerjava glede na stanje avgust 2006 – september 2007. Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/StrokovnaIzhodisca2008.pdf
[126] Primerjava glede na podatke konec novembra 2007. Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/MesecneInformacije.htm

Povečanje fleksibilnosti in konkurenčnosti zaposlenih (ZRSZ)	Povečanje deleža zaposlenih s krajšim delovnim časov v skupni zaposlenosti	**10,1%**	**15,0%**	**9,6%**[127]
	Število zaposlenih, ki so vključeni v vseživljenjsko učenje v okviru APZ	**9.158**	**14.000**	**8.594**[128]
Spodbujanje novega zaposlovanja (Vir: ZRSZ, JAPTI)	Povečanje števila podprtih podjetniških in zaposlitvenih projektov	**2.094**	**7.000**	**Ni podatka**
	Povečanje števila podprtih prehodov brezposelnih oseb v samozaposlitev v okviru APZ	**1.566**	**1.800**	**Ni podatka**
Okrepitev socialne vključenosti (Vir: ZRSZ, CSD)	Delež prejemnikov denarnega nadomestila, ki so se zaposlili, zaposlili, glede na število vseh, ki so v posameznem letu pridobili pravico do denarnega nadomestila	**62 %**	**70 %**	**Ni podatka**
	Delež prejemnikov denarne socialne pomoči, ki so se zaposlili, v skupnem številu prejemnikov denarne socialne pomoči v posameznem letu	**30,0 %**	**44,0 %**	**Ni podatka**

Legenda:

negativen trend pozitiven trend

[127] Primerjava glede na anketo o delovni sili za drugo četrtletje 2006 in 2007.

[128] Primerjava med (predvidenim) številom vključenih v programe usposabljanja in izobraževanja zaposlenih v letu 2006 ter vključenih v programe usposabljanja in izobraževanja zaposlenih v obdobju januar – september 2007 (dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/StrokovnaIzhodisca2008.pdf)

KOMENTAR:

Zadnji trendi na trgu dela so na prvi vtis zelo spodbudni. Število delovno aktivnih narašča, število tako registriranih kot »anketnih« brezposelnih se zmanjšuje. V zadnjem primeru moramo vsekakor upoštevati v zadnjih letih zvišano intenzivnost administrativnih izbrisov iz evidenc ZRSZ iz razloga, ki ne pomenijo zaposlitve.[129] Ti izbrisi so v nezanemarljivi meri med drugi tudi posledica uveljavitve novih zakonodajnih ukrepov, recimo novele Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB). Po oceni nacionalnih računov je bila skupna zaposlenost v drugem četrtletju 2007 2,7 % višja kot pred letom. (ZRSZ)[130]

Vendar pa se za temi pozitivnimi premiki vztrajno krepi strukturno jedro brezposelnih, ki ga sestavljajo **mladi**, **starejši**[131], **ženske**, **osebe brez strokovne izobrazbe**, vse bolj pa tudi osebe z **visoko izobrazbo**[132] in **dolgotrajno brezposelne osebe**.[133] Tem skupinam se pridružujejo **brezposelni, ki so izgubili zaposlitev za določen čas**. Število teh se je v med letoma 2003 in 2005 povečalo, povečal pa se je tudi delež te kategorije brezposelnih v celotnem prilivu brezposelnih. Do konca septembra leta 2007 se je na novo prijavilo skoraj 21.000 oseb, ki so izgubile zaposlitev za določen čas, kar predstavlja **40 %** vseh prilivov v brezposelnost. Dodatno kategorijo predstavljajo **iskalci prve zaposlitve.** V prvih devetih mesecih leta 2007 se je na ZRSZ prijavilo 7.572 iskalcev prve zaposlitve, kar znese 14,5 % celotnega priliva. Zadnji trendi kažejo na upad priliva povečini mladih iskalcev prve zaposlitve v evidenco registrirano brezposelnih oseb, kar pa lahko do določene mere pripišemo že omenjeni noveli ZZZPB, ki je zaostrila pogoje za vpis v evidenco registrirano brezposelnih. (ZRSZ)

Za pozitivnimi premiki se vztrajno krepi strukturno jedro brezposelnih, ki ga sestavljajo mladi, starejši, ženske, osebe brez strokovne izobrazbe, vse bolj pa tudi osebe z visoko izobrazbo ter dolgotrajno brezposelne osebe.

Poleg vsega tega moramo pri analizi postavljenih ciljev upoštevati še demografsko perspektivo. Ob upoštevanju te perspektive pridemo do naslednjih ugotovitev:

---

[129] Uveljavitev te novele je povzročila vletu 2006 je bilo iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitve, iz evidence Zavoda RS za zaposlovanje odjavljenih 42.183 oseb (glej tudi opomba 93). Leta 2005 je bilo iz evidenc Zavoda RS za zaposlovanje iz istih razlogov odjavljenih 35.243 oseb. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp05/Slovenija/Slo/TabelPregled/Tab08.htm

[130] Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/StrokovnaIzhodisca2008.pdf

[131] Število registrirano brezposelnih je med leti 2000 in (julijem) 2007 padalo po vseh starostnih skupinah, razen ene, tj. starejših od 60 let, kjer se je povzpelo s 1.160 na 1.395. Še najmanjši padec registrirane brezposelnosti je medtem doživela skupina v starosti 25-30 let; v tem obdobju se je njihovo absolutno število znižalo z 11.467 na 11.297 (ZRSZ). Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/StrukturneZnacilnostiRegBP.htm

[132] Takšne trend logično sovpada s strukturo povpraševanja po delavcih in podatkom, da tri četrtine slovenskega zaposlenega prebivalstva verjetno opravlja razna poklicna dela, katerih zahtevnost ne presega znanja strokovne šole (Kramberger, 2007: 142)

[133] Število registriranih dolgotrajno brezposelnih oseb se resda znižuje (2002: 52000 – september 2007: 35.034), vendar se spreminja njihova notranja struktura, zlasti v škodo starejših in visoko izobraženih. Slednji so leta 2002 predstavljali 3,8-odstotni delež, septembra 2007 pa že 7,7-odstotni delež. (ZRSZ)

Tabela 7: Projekcija delovno aktivnega prebivalstva do leta 2013

Leto	Število državljanov, starih 15-24 let	Stopnja delovne aktivnosti	Delovno aktivni v nominalni vrednosti
2006	255.281	33,5 %	~ 85.519
2007	246.753	37,2 %	~ 91.792
2008	239.172		~
2009	232.036		~
2010	224.767		~
2011	218.411		~
2012	210.973		~
2013	203.705	38 % (želeno)	~ 77.407

Vir: Kramer, 2008, po: SURS

V primeru, da država vztraja pri vzdrževanju absolutnih številk delovne aktivnosti, pomeni to v časovni perspektivi dvig relativne stopnje delovne aktivnosti celo nad postavljen cilj. In obratno – če država vztraja pri recimo 10-odstotnem dvigu relativne stopnje delovne aktivnosti mladih do 24 leta do leta 2013, pomeni to ob negativnih demografskih trendih 9,5-odstotno znižanje absolutnega števila delovno aktivnih mladih do 24 leta starosti. Med letoma 2006 in 2013 naj bi se namreč po izračunih SURS populacija starih od 15 do 24 let skrčila za več kot petino (20,4 %).

5.2.1. ANALIZA DOSEGANJA CILJEV – FINANČNI OKVIR

Tabela 8: Planirana proračunska sredstva MDDSZ za leto 2006 in 2007

	2006 (1000 SIT)	2007 (EUR)
26. MDDSZ	**273.425.513**	**1.192.199.977**
10. TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	**53.001.373**	**228.689.180**
1001 Urejanje in nadzor sistema zaposlovanja in brezposelnosti	**7.475.165**	**30.948.115**
1002 Varstvo brezposelnih	**24.939.285**	**109.639.253**
1003 Aktivna politika zaposlovanja	**20.586.923**	**88.101.812**
19. IZOBRAŽEVANJE	**26.462.686**	**117.015.287**
1901 Urejanje izobraževalnega sistema	**56.943**	**237.619**
1905 Drugi izobraževalni programi	**249.753**	**1.051.420**
1906 Pomoči šolajočim	**26.155.990**	**115.726.248**
20. SOCIALNO VARSTVO	**192.395.397**	**839.835.254**
2001 Urejanje in nadzor sistema socialnega varstva	**4.086.555**	**20.887.145**
2002 Varstvo otrok in družine	**113.891.729**	**495.256.885**
2003 Posebni programi pomoči prebivalstvu	**-**	**1.449.253**
2004 Izvajanje programov socialnega varstva	**74.417.033**	**322.241.971**

Vir: Proračun RS 2006, 2007

Tabela 9: Načrtovani proračunski viri za delovanje ZRSZ v letu 2006

FINANCIRANJE ZA DELOVANJE ZAVODA IN IZVAJANJE STROKOVNIH NALOG IZ PRORAČUNA 2006	REALIZACIJA 2005	VELJAVNI PRORAČUN 2006	INDEKS PRORAČUN 2006 / REALIZACIJA 2005
Varstvo brezposelnih (prejemki in pravice brezposelnih)	26.894.449	24.282.314	90,3
Republiške štipendije	21.602.710	22.698.442	105,1
Aktivna politika zaposlovanja*	13.563.780	18.771.599	134,6
Delovanje ZRSZ**	6.389.708	6.417.084	100,4
Koncesije na področju zaposlovanja – sodelovanje z agencijami za posredovanje zaposlitev	2.704	5.065	187,3
Program Zaposlitvena rehabilitacija invalidov	345.612	515.000	149,0
SKUPAJ	68.798.963	72.689.504	104,9

Vir: ZRSZ, letno poročilo 2006[134]

*Izkazana so vsa sredstva za Aktivno politiko zaposlovanja za leto 2006
**V znesku so vštete premije KDPZ – ZRSZ v letih 2005–2006, v letu 2006 pa so všteta še sredstva za izvedbo ZSPJS – ZRSZ

KOMENTAR: V ukrepe APZ je bilo v letu 2006 na novo vključenih 1.189.240 oseb, kar je 29 % več, kot je bilo načrtovano. Za te vključitve je bilo porabljenih 13.604.318.678,25 SIT oziroma 75 % predvidenih stroškov. (ZRSZ 2006)

Tabela 10: Odhodki in drugi izdatki sprememb proračuna Republike Slovenije za leto 2008 – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ), ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT), Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ), Ministrstvo za

MDDSZ	1.270.829.510
10. TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	**247.292.405**
1001 Urejanje in nadzor sistema zaposlovanja in brezposelnosti	33.797.390
1002 Varstvo brezposelnih	**102.342.580**
1003 Aktivna politika zaposlovanja	**111.152.435**
19. IZOBRAŽEVANJE	**122.866.812**
1901 Urejanje izobraževalnega sistema	**337.400**
1905 Drugi izobraževalni programi	**1.081.205**
1906 Pomoči šolajočim	**121.448.207**
20. SOCIALNO VARSTVO	**893. 310.360**
2001 Urejanje in nadzor sistema socialnega varstva	**16.216.115**
2002 Varstvo otrok in družine	**550.799.204**
2003 Posebni programi pomoči prebivalstvu	**1.499.993**

[134] Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/pn06/PN2006.pdf

2004 Izvajanje programov socialnega varstva	324.795.048
32. MVZT	484.558.276
05 ZNANOST IN TEHNOLOŠKI RAZVOJ	210.331.468
0501 Urejanje sistema znanstvenega raziskovanja	3.687.414
0502 Znanstvenoraziskovalna dejavnost	160.122.954
0503 Programi v podporo znanosti	21.865.982
0504 Tehnološki razvoj	24.655.118
19. IZOBRAŽEVANJE	280.109.511
1901 Urejanje izobraževalnega sistema	6.196.636
1904 Terciarno izobraževanje	260.635.733
1906 Pomoč šolajočim	13.277.142
3213 URAD RS ZA VISOKO ŠOLSTVO	678.923
19. IZOBRAŽEVANJE	678.923
1901 Urejanje izobraževalnega sistema	239.531
1904 Terciarno izobraževanje	439.932
05 ZNANOST IN TEHNOLOŠKI RAZVOJ - račun finančnih terjatev in naložb	106.410
0504 Tehnološki razvoj	106.410
05043201 Programi pospeševanja tehnološkega razvoja gospodarstva	106.410
33. MŠŠ	1.202.266.161
10. TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	1.563.000
1003 Aktivna politika zaposlovanja	1.563.000
19. IZOBRAŽEVANJE	1.165.818.763
1901 Urejanje izobraževalnega sistema	24.086.407
1902 Varstvo in vzgoja predšolskih otrok	4.639.000
1903 Primarno in sekundarno izobraževanje	1.078.073.911
1904 Terciarno izobraževanje	14.767.000
1905 Drugi izobraževalni programi	5.879.445
1906 Pomoči šolajočim	37.373.000
3313 URAD RS ZA MLADINO	2.847.493
03. ZUNANANJA POLITIKA IN MEDNARODNA POMOČ	81.781
0304 Predsedovanje EU	54.248
03043301 Predsedovanje EU	54.248
5846 Stroški delovne skupine za mladino v projektu predsedovanja EU	54.248
18. KULTURA, ŠPORT IN NEVLADNE ORGANIZACIJE	2.765.712
1805 Šport in prostočasne aktivnosti	2.765.712
18053301 Urejanje sistema dejavnosti z mladino	334.305
18053303 Programi za mladino	2.431.407
MG	235.264.298
05 ZNANOST IN TEHNOLOŠKI RAZVOJ	22.590.558
0504 Tehnološki razvoj	22.590.558
14. GOSPODARSTVO	138.560.145
1402 Pospeševanje in podpora gospodarski dejavnosti	83.345.558
14. GOSPODARSTVO – račun finančnih terjatev in naložb	2.950.258
1402 Pospeševanje in podpora gospodarski dejavnosti	2.950.258
14022102 Prestrukturiranje podjetij	2.950.258

Vir: proračun 2008

Slika 5.2.5: Razvojne prioritete v novem programskem obdobju 2007–2013 (Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013)

Raven razvojnih prioritet	Sredstva ESS (v EUR)	%
Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti	262.114.965	34,7
Spodbujanje zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih	140.018.678	18,5
Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja	164.661.965	21,8
Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti	63.848.517	8,4
Institucionalna in administrativna usposobljenost	97.051.506	12,8
Tehnična pomoč	28.003.739	3,7
SKUPAJ	**755.699.370**	**100**

Vir: MDDSZ[135]

Tabela 11: Pregled programov zaposlovanja, ki se bodo v letu 2007 sofinancirali iz Evropskega socialnega sklada na podlagi javnih razpisov

Vključevanje mladih na trg dela 2007	Program je namenjen **mladim do 25. leta starosti, ki so iskalci prve zaposlitve ali pa iščejo nove priložnosti** za zaposlitev. Predvideni datum objave: **januar 2008**
Vključevanje starih na trg dela 2007	Program bo namenjen **spodbujanju zaposlovanja brezposelnih oseb**, ki so **starejše od 50 let in so vsaj 3 mesece prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje**.
Spodbujanje zaposlovanja pri neprofitnih delodajalcih	Na javni razpis se bodo **lahko prijavili le neprofitni delodajalci**, torej tisti, ki imajo v ustanovitvenem aktu določen neprofitni značaj oziroma vračajo vse dohodke v osnovno dejavnost in ne delijo dobička. Predvideni datum objave: **januar 2008**
Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih	**Zaposlitvene možnosti**, ponujamo program izobraževanja in usposabljanja. Ta bo udeležencem **pomagal zaposlitev obdržati** ali pa **čimprej poiskati novo**, ob tem pa bo nudil **dvig izobrazbenega nivoja**, boljšo usposobljenost ter pridobitev veščin in kompetenc, ki bodo privlačne tudi za delodajalce. Predvideni datum objave: **januar 2008**

Vir: MDDSZ[136]

[135] Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/evropski_socialni_sklad/nova_financna_perspektiva_operativni_program_op_ess_razvoja_cloveskih_virov_20072013/

[136] Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/evropski_socialni_sklad/nova_financna_perspektiva_operativni_program_op_ess_razvoja_cloveskih_virov_20072013/

KOMENTAR: Povprečni izdatki za politike trga dela, izraženi v smislu porabe za aktivno politiko zaposlovanja (APZ) so v Sloveniji relativno nizki. Odstotek BDP, namenjen APZ je vrsto let znašal okoli 0,4 % BDP, v letih 2004 in 2005 pa je znašal 0,34 % BDP.[137] V letu 2005 je programom aktivne politike zaposlovanja Danska namenila 1,74 % BDP, Nizozemska 1,33 % BDP, Švedska 1,32 % BDP, Finska 0,89 % BDP.[138]

Sredstva za financiranje študijske dejavnosti po opozarjanju visokošolskih akterjev v letu 2007 realno znižala za 1,7 %, po proračunu za leto 2008 pa so se realno znižala še za najmanj 0,5 %, kar je v nasprotju z Uredbo o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008, ki določa višino sredstev za visoko šolstvo najmanj v realni višini rasti BD (ŠOS).

V kontekst relativno nizkih oziroma nižjih skupnih sredstev, namenjenih za APZ in študijsko dejavnost, sodijo tudi skupni izdatki za socialno zaščito. Ti so po začasnih podatkih SURS v letu 2005 predstavljali 23,4 % BDP, kar je bilo za 0,8 % manj kot leto poprej. Zmanjšanje deleža je predvsem posledica hitrejše rasti BDP od rasti sredstev za socialno zaščito. (UMAR)[139]

[137] Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013.
[138] OECD, dosegljivo na: http://stats.oecd.org/wbos/default.aspx?DatasetCode=LMPEXP
[139] UMAR, Ekonomsko ogledalo, november 2007, dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/arhiv/og1107/eo_1107.pdf#socialna_zascita

5. GLAVNA PROBLEMATIČNA PODROČJA

Na podlagi dosedanje analize stanja je mogoče izluščiti nekaj glavnih problematičnih žarišč, ki jih predstavljamo v tem poglavju. Ker poskuša strategija slediti perspektivi mladih, je ob koncu vsakega problemskega področja postavljena pozicija mladih.

P1: KAKOVOST DELA

(1) Slovenski delodajalci še niso prešli meje miselnega vzorca, kjer se kvaliteta dela ne meri po intenzivnosti in »pridnosti«, temveč tudi in **vse bolj** po količini vloženega intelektualnega kapitala vanj. Slovenija je tako po zadnji raziskavi EUROFOUND prav na vrhu po stopnji intenzivnosti dela med analiziranimi 31 državami. Hkrati se povečuje obseg dela. V letu 2006 se je trend nadur v Sloveniji še dodatno okrepil. Po podatkih LPZAP (ZRSZ) se je v letu **2006** število nadur povečalo za 30 %. (ZRSZ)[140], povečala pa so se tudi izplačila plač iz naslova nadur po podatkih SURS, in sicer za okoli 20 %. (UMAR) Po drugi strani se je razmerje med številom brezposelnih in prostimi delovnimi mesti z nižjo izobrazbo znižalo s 7,5 v letu **2005** na 5,9 leta 2006, za prosta delovna mesta s srednjo izobrazbo s 5,2 na 4,3, za prosta delovna mesta z visoko in višjo izobrazbo pa se je povečalo z 2,5 na 2,6, takšno pa je bilo že leta **2004** (UMAR).[141] Do konca septembra 2007 je bilo več novih zaposlitev z nižjo izobrazbo in manj novih zaposlitev s srednjo in višjo ali visoko izobrazbo kot lani. Manj je bilo tudi razpisanih potreb po delavcih z višjo in visoko izobrazbo (UMAR). Delež terciarno izobraženega prebivalstva v starostni skupini 25-64 let v tem trenutku komajda presega petino (21,5 %), kar je za kar nekaj odstotkov manj od držav, naštetih v tabeli 2, kjer je delež terciarno izobraženih prebivalcev v tej starostni skupini višji od 30 % (UMAR, Poročilo o razvoju). Vse to proizvaja nizko raven podjetniške kulture in posledično družbene odgovornosti delodajalcev. To je razvojno zelo nevaren vzorec, saj se bo trend pospeševanja razvoja na znanju temelječega gospodarstva v prihodnje na evropski ravni le še stopnjeval.

(2) Kakovost delovnega mesta se mora poleg zahtevnosti po znanju poznati tudi po drugih kazalcih, kot je sposobnost usklajevanja poklicnega in družinskega (zasebnega) življenja, možnostih strokovnega in osebnega razvoja (Brannen et al. 2002; Černigoj-Sadar 2002, Hochshild 1997, v: Svetlik et al. 2002). Slovenija je v oziru teh kazalcev še vedno v velikem zaostanku.[142]

POLOŽAJ MLADIH:

IZJEMNO VISOKA INTENZIVNOST IN OBSEG DELA S PORUŠENIM RAVNOTEŽJEM MED DELOM IN ZASEBNOSTJO.

[140] Napoved zaposlovanja za leto 2007, anketa LPZAP, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/AnalizaLPZAP2007.pdf

[141] Ekonomsko ogledalo, trg dela, januar 2007. Dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/arhiv/og0107/eo0107.pdf#9

[142] Raziskava EQUAL pobude *mladim materam in družinam prijazno zaposlovanje* je pokazala, da mnogim slovenskim menedžerjem skrb za staršem prijazno zaposlovanje ni prav na vrhu njihovih organizacijskih vrednot. Dosegljivo na: http://www.equal-mladematere.si/images/teksti/_tudij_primerov_zaklju_ki.pdf

P2: SEGREGACIJA TRGA DELA

Segregacija določenih skupin na slovenskem trgu dela je dejstvo. Veže se na določene skupine prebivalstva, med katerimi močno izstopajo predvsem **mladi** ter **ženske**.

P2.1: STAROSTNA SEGREGACIJA NA TRGU DELA

(3) Starostna segregacija je v tesni povezavi s problemom segmentacije sfere dela. Centralni segment slovenskega trga dela ima le še okrog 6/10 vseh delovnih mest, ki jih lahko zasedejo vsi delovno aktivni. Obrobni segmenti, s slabšimi delovnimi razmerji za zaposlene, pa vsrkavajo preostanek, 4/10 vseh aktivnih (Kramberger, 2007: 82). Zato tudi ne čudi podatek, da je bilo 76,5 % prostih delovnih mest v oktobru 2007 za določen čas. (UMAR).[143] Logična izpeljava teh podatkov je, da se bodo mladi iskalci (prve) zaposlitve vse bolj soočali z nestabilnimi zaposlitvami, ki jim ne nudijo ustreznega nivoja socialne varnosti. *S poudarkom na obeh besedah – tako na socialni kot varnosti. Podatki Španskega ministrstva za delo in socialne zadeve namreč jasno kažejo višjo stopnjo tveganja poškodb pri delu za mlajše delavce s pogodbami o zaposlitvi za določen čas.* (Vogel 2007)

Tabela 12: : Poškodbe pri delu glede na starost in tip delovne pogodbe

	Pogodba za nedoločen čas		Pogodba za določen čas		Drugo	Skupaj	
Starost	**WA**	**IR**	**WA**	**IR**	**WA**	**WA**	**IR**
16-19	4546	8624.58	26375	12933.23	1091	32012	12544.70
20-24	38943	7466.07	1061156	12998.16	4936	150035	11211.70
25-29	62496	5052.22	97290	10357.71	6281	166067	7631.05
30-34	61828	4172.21	74832	11436.96	5924	142584	6674.34
35-39	59650	4188.61	59754	11548.90	5427	124831	6429.62
40-44	52510	3970.81	44783	12526.71	4875	102168	6081.79
45-49	42826	3724.00	30657	13300.22	3830	77313	5600.36
50-54	38623	4280.51	25052	15219.93	3593	67268	6305.00
55-59	28737	4437.46	13602	14080.75	2484	44823	6022.98
60-64	13245	4626.27	5436	13194.17	1172	19853	6060.13
64+	1445	4339.34	679	16560.98	208	2332	6252.01
Nedoločeno	98		1475		51	1624	
Skupno	405593	4473.44	492450	12084.37	40145	938188	7139.02

Vir: Špansko ministrstvo za delo in socialne zadeve, 2002 v: Vogel, 2007.

WA: Total work accidents – skupno število poškodb pri delu
IR: Incidence rate: število poškodb na 100.000 delavcev

P2.2: SPOLNA SEGREGACIJA NA TRGU DELA

(4) Junijska izdaja Ekonomskih ogledal 2007 nas opozarja na naraščajoč delež žensk in oseb z visoko stopnjo izobrazbe med brezposelnimi. Prvih je bilo maja 2007 55,4 %,[144] medtem ko je bila stopnja brezposelnosti visoko izobraženih že 9,9 %. Zakaj v isti sapi govorimo o teh dveh kategorijah brezposelnih? Ker se prekrivata. Najboljši prikaz realnosti te trditve nam ponudi prehod žensk in terciarnega izobraževanja na trg dela.

[143] Ekonomsko ogledalo, november 2007. Dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/arhiv/og1107/eo_1107.pdf#trg
[144] Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje je bilo konec junija 2007 med brezposelnimi 55,6 % žensk.

Leta 2006 je bilo med 17145 diplomanti terciarnega izobraževanja 61,9 % žensk. Med visokošolskimi diplomanti je bilo v istem letu 63,6 % žensk, izmed katerih jih je skoraj polovica pridobila diplomo s področja družboslovja, poslovnih ved ali prava.[145] V istem letu je bilo po podatkih Analitične službe Zavoda RS za zaposlovanje med 2622 registriranimi brezposelnimi diplomanti, starimi do 30 let, 1957 ali 74,6 % žensk.

Slika 3: Delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti, starimi do 30 let, 1998 2006

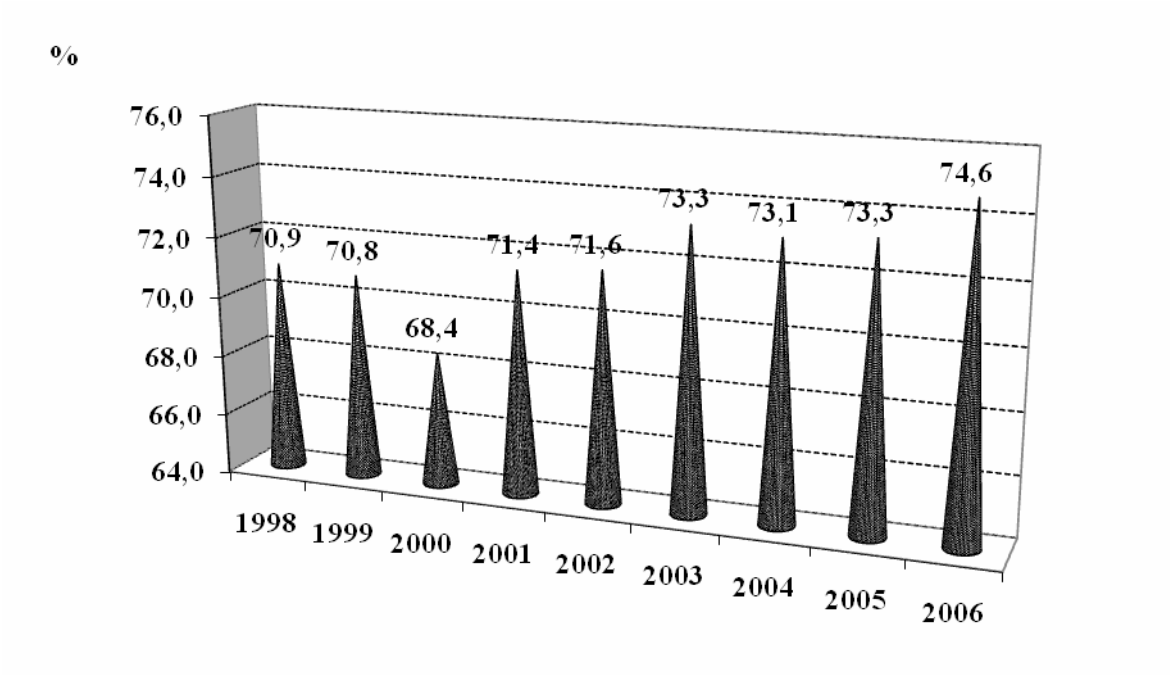

Vir: Analitična služba ZRSZ

POLOŽAJ MLADIH:

OČITNA STAROSTNA IN SPOLNA DISKRIMINACIJA ZAPOSLITVENH MOŽNOSTI

[145] S teh področij prihaja slaba polovica vseh brezposelnih mladih diplomantov, starih do 30 let (glej tudi: ujemalni problem).

Tabela 13: Prosta delovna mesta po velikosti 2001 2006

	Leto					
	2001	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Število prostih delovnih mest - SKUPAJ	5.557	4.611	5.050	5.990	7.222	7.980
Število zasedenih delovnih mest - SKUPAJ	768.004	766.644	766.386	769.104	775.164	786.287
Stopnja prostih delovnih mest v % - SKUPAJ	0,7	0,6	0,7	0,8	0,9	1
Število prostih delovnih mest - (10+)[146]	3.743	3.162	3.552	4.019	5.040	5.570
Število zasedenih delovnih mest - (10+)	582.726	581.382	581.005	582.576	587.019	594.171
Stopnja prostih delovnih mest v % - (10+)	0,6	0,5	0,6	0,7	0,9	0,9

Vir: SURS[147]

(5) Po podatkih SURS je preračunana stopnja prostih delovnih mest nižja, in sicer med 0,7 % v letu 2001 in 1 % v letu 2006. V EU25 je stopnja prostih delovnih mest v prvem četrtletju 2006 znašala 1,9 %. Najnižjo stopnjo je imel Luksemburg, 0,5 %, najvišjo pa Finska, 3,1 %. Države z visoko stopnjo prostih delovnih mest, nad 2,0 %, so Finska, Estonija, Nizozemska in Združeno kraljestvo. Države pod 1,0 %, med katere se uvršča Slovenija, so Luksemburg, Španija in Slovaška. (SURS)

Stopnja prostih delovnih mest v Sloveniji je nizka.

(6) Večina razpoložljivih delovnih mest nastaja zaradi plačane odsotni z dela ali upokojitve, medtem ko se izpraznjena delovna mesta razpisujejo povečini za določen čas (v letu 2006 je 75,3 % vseh potreb po novih zaposlitvah predstavljalo zaposlitve za določen čas)[148]. To pomeni, da se ekonomska rast gospodarstva v tem obdobju ne glede na vsem znane pozitivne kazalce rasti celotne ekonomije ni pretvarjala v odpiranje novih trdnejših delovnih mest, v t. i. širitveno povpraševanje po delu (*expansion labour demand*), ampak v bolj ali manj sorazmerna poplačila že zaposlenim dejavnikom produkcije (delo, kapital) ali pa v investicije. Slovenska ekonomija s pozitivno gospodarsko rastjo ne ustvarja novih delovnih mest, temveč nasprotno: še dalje se njena osrednja ureditev varnejših delovnih mest krči, celotni trg dela pa se segmentira in fleksibilizira. (Kramberger 2007: 80).

Slovenska ekonomija s pozitivno gospodarsko rastjo ne ustvarja novih delovnih mest, temveč nasprotno, še dalje se njena osrednja ureditev varnejših delovnih mest krči.

(7) Sfera dela se v Sloveniji posledično povečini sistemsko reproducira le še z nadomestitvenim povpraševanjem prek upokojevanja. Dilema, ki

Sfera dela se v Sloveniji povečini sistemsko reproducira le še z nadomestitvenim povpraševanjem prek upokojevanja.

[146] Velikost je določena glede na število oseb (zaposlenih ali samozaposlenih): 10+ vključeni so vsi deli poslovnih subjektov oz. poslovni subjekti v celoti (v kolikor le-ti nimajo podrejene enote), pri katerih je zaposlenih 10 ali več oseb.
[147] Dosegljivo na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=298,
leto 2006 (začasni podatki): http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=755
[148] ZRSZ, mesečno poročilo, december 2006, dosegljivo na:
http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/2006/MI1206.pdf

izhaja iz tega dejstva, je naslednja: ali je medgeneracijska pretočnost v sfero dela in iz nje uravnotežena? Ali je število upokojitev na letni ravni potemtakem enako številu prostih delovnih mest na letni ravni? Odgovor je jasen: število prostih delovnih mest na letni ravni se giblje na ravni slabih osem tisoč prostih delovnih mest, število letnih upokojitev pa v intervalu med 0 in 12 tisoč (Ibid.). Signal je jasen: dosti delovnih mest se po upokojitvi preprosto zapre, kar še zmanjša zaposlitvene možnosti novoprihajajočih generacij.

(8) Enačba med masifikacijo izobraževanja in številom prostih delovnih mest se ob obstoječi logiki reprodukcije sfere dela ne izide. Če vzamemo za primer terciarno izobraževanje: v letu 2006 je na terciarni ravni diplomiralo 17145 študentov, ali za 8,6 % več kot v preteklem letu (SURS).[149] Podatek, da slovensko gospodarstvo po zadnjih podatkih (tretje četrtletje 2007) ponuja le 9531 prostih delovnih mest, (SURS)[150] daje jasen zaključek: slovensko gospodarstvo očitno ne zmore absorbirati tolikšnega števila visoko usposobljenih mladih (seveda je trditev še močnejša, če bi v letni priliv mladih v sfero dela vključili mlade z vseh ravni izobraževanja).[151]

Enačba med masifikacijo izobraževanja ter številom prostih delovnih mest se ob obstoječi logiki reprodukcije sfere dela ne izide.

Obstaja realna nevarnost ustvarjanja »preizobraženih« delavcev, ki bodo iskali zaposlitvene možnosti na delovnih mestih z nižjo stopnjo izobrazbe.

(9) Neskladje med ponudbo »družbe znanja« in obstoječo reprodukcijsko logiko slovenskega trga dela povzroča nevarnost vse močnejšega odliva visoko izobražene delovne sile v delovna mesta z zahtevano nižjo stopnjo izobrazbe.[152] Ta proces ustvarjanja »preizobražene« delovne sile se posledično kaže v izrivanju manj kvalificirane delavcev na nestabilno obrobje trga dela.

(10) Da je to tako, dokazuje tudi vključenost v programe aktivne politike zaposlovanja, recimo javna dela, ki so stroškovno zelo privlačna za delodajalce (kritje stroškov izvedbe programa, dela izhodiščne plače v skladu s Pravilnikom javnih del, prevoza, prehrane ter usposabljanja udeležencev programa s strani Zavoda RS za zaposlovanje), ki pa hkrati pomenijo le posebno vrsto podzaposlenosti v obliki neustrezne zaposlitve (Svetlik 1985: 42). Leta 1998 je bilo med udeleženci programa javnih del **9,0 %** oseb s VI.-VII. stopnjo izobrazbe. Leta 2006 je bilo takšnih oseb **21,6 %**, (ZRSZ 2006). Septembra 2007 je bilo takšnih oseb **20,2 %** (SURS).

POLOŽAJ MLADIH:
PREIZOBRAŽENI, UJETI V PRISILNE ZAPOSLITVENE MOŽNOSTI, NESKLADNE Z NJIHOVIMI KVALIFIKACIJAMI.

[149] Statistične informacije, 27. 6. 2007, dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-028-0701.pdf
[150] Prosta delovna mesta, Slovenija, 3. četrtletje 2007 – začasni podatki, dosegljivo na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1270
[151] Do istega zaključka je prišla že raziskava Doroteje Verše in Viljema Spruka iz leta 2004: *Dinamika rasti števila zaposlenih z visoko strokovno in univerzitetno izobrazbo ali z magisterijem kaže, da se je njihovo število v obdobju med letoma 2000 in 2002 letno povečalo za 4 do 7 tisoč oseb, kar predstavlja 11,0 % oziroma 12,8 % delež vseh zaposlenih. Če dosedanjo dinamiko rasti števila zaposlenih s terciarno izobrazbo primerjamo z letnim prilivom diplomantov s terciarno izobrazbo, ki se giblje med 11 in 13 tisoč, ugotovimo, da ta priliv precej presega absorpcijsko moč slovenskega gospodarstva po tako usposobljenih kadrih.*
[152] Učinek, imenovan »vertikalni substitucijski efekt« (Hartog, 2000).

P4: UJEMALNI PROBLEM

(11) S pojmom *ujemalni problem* označujemo strukturno neskladje med ponudbo izobrazbenih profilov in povpraševanjem trga dela po določenih zaposlitvenih profilih – v luči zaprtosti oziroma odprtosti izobraževalne sfere ter trga dela. V zadnjem času se javnopolitično težišče tega problema nahaja v sferi družboslovja, predvsem zaradi dejstva, da daleč največji del vpisanih v terciarno izobraževanje sodi v družboslovje, poslovne vede in pravo,[153] hkrati pa je po podatkih analitične službe Zavoda RS za zaposlovanje ravno ta segment terciarnega izobraževanja predstavljal žarišče brezposelnosti mladih diplomantov do 30. leta starosti.

Slika 4: Brezposelni mladi diplomanti po področjih izobraževanja (ICSED-97), prijavljeni na Zavodu konec leta 2006

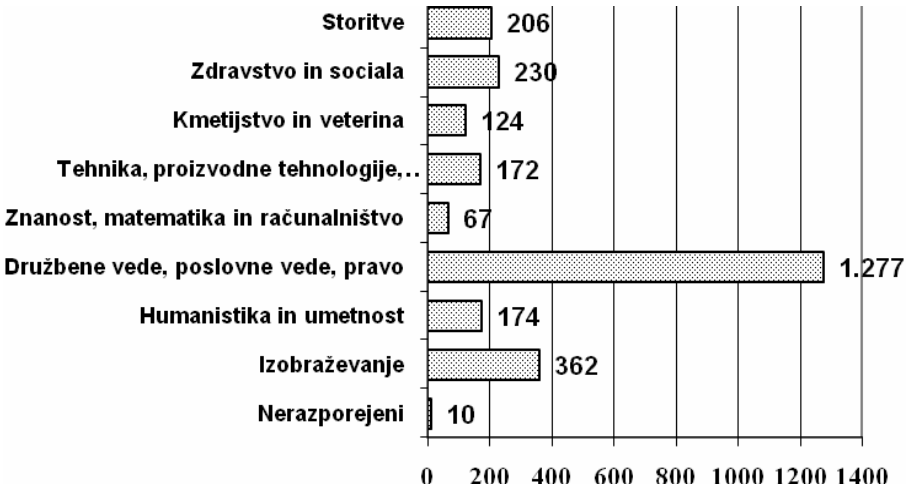

Vir: Verša, Spruk 2004

(12) Ujemalni problem med izobrazbeno sfero in trgom dela se nikakor ne sme reševati na silo, zgolj z upoštevanjem ene interesne sfere. V perspektivi slovenskega trga dela je potrebno upoštevati, da je v njem še vedno dokaj velik delež nezahtevnih delovnih mest z izjemno visoko intenzivnostjo dela. Ob upoštevanju zadnjih trendov, ki stopnjo intenzivnosti dela priganjajo do skrajnih mej, se moramo zato vprašati, ali slovenski trg dela daje dvojne signale – po eni strani opozarja na strateško zgrešenost masivizacije *družboslovnega* visokošolskega študija, hkrati pa pospešeno zaposluje nižje kvalificirano delovno silo.[154] Ali je torej v Sloveniji ujemalni problem izgovor za

Ali je v Sloveniji ujemalni problem izgovor za strateško neustrezen prehod v družbo znanja?

[153] Med 115.944 študenti, vključenimi v terciarno izobraževanje, je 40.986 študentov s tega področja. Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-036-0701.pdf

[154] V 10. številki Ekonomskih ogledal (UMAR) si lahko preberemo, da je *bilo letos* (do oktobra) *več novih zaposlitve z nižjo izobrazbo in manj novih zaposlitev s srednjo in višjo ali visoko izobrazbo kot lani. Manj je bilo tudi razpisanih delovnih mest po delavcih z višjo ali visoko izobrazbo.* Dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/arhiv/og1007/eo1007.pdf#trg_dela

strateško neustrezen prehod v družbo znanja?

Tabela 14: Populacijski delež terciarno izobraženih oseb od 25 do 64 let v razmerju do stopenj brezposelnosti (mladih)

Država	Delež terciarno izobraženih oseb v popu-laciji 25-64 let, 2006 (%)	Stopnja brezposelnosti, 2006 (%)	Stopnja brezposelnosti med mladimi, 15-24 let, 2006 (%)	Stopnja delovne aktivnosti med mladimi, 15-24 let, 2006 (%)
Danska	34,8	3,9	7,7	63,7
Finska	34,1	7,7	18,7	45,0
Estonija	32,9	5,9	12,0	31,9
Belgija	31,0	8,2	20,5	26,2
Švedska	30,3	7,1	21,5	40,7

Vir: UMAR, EUROSTAT

(13) Zgornja tabela nam skuša odgovoriti na vprašanje, kje so absorpcijske meje družbe znanja. Kot primer so zato izpostavljene države, katerih populacijski delež terciarno izobraženih oseb v starosti 25 do 64 let presega trideset odstotkov. Kakor vidimo, so primerjalne stopnje brezposelnosti mladih zelo različne: od 7,7 % na Danskem do 21,5 % na Švedskem. Te številke nam dajejo vedeti, da nekatera gospodarstva uspevajo in zmorejo absorbirati proces masivizacije terciarnega izobraževanja, pri čemer pa je uspeh v veliki meri odvisen od vrste izobraževalnega sistema ter stopnje vpetosti delodajalcev v izobraževalni proces. To je razvidno iz zadnjih dveh stolpcev, kjer je recimo na Danskem stopnja brezposelnosti med mladimi zelo nizka, stopnja njihove delovne aktivnosti (»employment rates«) pa hkrati zelo visoka, kar 63,7 %, kar je le za nekaj odstotkov manj od stopnje delovne aktivnosti oseb, starih med 15 in 64 let v Sloveniji (67,1 %).

POLOŽAJ MLADIH:

LASTNA IZBIRA IZOBRAZBENE POTI JE HKRATI TUDI NOSILEC LASTNE ODGOVORNOSTI ZA BREZPOSELNOST.

(14) Slovenija ima glede na zadnje trende na trgu dela[155] zelo velike težave z upravljanjem intelektualnega in socialnega kapitala v naših podjetjih (Kovač, 2007). Kako velik družben hendikep je to, nam pokažejo rezultati obsežnih raziskav na področju razvoja menedžmenta človeških virov in človeškega kapitala, ki potrjujejo, da sta uspešnost in učinkovitost organizacije bolj kot kadar koli odvisni od uspešnosti in učinkovitosti menedžmenta človeških virov, izobraževalnega menedžmenta, menedžmenta sprememb in menedžmenta znanja ter kompetenc.[156]

Slovenija ima očitne težave z upravljanjem intelektualnega in socialnega kapitala v naših podjetjih (Kovač 2007).

(15) Upravljanje z znanjem je v Sloveniji, če upoštevamo McGregorja, še vedno ujeto v teorijo X (spodaj). Indikator tega je stopnja avtonomnosti dela zaposlenega kot ene izmed tipičnih značilnosti delavca z znanjem, ki vpliva na organizacijske dejavnosti (Nadoh, 2005). Zadnja raziskava EUROFOUND o delovnih pogojih (2005) je pokazala, da sodi Slovenija v skupino držav, kjer je dominantna struktura »high-strain organisation« z visoko intenzivnostjo ter nizko avtonomnostjo dela. To nam potrjujejo tudi podatki iz ESS (European Social Survey) za Slovenijo, kjer kar 61 % respondentov po lastnih besedah nima vpliva na odločitve o delovanju organizacije.[157]

(16) Za prehod v teorijo Y bodo potrebne temeljite spremembe predvsem v splošni organizacijski kulturi v povezavi z zaupanjem, načinu pretoka informacij ter zavedanju o motivaciji in vrednotah zaposlenih.

Slika 6.6: ***Prehod iz teorije X v teorijo Y***

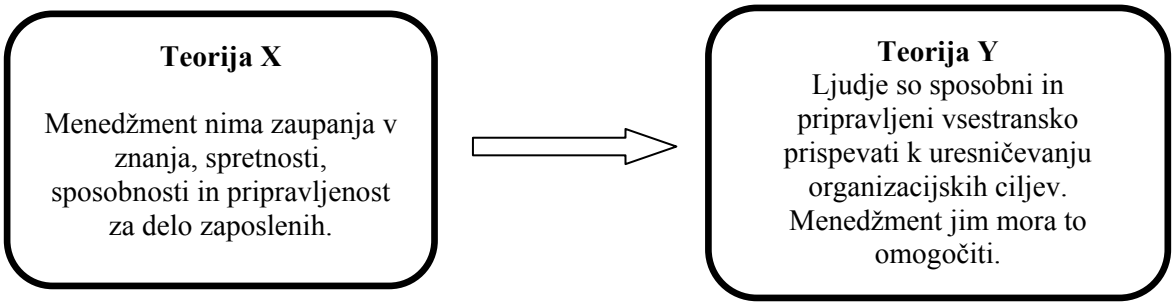

POLOŽAJ MLADIH:

NEIZKORIŠČEN IN OMEJEN INTELEKTUALNI IN SOCIALNI KAPITAL

[155] Glej Ekonomsko ogledalo, trg dela oktober, november 2007 (UMAR)
[156] Ministrstvo za javno upravo, 2003. Dosegljivo na: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/kadrovske_inf_12.pdf
[157] Med osmimi visoko izobraženimi respondenti je na to vprašanje 6 (75 %) respondentov odgovorilo, da nima nikakršnega vpliva na odločitve v organizaciji. Vir: http://ess.nsd.uib.no/webview/index.jsp

P6: NEUSTREZNO STRATEŠKO KOMUNICIRANJE

(17) Neučinkovita komunikacija med vsemi javnimi deležniki, ki (so)oblikujejo slovenski trg dela (država - javni sektor, podjetniški sektor oziroma (ne)gospodarstvo ter sam izobraževalni prostor), se lepo prikaže pri izvedbi bolonjske reforme v slovenskem visokošolskem prostoru.

Izvedba bolonjskega procesa v slovenskem visokošolskem prostoru

Eden izmed močnih elementov bolonjske strukture študijskih stopenj je zaposljivost (*employability*). V državah podpisnicah Bolonjske deklaracije in kasnejših dokumentov se uvajajo novosti, ki vodijo v primerljive in združljive visokošolske kvalifikacije. Izobraževanje je opredeljeno z učnimi dosežki, opravljenim delom študija, ravnjo izobrazbe in profilom diplomanta (Berlin Comumunique, 2003; Bologna Working Group, 2005). Vse to naj bi bilo zapisano v nacionalnih ogrodjih kvalifikacij. Ti so v pomoč delodajalcem pri zaposlovanju diplomantov iz različnih držav z različnimi kompetencami in različnim izobraževalnim ozadjem (Miklavič, Nendl, Tušar, 2006: 2). V kontekstu teh dejstev je kakovost implementacije bolonjskega procesa odvisna od kakovosti medsebojne komunikacije vseh deležnikov, ki mora temeljiti na jasno izraženih stališčih, ne pa na igri interesov v ozadju.

Vlada oziroma resorno ministrstvo se je zavezalo k ustrezni implementaciji bolonjske reforme, ki bo sledila njenim osnovnim ciljem. A njena vloga koordinatorja implementacije bolonjskega procesa se mestoma spremeni v precej konfliktno vlogo nasproti ostalim deležnikom visokošolskega prostora. Če se je Nacionalna skupina za spremljanje bolonjskega procesa v mandatu J. Zupana sestala le enkrat, je na primeru sprejete **Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva 2007–2010, izjemno pomembne za nadaljnji prenos bolonjske reforme v slovenski visokošolski prostor,** pokazala precej bolj aktivno in celo konfliktno vlogo, saj je bila večina izmed 250 vloženih amandmajev visokošolskih partnerjev zavrnjena.
Delodajalci po drugi strani vidijo v bolonjskem procesu odziv na svoje potrebe in vzpostavljanje vezi med visokim šolstvom in trgom dela (Miklavic, Nendl, Tušar 2006). Slovenski delodajalci so medtem po izsledkih raziskav dokaj slabo vpeti v proces bolonjske reforme, kljub svojemu jasno izraženemu interesu (glej: Ibid.: 15).
Del **univerzitetnega prostora** ob takšni dikciji opozarja na vdor gospodarske logike v avtonomni akademski prostor. V ozadju izvajanja reforme naj bi se skrival skriti cilj, ki ga Pikalo poimenuje »inženirstvo duš« in ki označuje proizvodnjo tržnih osebnosti, ki imajo zgolj en cilj – priti na trg dela. (Kirn, 2006). Z istega naslova prihajajo opozorila, da Bolonjska reforma na protisloven način le dodatno birokratizira študijski proces (Toplak, 2007).
Študentje se kot ciljna populacija bolonjske reforme na koncu soočajo z učinki neuravnotežene komunikacije in koordinacije interesov. Po zadnji raziskavi EVROŠTUDENT 2007 (http://www.evrostudent.si/) so študentje, ki ocenjujejo svoja študijska bremena in delovna bremena kot slaba ali nesprejemljiva, tedensko obremenjeni povprečno 58 ur. Študentje prenovljenih bolonjskih programov, ki ocenjujejo svoja študijska bremena in delovna bremena kot slaba ali nesprejemljiva, so medtem povprečno tedensko obremenjeni **70 ur** – 42 ur s študijskimi aktivnostmi ter 28 ur z delovnimi obveznostmi. Cilj povečane proaktivnosti slovenskega visokošolskega prostora je očitno nadomestila realnost zvišane intenzivnosti študijskega procesa. Ali ni to le preslikava zadnjih trendov na slovenskem trgu dela, kjer je pridnost na lestvici vrednot še vedno pred umnostjo?

(18) Druga dimenzija neustreznega strateškega komuniciranja je odnos strateških partnerjev do samih uporabnikov, torej do mladih, ki iščejo ustrezne informacije. Neustrezno strateško komuniciranje se namreč (pre)večkrat prevede tudi v neustrezno informiranje. Razlog je predvsem kombinacija dveh dejavnikov: pomanjkanje učinkovitega mreženja, ki bi povečal prost pretok informacij, in neprilagajanje uporabnikom, tudi v smislu institucionalne samozadostnosti. Primer takšnega spodletelega strateškega komuniciranja oziroma informiranja je po podatkih Nacionalni center za informiranje in poklicno svetovanje (NCIPS), ki prek mreže Centrov za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS) nudi različna gradiva o izobraževanju, trgu dela, poklicih, pa tudi individualno svetovanje, predavanja o poklicih in pogovore z delodajalci. A anketa o kariernih priložnostih študentov Univerze v Ljubljani (Vučetić Dimitrovski, Tušar, Dizdarević, Vrhovec, 2007) je bila jasna. 3918 rednih študentov iz 24 članic UL od 2. letnika do absolventskega staža je na vprašanje, kje bi iskali informacije o prostih delovnih mestih po zaključku študija, med ponujenimi možnostmi CIPS postavilo prav na zadnje mesto, za (morebitnimi) kariernimi centri, zaposlitvenimi portali, Zavodom za zaposlovanje, prijatelji, zaposlitvenimi agencijami in profesorji. CIPS so na zadnjem mestu tudi v primeru podrobnejše analize posameznih članic UL. Odgovor, zakaj je to tako, je podan v zaključku ankete: »*ker verjetno ne poznajo dovolj dobro njihovih storitev*«. (Ibid.)

POLOŽAJ MLADIH:

NEPOSREDNE ŽRTVE NEUSTREZNEGA STRATEŠKEGA KOMUNICIRANJA

P7: NEREGULIRANA PRIVATIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

(19) Z omogočanjem neregulirane privatizacije javnih storitev v zadnjem času kaže država jasno zanemarjanje svojih dolžnosti enega primarnih nosilcev javnega interesa. Neregulirana privatizacija omogoča vdor profitnega privatnega interesa v uresničevanje javnega interesa. Nujno je vzpostaviti sistem varovalk na zakonski ravni, kajti le tako lahko zagotovimo transparentnost sistema in izpeljavo družbene odgovornosti vseh visokošolskih akterjev. V nasprotnem primeru, če bo prišlo do proste prodaje in kupovanja izobraževalnih storitev na trgu, je kot realen rezultat moč pričakovati visoko segregiran in stratificiran visokošolski izobraževalni sistem. (ŠOS)[158]

Z omogočanjem neregulirane privatizacije javnih storitev v zadnjem času kaže država jasno zanemarjanje svojih dolžnosti enega primarnih nosilcev javnega interesa.

Kako nevarno zna biti slepo sledenje logike privatizacije javnih storitev,[159] nam pokažejo izsledki zadnje raziskave PISA 2006 (OECD), po kateri so učenci iz zasebnih šol dosegli boljše rezultate od vrstnikov iz javnih šol le v 20 državah, a samo v treh državah so učenci iz javnih šol dosegli boljše rezultate kot njihovi vrstniki iz zasebnih šol. »Toda ko upoštevamo socialno-

[158] Amandmaji Študentske organizacije Slovenije k predlogu resolucije Nacionalnega programa visokega šolstva za obdobje od 2007 do 2010.

[159] Ukrep št. 28 *Okvirja gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji* med drugim predvideva odprtje 7-10 univerz, od tega *vsaj polovico zasebnih*. (Ibid.)

ekonomske razmere šol in učencev, se slika spremeni. V tem primeru so javne šole za 12 točk uspešnejše,« je dejal Angel Gurría, generalni sekretar OECD.
Ob tem je nedvomno zanimiv tudi podatek, da je Finska, kjer kar 98,7 odstotkov učencev obiskuje javne šole, v raziskavi PISA 2006 (znova) dosegla najboljše rezultate med vsemi sodelujočimi.[160]

(20) Bistvo privatizacije na področju družbene dejavnosti ni v prehodu »v tržno stihijo«, ampak v prehodu v pogodbena razmerja med javnim in zasebnim sektorjem, ki omogočajo enakopravne partnerske odnose, vzajemen nadzor in institucionalizirano arbitražo (kadar gre za kršenje pogodbenih določil). Pri tem ni bistveno, ali je pogodba sklenjena v obliki menedžerske pogodbe, v obliki franšize ali v obliki koncesije. Bistveno je, da postane urejanje družbenih dejavnosti »joint venture« oziroma vzajemna skrb partnerjev iz obeh sektorjev. (Rus, 2001)

Bistvo privatizacije na področju družbene dejavnosti ni v prehodu »v tržno stihijo«.

POLOŽAJ MLADIH:

DISKRIMINACIJA NA OSNOVI SOCIALNO-EKONOMSKEGA POLOŽAJA

P8: NEFLEKSIBILNOST (KADROVSKEGA) MENEDŽMENTA

(21) Ob splošnem nagibanju k povečani fleksibilizaciji trga dela nam podatki Delovega oddelka za tržno raziskovanje o aktivnostih kadrovskih strokovnjakov pri procesu kadrovanja v organizacijah z več kot sto zaposlenimi kažejo, da slovenski kadroviki porabijo 28,1 % svojega časa za vodenje kadrovske evidence, 14,7 % za reševanje pravnih zadev iz delovnega razmerja, 13,3 % za izvajanje postopkovne evidence, razporeditev in odpuščanja, le 12,6 % za sodelovanje pri pripravi projektov razvoja kariere zaposlenih in programov izobraževanja, 11,2 % za vrednotenje delovnih mest za potrebe plačne in stimulacijske politike, preostali čas pa namenijo poslovnemu sekretarstvu, administraciji, varstvu pri delu, zavarovanju in socialnim zadevam, informiranju in odnosom z javnostjo, splošnim zadevam in podobno.[161] Rezultati so jasni: kadrovske službe v Sloveniji so usmerjene izjemno administrativno, kar po Ulrichu (v: Gruban, 2006) pomeni, da se ostale tri vloge kadrovika - nosilec sprememb, svetovalec vodstvu in zastopnik interesov zaposlenih - razvijajo izrazito prepočasi. Ravno menedžment sprememb je tisti, ki razkrije strateško vlogo kadrovskih služb kot nosilcev sprememb (Ibid.), ki pa se v Sloveniji zelo hitro skrči na tekoče administrativno-pravne naloge.

Kadrovske službe v Sloveniji so usmerjene izjemno administrativno.

[160] SVIZ, sporočilo za javnost, 14. 12. 2007
[161] Kadrovska služba Vlade RS, dosegljivo na: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/kadrovske_inf_12.pdf

(22) Premočna administrativna in prešibka strateška vloga slovenskega kadrovskega menedžmenta sta vidni ob vstopu mladih na trg dela. Vstop mladih na trg dela je namreč izrazito pogojen z izpolnjevanjem določenega števila let **formalnih** delovnih izkušenj. Analiza pogojev za zaposlitev, ki jih opredeljujejo delodajalci pri iskanju delavcev, je pokazala, da so delovne izkušnje po pomembnosti drugi pogoj, takoj za izobrazbo, po katerem delodajalci izbirajo delavca (Verša, 1999). Ker večina mladih iskalcev tega pogoja zaradi vključenosti v izobraževanje ne izpolnjuje, predstavljajo za delodajalce faktor tveganja, ki ga dostikrat kompenzirajo tako, da mladim ponudijo zaposlitev za določen čas.

(23) Paradoks takšnega trdega administrativnega kadrovskega menedžmenta v Sloveniji je v močnem podcenjevanju neformalnih izkušenj, pridobljenih tudi preko ***študentskega dela.*** Pogosto se dogaja, da študent, ki že kar nekaj časa opravlja študentsko delo pri določen podjetju, ob pridobitvi diplome to delo izgubi, četudi se njegov nabor spretnosti, znanja in sposobnosti, torej kompetenc, še najbolj ujema s tem delovnim mestom. Kadrovski menedžment se v tem primeru bližje kot dolgoročnemu menedžmentu kompetenc nagiba h kratkoročni stroškovni racionalizaciji organizacije.

POLOŽAJ MLADIH:

DODATNO OTEŽEN VSTOP NA TRG DELA OB NEIZPOLNJEVANJU ADMINISTRATIVNIH POGOJEV

P9: VREDNOSTNA NEFLEKSIBILNOST

(24) Načelo senioritete je kot organizacijsko načelo v Sloveniji še vedno zelo močno, kar pomeni, da so delodajalci povečini dokaj starejši od mladih iskalcev (prve) zaposlitve. V času nenehnih sprememb to proizvaja vse močnejši »medgeneracijski vrednostni šum«. Tako se mladi iskalci (prve) zaposlitve dostikrat spopadajo s stereotipi, ki se vežejo na njihove osebnostne lastnosti oziroma delovne navade, na primer manjša odgovornost ter pripadnost, nestalnost, nezrelost, zavračanje avtoritet, pomanjkanje delovne etike, nagnjenost k spreminjanju utečenih postopkov, itd. Po drugi strani se jim priznava visoka sposobnost prilagajanja na spremembe (informacijska tehnologija!) in visoka stopnja razpršenega znanja. Tem pripisanim lastnostim dostikrat podleže sam kadrovski menedžment. V perspektivi menedžmenta sprememb pa se za temi pripisanimi lastnostmi skriva nov pristop k delu, ki ga mora kadrovski menedžment, če se želi prilagoditi prehodu iz administrativne v strateško vlogo, jasno prepoznati. Zadnje raziskave mladih so recimo pokazale, da sta mladim **veselje, užitek na delovnem mestu** vsaj tako pomembna kot dobro plačilo (Ule in Kuhar, 2002).

Slika 5: Miti o mladih

Mit	Realnost
Mladi nimajo delovne etike	Mladi imajo egocentrično delovno etiko – usmerjeni so v samostojno izpolnitev vsakokratne delovne naloge.
Mladi niso nagnjeni k podaljšanemu delovnemu dnevu	Mladi so pripravljeni vložiti čas, da bi opravili nalogo, vendar ne za vsako ceno na »**face-time**« način. Pomembna je tudi uskladitev poklicnega in družinskega življenja ter izkoristek prostega časa.
Mladi ne spoštujejo avtoritet	Mladi zelo spoštujejo avtoritete, vendar ne same po sebi. Ko je spoštovanje logično utemeljeno, je hkrati zagotovljena tudi njihova lojalnost.
Mladi nočejo odrasti	Mladim ne dajemo priložnosti, da bi odrasli.

Vir: Marston, 2007[162]

POLOŽAJ MLADIH:

UJETI V PRIPISANE LASTNOSTI IN NASPROTUJOČE SI ZAHTEVE PO FLEKSIBILNOSTI IN LOJALNOSTI

P10: METODOLOŠKA NEFLEKSIBILNOST

(25) Pri prikazovanju različnih kazalcev stanja na trgu delovne sile (stopnja aktivnosti, brezposelnosti in podobno) v kategorijo mladih praviloma štejemo starostno skupino 15–24 let. Vsi kazalci položaja mladih, ki so izračunani iz anket o delovni sili, se nanašajo na to starostno skupino, vključno z mednarodno primerljivimi kazalci in podatki, ki jih na podlagi nacionalnih anket o delovni sili objavlja EUROSTAT. (Trbanc 2007: 42)

(26) Temu metodološkemu okviru se je podredil tudi Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007/2008, ki v vseh svojih štirih ukrepih uvršča med ciljno populacijo brezposelne **mlade do 25 leta** starosti. V tretjem (»Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja«) in četrtem (»Programi za povečevanje socialne vključenosti«) so v tem segmentu vključeni tudi *iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe na trgu dela.*[163] Aktivnost 3.3.1 v ukrepu 3 predvideva na podlagi člena 48.a Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB) povračilo prispevkov delodajalcev (tudi) za brezposelno osebo, **mlajšo od 26 let**, ki je iskalec prve zaposlitve in je več kot 6 mesecev prijavljena pri Zavodu ter ima suficitarni poklic ter za brezposelno osebo, **mlajšo od 28 let**, ki je 24 mesecev

[162] Dosegljivo na: http://www.management-issues.com/2007/5/31/opinion/retaining-youth.asp
[163] Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007-2008, dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/KatalogUkrepovAPZ2007-2008.pdf

prijavljena pri Zavodu (torej za osebo, ki je bila ob nastopu brezposelnosti mlajša od 26 let). Metodološki okvir za predvidene ukrepe aktivne politike zaposlovanja za mlade je torej postavljen do starostne meje 26 let ob nastopu brezposelnosti.

(27) Podatki ZRSZ o strukturni sliki brezposelnih medtem jasno kažejo že omenjeni starostni premik žarišča brezposelnosti med mladimi: delež starih **do 25**. leta starosti v populaciji registrirano brezposelnih je med leti 2000 in 2007 (julij) **padel** z 21,2 % na 12,5 %. Po drugi strani je delež starih od 25. leta **do 30.** leta v istem času **narasel** z 11,6 % na 16,1 % (ZRSZ). Isto sliko nam ponujajo podatki o starostni sestavi registrirano brezposelnih mladih diplomantov, starih do 30 let:

Slika 6: Starost brezposelnih mladih diplomantov, starih do 30 let

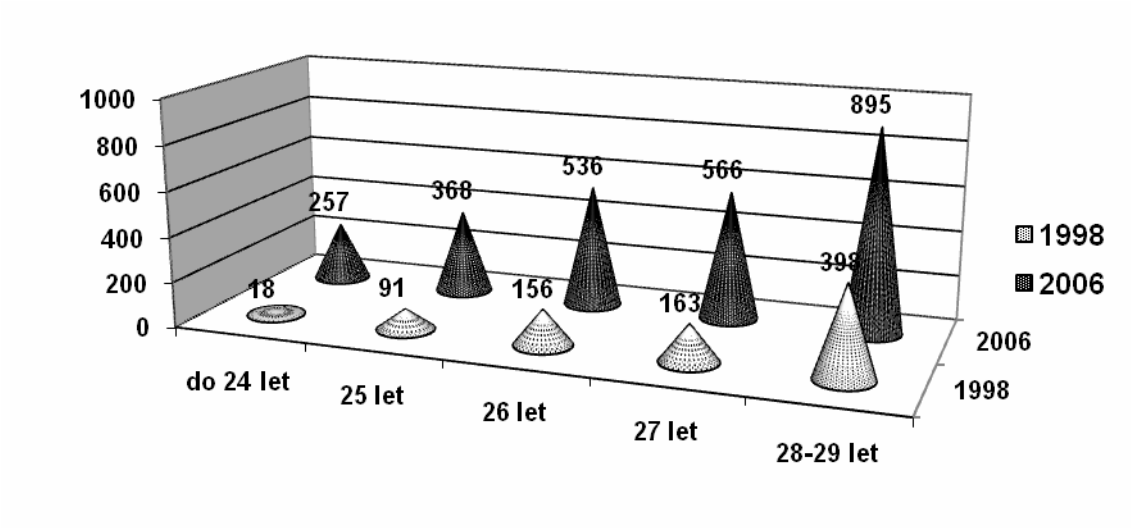

Vir: Analitična služba ZRSZ

Od konca leta 2003 do konca leta 2006 je število brezposelnih mladih diplomantov, starih 28 in 29 let, zraslo za 56,74 %, s 571 na 895. Konec leta 2003 je bilo med 2499 brezposelnimi mladimi diplomanti manj kot četrtina 28- in 29-letnikov (22,84 %). Konec leta 2006 je njihov delež med 2622 brezposelnimi mladimi diplomanti zrasel na več kot tretjino (34,1 %) (Analitična služba ZRSZ, 2006). Glede na te podatke je očitno da je trenutni metodološki zajem ukrepov aktivne politike zaposlovanja neustrezen za mlade, saj ne upošteva sprememb žarišč brezposelnosti mladih.

POLOŽAJ MLADIH:

NEUSTREZEN METODOLOŠKI OKVIR UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA MLADE

P11: STANOVANJSKI PROBLEM

(28) *Mladi z znatnimi resursi* (Du Bois-Reymond in Lopez v Pavel 2003), ki jim omogočajo svobodno odločanje glede na lastne potrebe in preference, so tisti, ki imajo veliko prednosti pri uresničevanju svojih ciljev. Ostalim (večini) je obdobje prehoda v odraslost čas, v katerem je njihova socialna varnost ogrožena. Na to dejstvo je država, ki ima v svojih rokah vse vzvode za izboljšanje takšnega socialnega položaja mladih v tej fazi življenja, še vedno premalo pripravljena.

Število pridobljenih neprofitnih stanovanj, torej cenovno najugodnejših stanovanj, se je med letoma 1995 in 2004 znižalo celo za 55 %.

(29) V šolskem letu **2006/07** je bilo v dijaških in študentskih domovih ali pri zasebnih pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov, nastanjenih le 17,5 odstotka vseh rednih študentov (višješolskih in visokošolskih dodiplomskih), vključno z absolventi (SURS).[164] Vsi ostali dijaki in študentje so primorani izbirati med bivanjem pri starših ali plačevanjem komercialne najemnine stanovanja, ki je v vsaj v Ljubljani kot največjem visokošolskem središču Slovenije izjemno visoka.[165] Število pridobljenih neprofitnih stanovanj, torej cenovno najugodnejših stanovanj, se je med letoma 1995 in 2004 znižalo celo za 55 %. (UMAR)

Stopnja tveganja revščine oseb, ki živijo v najemniškem stanovanju je 23,5 % (2003).

(30) Ker so s prehodom na trg dela mladi v veliko večjem številu podvrženi različnim oblikam zaposlitev za določen čas, niso kreditno sposobni za nakup (pre)dragega stanovanja, zato se njihovi dve izbiri, tj. življenje pri starših ali v najemniškem stanovanju, nadaljujeta še pozno v odraslost. Obe izbiri imata močne stranske učinke. Podaljšano bivanje pri starših je tako povezano s podaljševanjem odvisnosti od njih, negotovosti glede prihodnosti, zmanjšane avtonomije ter pasivnosti in apatičnosti (Ule, Kuhar, 2003: 40). Omenjene spremembe vodijo do fenomena polodraslosti, ko so mladi na nekaterih področjih že zelo osamosvojeni, na drugi pa odvisni od staršev (Filipovič, 2005: 210).[166] Bivanje v najemniškem stanovanju je - sodeč po stopnji tveganja revščine tako bivajočih – socialno-ekonomsko zelo rizična kategorija. Stopnja tveganja revščine oseb, ki živijo v najemniškem stanovanju, je namreč s 23,5 % (2003) skorajda trikrat večja od 9,8 % stopnje tveganja revščine pri osebah, ki živijo v lastniških stanovanjih. (UMAR, 2006)

POLOŽAJ MLADIH:

UJETI V SINDROM POLODRASLOSTI IN V SLABE STANOVANJSKE OBETE

[164] To je za eno odstotno točko več kot v lanskem letu, a precej manj kot leta 1995/96, ko je v študentskih (in dijaških) domovih prebivala dobra četrtina, še desetletje pred tem pa kar **35 %** vseh rednih študentov višješolskega in visokošolskega dodiplomskega študija.
Dosegljivo na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1037

[165] Povprečna oglaševana najemna cena enega kvadratnega metra garsonjere v Ljubljani v septembru 2007 je bila 14 evrov. Vir: SLONEP, dosegljivo na:
http://www.slonep.net/subareas.html?lev0=1&lev1=3&lang=&lev2=45&lev3=2133

[166] Temu se pridružuje tudi porast novih življenjskih aranžmajev, recimo LAT-faza (Living Apart Together), ko mladi sicer imajo partnersko zvezo, vendar partnerja ne živita skupaj, temveč ločeno, pogosto vsak pri svojih starših. (Ibid.)

P12: (NE)USTVARJANJE LASTNE DRUŽINE

(31) Mladi ocenjujejo, da so **nujni pogoji za odločitev za otroka redna služba**, **urejena stanovanjska situacija** (kar je povezano tudi s kreditno sposobnostjo) in **ugodni finančni pogoji** (ki so tudi povezani z rednimi prihodki).[167] Socialni sporazum za obdobje 2007–2009 (Uradni list RS 93/2007) sicer daje mladim nekaj upanja, s tem lahko v 13. točki (stanovanjska politika) pod nalogami vlade preberemo tudi naslednji nalogo »povečanja dostopnosti do bančnih posojil, ne glede na zaposlitveni status posojilojemalca«. (Ibid.)

(32) Po podatkih SURS se povprečna starost matere ob rojstvu otroka in povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka v Sloveniji povečujeta (v letu 2006 se je dvignila še za 0,2 leta). Leta 2006 je bila mati ob rojstvu prvega otroka v povprečju stara že 28 let. Med ženskami, ki so v letu 2006 rodile prvič, je bilo takih, ki so bile mlajše od 25 let, 23,9 %. Do leta 1994 pa so bile vse matere, ki so v Sloveniji rodile prvič, v povprečju mlajše od 25 let. Hkrati pa je bilo med materami, ki so v letu 2006 rodile prvič, 6,1 % takih, ki so bile starejše od 35 let. Povprečna starost matere ob rojstvu vseh otrok je bila leta 2006 29,7 leta, torej za 1,7 leta višja od povprečne starosti mater, ki so rodile prvič, in je že četrto leto presegla starostno mejo "mladih" mater (tj. starih do 29 let). Ti podatki so v tesni povezavi s stanovanjsko problematiko kot enim izmed osnovnih materialnih pogojev za ustvarjanje lastne družine.

(33) Drugi izjemno pomemben materialni pogoj za ustvarjanje lastne družine je **varna zaposlitev**. Med **starševstvom in obliko delovnega razmerja** obstaja statistično **značilna povezanost.** Med anketiranimi v anketi Razvojnega partnerstva »Mladim materam in družinam prijazno zaposlovanje«, ki so zaposleni za nedoločen čas, ima večina (60 %) otroke, medtem ko med temi, ki so zaposleni za določen čas, večina (66 %) nima otrok. Večina, ki ima otroke (74 %), je zaposlenih za nedoločen čas in le 17 % je zaposlenih za določen čas. Med temi, ki nimajo otrok, je 55 % zaposlenih za določen čas in 36 % zaposlenih za nedoločen čas. Za **mlade brez otrok je prav redna služba nujni pogoj, da se odločijo za prvega otroka. Skoraj tretjino zaposlenih mladih skrbi, da bodo izgubili sedanjo zaposlitev,** kar vsekakor ni vzpodbuda za razmišljanje o odločitvi za starševstvo oziroma o povečanju družine. Dobri dve petini staršev (43 %) v isti anketi je poročalo, da v letu 2005 niso bili odsotni z delovnega mesta zaradi otrok. Pač pa je 13 % staršev predčasno zaključilo dopust, namenjen otroku.[168] Raziskava med 400 študenti do 24. leta starosti (2003) je pokazala, da se kar 10 % vprašanih v prihodnjih desetih letih vidi brez otrok. Po raziskavi SJM 2004 dobrih 60 % anketiranih, starih med 21 in 29 let, meni, da v prihodnjih treh letih zagotovo ali verjetno ne nameravajo imeti otrok, med 30- do 38-letniki je takih skoraj 70 %. (UMAR).

Mladi ocenjujejo, da so nujni pogoji za odločitev za otroka - redna služba, urejena stanovanjska situacija (kar je povezano tudi s kreditno sposobnostjo) in ugodni finančni pogoji ((ki so tudi povezani z rednimi prihodki).

POLOŽAJ MLADIH:
NEIZPOLNJENI MATERIALNI POGOJI MOČNEJŠI OD ŽELJA PO DRUŽINI

[167] Razvojno partnerstvo »Mladim materam in družinam prijazno zaposlovanje«. Dosegljivo na: http://www.equal-mladematere.si/si/delodajalci.php
[168] Ibid.

(34) Različne količine razpoložljivega ekonomskega, kulturnega in socialnega kapitala posameznika različno opredeljujejo njegov položaj ob vstopu na trg dela. Posameznik z več **ekonomskega** kapitala bo dlje ekonomsko neodvisen ob statusu brezposelne osebe. Posameznik z več **socialnega** kapitala bo imel širšo socialno mrežo, kar zagotovo pozitivno vpliva na hitrost in učinkovitost iskanja dela. Sodelovanje v izobraževalnih institucijah sistema ni edini način, da posameznik lahko pridobi **kulturni** kapital. Veščine, kompetence, znanja, izkušnje in način obnašanja lahko posameznik pridobi tako v stikih z institucijami sistema kot v socialnih stikih. Količina nabranega kapitala pa pomeni potencial, ki je vedno bolj cenjen. V razmerah velike ponudbe sorazmerno dobro usposobljene delovne sile delodajalci prav sociokulturnemu kapitalu pripisujejo vedno večji pomen, še posebej pri zaposlovanju na področju storitvenega sektorja (v katerem je polovica novih delovnih mest) (Trbanc Verša,2000: 343). V raziskavi Ferjana leta 2005 (Ferjan v Šonc 2007) je 46,2 % izmed 1075 oseb odgovorilo, da so do zaposlitve prišli ob pomoči osebnih virov, ali povedano drugače, z zvezami in poznanstvi. S prijavo na razpis je službo dobilo vsega 18,5 % vprašanih, zavod za zaposlovanje je pomagal vsakemu osmemu anketirancu, naravnost iz šole pa se jih je zaposlilo zgolj slabih sedem odstotkov. (Šonc 2007). Tudi po podatkih Ankete o delovni sili za drugo četrtletje 2006 je spraševanje sorodnikov, prijateljev in znancev, torej uporaba razpoložljivih socialnih virov, univerzalen in zelo pogosto uporabljen način iskanja zaposlitve (Trbanc 2007: 49).

Različne količine razpoložljivega ekonomskega, kulturnega in socialnega kapitala posameznika različno opredeljujejo njegov položaj ob vstopu na trg dela.

(35) Posameznik z manjšo razpoložljivo količino sociokulturnega kapitala se bo v dani situaciji hkratne spremembe selekcijskih mehanizmov in masivizacije izobrazbe ujel v paradoks. Izobrazba namreč v teh pogojih igra vlogo le enega izmed nujnih formalnih predpogojev za vstop na trg delovne sile, medtem ko se glavni selekcijski premik dogaja v smeri razlike v razpoložljivih količinah različnih vrst osebnostnega kapitala. Takšna selekcijska politika pa vodi v izključevanje ekonomsko in socialno šibkejših posameznikov.

Takšna selekcijska politika vodi v izključevanje ekonomsko in socialno šibkejših posameznikov.

POLOŽAJ MLADIH:

OB VSTOPU NA TRG DELA BOLJ KOT KOMPETENCE ŠTEJEJO OSEBNE MREŽE

P14: NEIZRABA TRETJEGA SEKTORJA

(36) Tretji (»nepridobitni«) sektor je kot polje civilne družbe v Sloveniji ***izrazito kadrovsko podhranjen.*** V zadnjih osmih letih se delež redno zaposlenih delavcev v tem sektorju ni spremenil. Tako v letu 1996 kot v letu 2004 so redno zaposleni delavci v tretjem sektorju predstavljali zgolj 0,53-odstotni delež delovno aktivne populacije v Sloveniji. Če k vsoti zaposlenih v sektorju nevladnih nepridobitnih organizacij prištejemo tudi obseg dela delavcev v drugih oblikah plačanega dela (javna dela, honorarno delo, študentsko delo), delež zaposlenih v celotni delovno aktivni populaciji leta 2004 znese 0,74 %, kar je spet na isti ravni kot leta 1996. To Slovenijo uvršča globoko v spodnjo polovico mednarodne primerjalne lestvice deleža zaposlenih v tretjem sektorju. Raziskava L. M. Salomona in H. K. Anheirja (1997) pokaže 4,9 % delež zaposlenih v tretjem sektorju glede na celotno delovno aktivno populacijo.

Tretji (» nepridobitni«) sektor je kot polje civilne družbe v Sloveniji izrazito kadrovsko podhranjen.

(37) ***Socialna ekonomija*** kot družbeno ekonomska kategorija, kjer vrsta najrazličnejših pravnih in fizičnih subjektov ustvarja podporno okolje za (ponovno) vključitev ranljivih skupin prebivalstva v socialno in delovno okolje (2004), in ki se v svojem delovanju veže neposredno na tretji sektor, je posledično ***izjemno podcenjena.*** Takšen neizkoriščen položaj socialne ekonomije in tretjega sektorja pomeni z drugimi besedami neizkoriščen zaposlitveni potencial za mlade iskalce (prve) zaposlitve, še posebej ker socialna podjetja z opravljanjem vrste storitvenih in proizvodnih dejavnosti, med drugim tudi na področju kulture, športa, izobraževanja, raziskovanja, zdravja, socialne pomoči, okolja, človekovih pravic, politike, filantropije, vere, socialnega predstavništva ipd. predstavljajo okolje, v katerem se krepi ne samo podjetniška iniciativa mladih, temveč tudi družbena odgovornost celotnega okolja. Na koncu koncev se moramo zavedati, da je tretji sektor in s tem socialno podjetništvo »inkubator socialnega kapitala« (Putnam 1995, v: Adam 2003).

Moramo se zavedati, da je tretji sektor in s tem socialno podjetništvo »inkubator socialnega kapitala« (Putnam 1995).

POLOŽAJ MLADIH:

PASIVNOST NE KOT IZBIRA, TEMVEČ KOT POSLEDICA

6. LITERATURA

PUBLIKACIJE:

- **Adam, Frane (avtor), Makarovič, Matej (ur.) (2003):** *Socialni kapital v Sloveniji*. Sophia, Ljubljana.
- **Černigoj-Sadar, Nevenka, et al. (2005):** *Upravljanje človeških virov 2004: mednarodna primerjalna študija: tabelarni pregled podatkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Črnak-Meglič, Andreja (2005):** *Otroci in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
- **Flere, Sergej; Lavrič, Milan (2005):** Družbene neenakosti in terciarno izobraževanje na Slovenskem. Vpogled v odnos med šolskim sistemom in socialno strukturo. Teor. praksa, let. 42, št 4/6.
- **Katunarić, Vjeran (1993):** *Interkulturalizem*. Teorija in praksa 30(1-2), 14-25.
- **Kopač, Anja (2002):** *Pasivna politika zaposlovanja – sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti*. V Ivan Svetlik (ur.): *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Kopač, Anja (2004):** *Aktivacija – obrat v socialni politiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Kramberger, Anton (ur.); Pavlin, Samo (ur.) (2007):** *Zaposljivost v Sloveniji: analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Kuhar, Metka in Mirjana Ule (2005):** *Teorije medsebojnega komuniciranja, komunikativna kompetenca in analiza sebstva*: doktorska disertacija. Ljubljana.
- **Putnam, Robert D (1993):** *Making Demokracy Work*. Civic Traditions in Modern Italy. Princeton/New Jersey.
- **Rus, Veljko (2001):** *Podjetizacija in socializacija države*.Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Salomon, Lester M. in Helmut K. Anheier (1997):** *Defining the Nonprofit Sector: A Cross-National Analysis*. Manchaster. Manchaster University Press.
- **Svetlik, Ivan (1985):** Brezposelnost in zaposlovanje. Delavska enotnost, Ljubljana.
- **Svetlik, Ivan, Glazer, Jože, Kajzer, Alenka, Trbanc, Martina (ur.) (2002):** *Politika zaposlovanja*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- **Trbanc, Martina (2000):** *Oris problematike depriviligirane mladine in možnih rešitev v okviru certifikatnega sistema*. V Olga Drofelnik: *Certificiranje poklicnih kvalifikacij v Sloveniji (2*). Študije. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- **Trbanc, Martina (2007):** *Pot mladih v zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU*. V Anton Kramberger: *Zaposljivost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Ule, Mirjana in Metka Kuhar (2002):** *Ekonomsko socialni položaj mladih družin v Sloveniji: raziskovalna naloga: končno poročilo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede – Center za socialno psihologijo.
- **Ule, Mirjana in Vlado Miheljak (2002):** *Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
- **Ule, Mirjana in Metka Kuhar (2003):** *Mladi, družin, starševstvo: spremembe življenskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- **Verša, Dorotea (1999):** *Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v prvem polletju 1999*. Ljubljana : Zavod RS za zaposlovanje.
- **Vogel, Laurent (2007):** *Health and work in the »contingent« generation*. HESA newsletter, oktober 2006, št. 30-31.

PRAVNI VIRI IN ZAKONODAJA:

- ***Amsterdamska pogodba,*** *ki spreminja pogodbo o evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte,* podpisana 2. oktobra leta 1997 in je začela veljati 1. maja 1999. Dostopna na: http://www.uradni-list.si/priloge/RS_-2004-027-00024-MP~P015-0000.PDF (12. december 2007).
- ***Amandmaji Študentske organizacije Slovenije*** k predlogu resolucije Nacionalnega programa visokega šolstva za obdobje od 2007 do 2010.
- ***Državni razvojni program 2007 – 2013 (DRP)***, sprejet na 86. redni seji Vlade RS, dne 29. julija 2004 (1.del). Dostopno na: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlsrp.gov.si/pageuploads/DRP/Aktualno/DRP_DELOVNO_GRADIVO_13-04-06.doc (12.december 2007).
- ***Nacionalni strateški referenčni okvir 2007 – 2013,*** oblikovan 16. februarja 2007 na Službi Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Dostopno na: http://www.pro-eco.si/upload/Nacionalni%20strate%C5%A1ki%20referen%C4%8Dni%20okvir%2007-13.pdf (19.oktober 2007).
- ***Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji*** (OR), sprejet na 47. redni seji Vlade RS, dne 3. novembra 2005. Dostopno na : http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/051103172955E/$file/or_vlada_2nov05_sprejeto.doc (19.oktober 2007).
- ***Pogodba o Evropski Uniji***, podpisana v Maastrichtu 7. februarja 1992, začela veljati 1. novembra 1993. Dostopna na: http://www.uradni-list.si/priloge/RS_-2004-027-00024-MP~P014-0000.PDF (12. december 2007).
- ***Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji***, sprejet na 46. redna seji Vlade RS 2005, dne 28. oktobra 2005. Dotopno na: http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/0511030837234/$file/46v7_program.pdf (14.november 2007).
- ***Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013.*** Dostopno na: http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/apz_2007_2013.pdf (14. december 2007)
- ***Proračun Republike Slovenije za leto 2006*** /DP2006/ (Ur.l. RS, št. 116/2005). Dostopno na: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005116&stevilka=5135 (5. januar 2008)
- ***Proračun Republike Slovenije za leto 2007*** /DP2007/ (Ur.l. RS, št. 116/2005). Dostopno na: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005116&stevilka=5136 (20. januar 2008)
- ***Proračun Republike Slovenije za leto 2008*** /DP2008/ (Ur.l. RS, št. 126/2006). Dostopno na: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006126&stevilka=5341 (24. november 2007)
- ***Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije 2007-2010*** /ReNPVS/ (Ur.l. RS, št. 94/2007). Dostopno na: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4694 (29. november 2007)
- ***Sklep Sveta z dne 12. julija 2005 o smernicah za politike zaposlovanja držav članic (2005/600/ES).*** Uradni list Evropske unije 6. avgust 2005 . Dostopno na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2005/l_205/l_20520050806sl00210027.pdf (21. november 2007).
- ***Sklep Sveta z dne 6. oktobra 2006 o strateških smernicah Skupnosti o koheziji (2006/702/ES).*** Uradni list Evropske unije 21. oktober 2006 . Dostopno na: http://www.koh-s.mop.gov.si/uploads/media/Sklep_o_strateskih_smernicah_skupnosti_o_koheziji_01.pdf (21. november 2007).
- ***Skupna prizadevanja za gospodarsko rast in nova delovna mesta***. ***Nov začetek za Lizbonsko strategijo***. *Sporočilo spomladanskemu evropskemu svetu. Bruselj 2.2.2005.* Dostopno na:

http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_sl.pdf (14. november 2007)
- ***Socialni sporazum za obdobje 2007–2009***, sprejet 2. oktobra 2007. Uradni list Republike Slovenije 93/2007.
- ***Strategija razvoja Slovenije (SRS***), sprejeta na 30. redni seji Vlade RS 23. junija 2005. Dostopna na: http://www.umar.gov.si/projekti/srs/StrategijarazvojaSlovenije.pdf (20.november 2007).
- ***Zakon o določitvi minimalne plače (2006):*** Uradni list Republike Slovenije številka 114/2006.
- ***Zakon o prispevkih za socialno varnost*** (2001): Uradni list Republike Slovenije številka 5/1996 Spremembe: 34/1996, 87/1997, 3/1998, 106/1999, 81/2000, 97/2001-ZSDP, 97/2001.
- ***Zakon o socialnem varstvu*** **(2007):** Uradni list Republike Slovenije številka 54/1992, 56/1992, 41/1999, 26/2001, 2/2004, 7/2004, 105/2006, 3/2007.
- ***Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti*** **(2006):** Uradni list Republike Slovenije številka 5/1991, 17/1991, 12/1992, 71/1993, 2/1994, 38/1994, 69/1998, 67/2002, 79/2006, 107/2006.
- ***Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti*** **(2006):** Uradni list Republike Slovenije številka 5/1991, 17/1991, 12/1992, 71/1993, 2/1994, 38/1994, 69/1998, 67/2002, 79/2006.

ELEKTRONSKI VIRI:

- **Barrington-Leach, Leanda; Marcel Canoy; Agnes Hubert; Frederic Lerais (2007):** *Investing in youth: an empowerment strategy.* Bureau of European Policy Advisers. Dostopno na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/Investing_in_Youth_25_April_fin.pdf (12. oktober 2007).
- **Bec-Domzalska, Marta (2007):** *Statistics in focus: The narrowing education gap between women and men, 130/2000.* Luxembourgs: European Communities. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-130/EN/KS-SF-07-130-EN.PDF (22.november 2007).
- **Dimitrovski, Vanja Vučetić et al. (2007):** *Analiza ankete o kariernih priložnostih študentov UL*. Pedagoška fakulteta, 2007. Dosegljivo na: http://www.pef.uni-lj.si/obvestila/120-pef.pdf (15. november 2007).
- **EQUAL (2008):** *Razvojno partnerstvo Mladim materam/družinam prijazno podjetje. Raziskovalno delo RP*. Dostopno na: http://www.equal-mladematere.si/si/delodajalci.php (28. december 2007).
- **Europa on-line (2007):** *Addressing the concerns of young people in Europe: the Commission adopts a communication on youth policies.* Dostopno na: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/631&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en (22. december 2007).
- **European Commission (2004):** *Population statistics*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BP-04-001/EN/KS-BP-04-001-EN.PDF (21. november 2007).
- **European Commission (2005):** *Progress Towards the Lisbon Objectives in Education and Training. Commission staff working paper. 2005 Report.* Dostopno na: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf (18. november 2007).
- **European Commission (2006):** *Summary of proceedings: Investing in Youth***.** *Group of Societal Policy Analysis (GSPA), 8th September 2006***.** Dostopno na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/experts_groups/docs/summary_of_proceedings_8sept_2_en.pdf (8. december 2007).

- **European Commission (2007):** *Basic principles of the NUTS.* Dostopno na: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html (9. november 2007).
- **European Commision (2007):** *EUROBAROMETER: A Survey among young people aged betweed 15-30 in the European Union. Analytical report*. Brussels: The Gallup Organization. Dostopno na: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_en.pdf (19. december 2007).
- **European Commission (2007):** *Summary of proceedings: Investing in Youth***.** *Summary of third meeting, 7th December 2006. Berlaymont, Brussels.* Dostopno na: http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/experts_groups/docs/Minutes_7-12-06_final.pdf (8. december 2007).
- **European Commision (2008):** *Youth.* Dostopno na: http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm (3. december 2007).
- **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2004):** *Quality of life in Europe: First European Quality of Life Survey 2003*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2004/105/en/1/ef04105en.pdf (24. november 2007)
- **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2004):** *Quality of life in Europe: Fertility and Family Issues in an Enlarged Europe.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2003/115/en/1/ef03115en.pdf (4.oktober 2007).
- **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2005):** *First European Quality of Life Survey: Families, work and social networks. Social Dimensions of Housing*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dosegljivo na: http://www.beruf-und-familie.de/files/dldata/fb8e5aa0af68fef94808b5f9f89270c9/quality_of_life_family_work.pdf (22.december 2007).
- **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2006):** *First European Quality of Life Research: Social Dimensions of Housing*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dosegljivo na: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2005/94/en/1/ef0594en.pdf (22. december 2007).
- **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2007):** *Third Party Research*. Dostopno na: http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/thirdpartyresearch2007.htm (12. november 2007).
- **European Social Survey (2002):** *Description*. Dostopno na: http://ess.nsd.uib.no/webview/index.jsp (4. december 2007).
- **European Union (2008*)*** *LFS series, Concepts, Definitions and Classifications.* Dosegljivo na: http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/lfsi/lfs_series_sm.htm#concepts (3. januar 2008).
- **EUROSTAT (2007):** *Europe in figures. Eurostat yearbook 2006-07*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-06-001/EN/KS-CD-06-001-EN.PDF (30.november 2007).
- **Evropska komisija (2007):** *Mladi v akciji 2007-2013: Vodnik po programu, veljaven od 1. januarja 2007.* Bruselj: Evropska komisija Mladinske politike. Dostopno na: http://www.mva.si/fileadmin/user_upload/doc/1_MLADI_V_AKCIJI/0_Info_o_programu/yia_programme_guide_sl.pdf (11. januar 2008).
- **Evropska Unija (2007):** *Slovenija, Doma v Evropi*: *Splošno – Sporazumi: Vprašanja.* Dostopno na: http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/436-103/ (popravki:17.9.2000).
- **Flere et all. (2005):** *Družbeni položaj študentov*. Dostopno na: http://www.fmf.uni-lj.si/~petkovsek/2006-02-profil-studentov-2005.pdf (9.oktober 2007).
- **Gaber, Slavko (ur.) (2000):** *Pristopna strategija Republike Slovenije na področju razvoja človeških virov*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno na:

http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/strategy_on_human_resources-slo-svn-t02.pdf (27. november 2007).

- **Gams, Matjaž (2007):** *Pomen visokega znanja*. Dostopno na: http://www.finance.si/187051 (22.november 2007).
- **Gruban, Brane (2006):** *Strateške vloge kadrovskih delavcev: okostnjaki iz omar*. Ljubljana: DIALOGOS. Dosegljivo na: http://www.dialogos.si/slo/predavanja/planetgv-dkd2007/gradiva/acrobat/strateske_vloge.pdf (21. november 2007).
- **Gruban, Brane (2005)**: Koncept o zavzetosti zaposlenih: inovacija ali imitacija? DIALOGOS. Dosegljivo na: http://www.dialogos.si/slo/predavanja/gvi-ju/gradiva/acrobat/hrm-05-clanek.pdf

- **International Labour Organization (2003):** *The Review of the core elements of the Global Employment Agenda.* Geneva: International Labour Office. Dostopno na:
- http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb286/pdf/esp-1.pdf (16. december 2007).
- **International Labour Organization (2004):** *Global Employment trends for youth*. Geneva: International Labour Office. Dostopno na:
- http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/getyen.pdf (3. december 2007).
- **International Labour Organization (2005):** *Resolutions adopted by the International Labour Conference at its 93rd Session.* Geneva: International Labour Office. Dostopno na:
- http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc93/pdf/resolutions.pdf (16. december 2007).
- **International Labour Organization (2006):** *Global Employment trends for youth*. Geneva: International Labour Office. Dostopno na:
- http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/gety06en.pdf (23. december 2007).
- **International Labour Organization (2008):** *Youth Employment Network. The Global Challenge.* Dostopno na:
- http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/yen/challenge/index.htm (12.december 2007).
- **Jaklič, Marko (2007):** *Gospodarijo ali vladajo? Zaslepljeni ob navideznem uspehu.* Dostopno na:
- http://www.mladina.si/tednik/200716/clanek/slo-komentar--marko_jaklic/ (19. november 2007).
- **Pavel, Jana Rapuš (2005):** *Ranljivost mladih pri soočanju z brezposelnostjo*. Socialna pedagogika 9(3) (september 2005), 329-340. Dosegljivo na: www.zzsp.org/revija/2005/05-3-329-360.pdf (11.oktober 2007).
- **Kadrovska služba Vlade Republike Slovenije (2004):** *Kadrovske informacije 12*. Ljubljana: Gapro. Dostopno na: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/kadrovske_inf_12.pdf (1. december 2007).
- **Kajpami.si (2007):** *Spletni Forum*. Dostopno na: http://www.kajpami.si/forum/index.php (15.januar 2008).
- **Kajzer, Alenka (2006):** *Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995 – 2005. Delovni zvezek št. 5*. Ljubljana: UMAR. Dostopno na: http://www.zds.si/uploads/files/Gospodarstvo/dz_5_2006_press1_Spremembe_na_trgu_dela_slovenija_1995_2005.pdf (21. november 2007).
- **Kirn, Gal (2006):** *Bolonjska reforma: praktične težave in neoliberalna programskost diskurza*. Dosegljivo na: http://www.polituss.org/polituss/index.php?option=com_content&task=view&id=238 (12.oktober 2007).
- **Kovač, Bogomir (2007):** *Zakaj Danska zmore?* Mladina. 31.3. 2007. Dosegljivo na:

http://www.mladina.si/tednik/200713/clanek/slo-ekonomija--bogomir_kovac/ (22. november 2007).

- **Kovač, Bogomir (2007):** *Socialne mreže pomoči: filantropija, družbena odgovornost podjetij in trajnostni razvoj države so sprejemljiva alternativa za vse, razvite in nerazvite*. Mladina št. 16, 21. april 2007), 35. Dostopno na: http://www.mladina.si/tednik/200716/clanek/slo-ekonomija--bogomir_kovac/ (22. november 2007).
- **Liddle, Roger (ur.) in Frederic Lerais (ur.) (2006):** *Evropska družbena realnost; posvetovalni dokument Urada svetovalcev za evropsko politiko.* Bruselj: Urad svetovalcev za evropsko politiko. Dostopno na: http://ec.europa.eu/citizens_agenda/social_reality_stocktaking/docs/background_document_sl.pdf (7.oktober 2007).
- **Lužar, Dušanka et al. (2005):** *Študija obstoječega stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji: s priporočili za pripravo modela uvajanja socialnega podjetništva*. Ljubljana: Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije. Dostopno na: http://www.teses.eu/upload/book.social.entr.2(1).pdf (3.december 2007).
- **Marston, Cam (2007):** *Retaining youth*. 31 May 2007. Dostopno na: http://www.management-issues.com/2007/5/31/opinion/retaining-youth.asp (28. december 2007).
- **Martins, Pedro J. F. (2007):** *Statistics in focus: New Member States contibute to reducing unemployment in Europe. 124/2007.* Luxembourgs: European Communities. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-124/EN/KS-SF-07-124-EN.PDF (19. november 2007).
- **Millennium Project (2006):** *UN Millennium Project*. Dostopno na: http://www.unmillenniumproject.org/index.htm (29.oktobra 2007).
- **Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2006):** *Mladim materam/družinam prijazno zaposlovanje – Študije primerov – podjetja/organizacije v Sloveniji*. Dostopno na: http://www.equal-mladematere.si/images/teksti/_tudij_primerov_zaklju_ki.pdf (17. december 2007).
- **Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2006):** *Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja 2006-2008*. Ljubljana MDDSZ. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/npsszsv_06_08_slo.pdf (23.november 2007).
- **Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2007):** *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/dejavnost/programi/apz_2007_2013.pdf (19. oktober 2007).
- **Novak, Zalka (2006):** *Evropska politika zaposlovanja: kako doseči zastavljene cilje?* Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Novak-Zalka.PDF (17. november 2007).
- **Organisation for Economic Co-operation and Development (2008):** *Public expediture and participant stocks on LMP*. Dostopno na: http://stats.oecd.org/wbos/default.aspx?DatasetCode=LMPEXP (15. januar 2008).
- **Pirc, Vanja (2007):** *Zaposlovanje: Sovenija je dolgoživa družba*. Dostopno na: http://www.mladina.si/tednik/200709/clanek/slo--zaposlovanje-vanja_pirc/ (2. december 2007).
- **Pšeničny, Andreja (2006):** *Sindrom adrenalne izgorelosti (SAI) in recipročni model sindroma izgorelosti (RMI)*. Ljubljana: Inštitut za razvoj človeških virov. Dosegljivo na: http://www.burnout.si/datoteke/RMISAIbesedilo.doc (3. oktober 2007).
- **Romans, Fabricio (2007):** *Labour Market Latest Trends 2nd quarter 2007 data. Eurostat DATA in focus. 21/2007. Population and Social Conditions.* Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-07-021/EN/KS-QA-07-021-EN.PDF (7. november 2007).

- **SLONEP (2007):** *Cene nepremičnin, 29. oktober 2007*. Dostopno na : http://www.slonep.net/subareas.html?lev0=1&lev1=3&lev2=45&view=novice&direct=9012&arhiv=2007 (12. januar 2008).
- **SLONEP (2007):** *Najemnine stanovanj v Ljubljani*. December 2007. Dostopno na: http://www.slonep.net/subareas.html?lev0=1&lev1=3&lang=&lev2=45&lev3=2133 (11. januar 2008).
- **Služba vlade Republike Slovenije za lokalno in samoupravo in regionalno politiko (2007):** *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 - 2013*. Ljubljana. Dostopno na: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlsrp.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/kohezija-200207/op-ess_vlada-150207_koncno.pdf (16. januar 2008).
- **Spletna stran Evropske komisije v Sloveniji (2007):** *Rast in delovna mesta.* Dostopno na: http://ec.europa.eu/slovenija/dossier/growth_and_employment/prenovljeno_partnerstvo_sl.htm (16. oktober 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *A statistical view of the life of women and men in the EU25. 8 March 2006: International Women´s Day.* Eurostat: News release. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006_MONTH_03/3-06032006-EN-BP1.PDF (13. december 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Euro area unemployment down to 7,2%.* Eurostat: News release. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/3-03122007-EN-AP1.PDF 13. december 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *In relation to GDP, EU27 R&D expenditure stable at 1,84% in 2005. In real terms EU27 R&D expenditure grew by 1,5% per year between 2001 and 2005.* Eurostat: News release Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_01/9-12012007-EN-AP2.PDF (4. november 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Regional unemployment rates in the EU27 ranged from 2.6% to 28.5% in 2006*. Eurostat: News release. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_12/1-11122007-EN-BP.PDF (13. december 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Employment rate – total.* Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em011 (9. januar 2008).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Key data on higher education in Europe – 2007 edition*. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46587259&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_product_code=978-92-79-05691-8 (3. januar 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *The family in the EU25 seen through figures: 15 May 2006: International Day of Families.* Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006_MONTH_05/3-12052006-EN-AP.PDF (18. oktober 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Total population having completed at least upper secondary education. Population aged 25 to 64 (5)*. Dostopno na:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&product=_YEARLIES&root=theme0/yearlies/c/cc/cca/cca23312&zone=detail (29. november 2007).

- **Statistical Office of the European Communities (2007):** *Young Europeans through statistics: 24-25 March: Youth Summit in Rome.* Eurostat: News release Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_03/3-23032007-EN-AP.PDF (3. november 2007).
- **Statistical Office of the European Communities (2008):** Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL (9. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2004):** *Novice: Izdatki za formalno- stopenjsko izobraževanje v Sloveniji, 2001-2003, 23. december 2004 (Prva objava*). Dostopno na: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413 (9. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2006):** *Demografsko socialno področje – Trg dela. Prosta delovna mesta, Slovenija, 2001 – 2006*. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2007_MONTH_03/3-23032007-EN-AP.PDF (20. oktober 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2006):** *Demografsko socialno področje – Trg dela. Prosta delovna mesta, Slovenija, 2006 – začasni podatki*. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=755 (22. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2006):** *Demografsko socialno področje – Trg dela. Prosta delovna mesta, Slovenija, 3. četrtljetje 2007 – začasni podatki*. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1270 (3. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2006):** *Demografsko socialno področje – Trg dela. Prosta delovna mesta, Slovenija, 2001 – 2006, popravljeni podatki po uskladitvi z metodologijo EU*. 12. julij, 2006, Prva objava. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=298 (18.november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Demografsko socialno področje – Izobraževanje. Dijaški in študentski domovi ter druge ustanove, ki študentom omogočajo bivanje, Slovenija, šolsko leto 2006/07.* 26. julij, Prva objava. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1037 (9. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Ekonomsko področje – Nacionalni računi. Bruto domači proizvod, 3. četrtletje 2007, 10. december 2007*. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=755 (22. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Novice: Ekonomsko področje – Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija. Državna proračunska sredstva za raziskovalno-razvojno dejavnost, Slovenija, 2006 – začasni podatki*. 29. junij 2007. Prva objava. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=991 (29.oktober 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *SI-Stat podatkovni portal. Demografsko in socialno področje – Seznam tabel: Osnovni podatki o sklenitvah zakonskih zvez, Slovenija*. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0554601S&ti=Osnovni+podatki+o+sklenitvah+zakonskih+zvez%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/03_05155_nar_gib/03_05546_poroke/&lang=2 (22. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije, 11. julij 2007. Trg dela. Št. 19*. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-115-0701.pdf (26. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije, 28. avgust 2007. Izobraževanje. Št. 8*. Dostopno na:

http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-035-0601.pdf (26. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije, 24.december 2007. Trg dela. Št. 36*. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-009-0714.pdf (27. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije, 29. junij 2007. Trg dela. Št. 16*. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-009-0708.pdf (22. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije*, *27. junij 2007. Izobraževanje, št. 4.* Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-028-0701.pdf (22. november 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije*, *27. junij 2007. Izobraževanje, št. 2*. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-036-0701.pdf (9. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije*, *27. junij 2007. Prebivalstvo, št.1*. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/statinf/05-si-007-0701.pdf (9. januar 2008).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistični portret Slovenije v EU 2007*. Ljubljana: SURS. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/pub/00-RP-909-0703.pdf (14. januar 2008)
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Statistične informacije, 28. Junij 2007. Raziskovalno-razvojna dejavnost,Slovenija, 2005.*
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Tabela 25: Struktura udeležencev javnih del v letih od 1993 do 2006.* Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/letnaporocila/lp06/Slovenija/slo/TabelarnaPriloga/PR25-06.xls (19. oktober 2007).
- **Statistični urad Republike Slovenije (2007):** *Tabela 8: Število novoprijavljenih, vključenih v zaposlitve, odjavljenih iz evidence in stanje brezposelnosti 31.12.2006 po območnih službah zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje.* Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/predstavitev/letnaporocila/lp06/Slovenija/slo/TabelarnaPriloga/PR08-06.xls (19. oktober 2007).
- **Šonc, Marko (2007):** *Vzpostavitev kadrovske borze v regiji Posavje*. Diplomsko delo. Ljubljana. Dostopno na: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/sonc3143.pdf (29. januar 2008).
- **Študentska organizacija Slovenije (2007)**: *Press: ŠOS opozarja na zmanjšanje finančnih sredstev za študijsko dejavnost.* Ljubljana, 8. november, 2007). Dostopno na: http://www.studentska-org.si/?q=node/view/392 (12. november 2007).
- **The Bergen Communique (2005):** *The European Higher Education Area – Achieving the Goals*. Bergen, 19-20 May 2005. Dostopno na: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050520_Bergen_Communique.pdf (2. november 2007).
- **The Berlin Communique (2003):** *Realising the European Higher Education Area*. Dostopno na: http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/EUA1_documents/OFFDOC_BP_Berlin_communique_final.1066741468366.pdf (4. december 2007).
- **Toplak, Cirila (2007):** *Študij a la bolognese*. Dnevnik, 3.11. 2007 . Dosegljivo na: http://dhafnar.blog.lokal-art.com/?page_id=42 (5. november 2007).
- **Urad Vlade Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (2007):** *Ekonomsko ogledalo januar 2007*, XIII(1). Ljubljana: Tiskarna Štrok. Dostopno na: http://www.umar.gov.si/arhiv/og0107/eo0107.pdf#9 (16. november 2007).
- **Urad Vlade Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (2007):** *Ekonomsko ogledalo oktober 2007*, XIII(10). Ljubljana: Tiskarna Štrok. http://www.umar.gov.si/arhiv/og1007/eo1007.pdf#trg_dela (1. december 2007).
- **Urad Vlade Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (2007):** *Ekonomsko ogledalo november 2007*, XIII(11). Ljubljana: Tiskarna Štrok. Dostopno na:

http://www.umar.gov.si/arhiv/og1107/eo_1107.pdf#socialna_zascita (20. januar 2008).
- **Uradni list on-line (2008).** Dostopno na:
- http://www.uradni-list.si/main.cp2 (20. januar 2008).
- **Verša, Dorotea in Viljem Špruk (2004):** *Mladi diplomanti na trgu delovne sile*. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/SLO/Dejavnost/Analize/2004/MladiDiplomanti.pdf (12.oktober 2007).
- **Wilen, Hakan (2007):** *Statistics in focus: R&D activities and costs: Experimental development in enterprises basic research in universities. 1120/2007.* Luxembourg: European Communities. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-07-120/EN/KS-SF-07-120-EN.PDF (19. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2006):** *Mesečno poročilo, december 2006*. 13(12). Ljubljana: ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/2006/MI1206.pdf (11. januar 2008).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2006):** *Poslovni načrt zavoda za leto 2006*. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/pn06/PN2006.pdf (1. december 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Aktualno*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Aktualno/Aktualno.asp#29-11-07 (23. december 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Dejavnost – Informacije s tabelarnim pregledom*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/MesecneInformacije.htm (15. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Dejavnost*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/2007/1107.htm (20. december 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Kako se prijavim?* Ljubljana: ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/KakoSePrijavim.pdf (10. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007/2008*. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/KatalogUkrepovAPZ2007-2008.pdf (23.november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Napoved zaposlovanja za leto 2007 – Rezultati ankete LPZAP*. Ljubljana: Služba za analitiko ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/AnalizaLPZAP2007.pdf (2. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Poročilo o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja na ZRSZ v letu 2006*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/PorociloOIzvajanjuAPZ2006.pdf (15. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Strokovna izhodišča za pripravo planskih dokumentov ZRSZ za leto 2008*. Ljubljana: Služba za analitiko ZRSZ. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/StrokovnaIzhodisca2008.pdf (12. november 2007).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/StrukturneZnacilnostiRegBP.htm (3. januar 2008).
- **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2007):** *Ukrep 3. spodbude za zaposlovanje*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/DeficitarniPoklici/PovraciloPrispevkovDel.htm (10. december 2007).

ŠTUDENTSKA
ORGANIZACIJA
SLOVENIJE